

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
İŞLETME ENSTİTÜSÜ**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR FİRMA BAŞARISI SAĞLAMADA
MUHASEBE DENETİMİNİN ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur KAYA

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme

Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe ve Finansman

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gökhan BARAL

OCAK - 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
İŞLETME ENSTİTÜSÜ

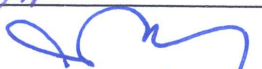
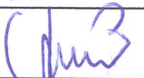
SÜRDÜRÜLEBİLİR FİRMA BAŞARISI SAĞLAMADA
MUHASEBE DENETİMİNİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur KAYA

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe ve Finansman

“Bu tez 16/01/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin İSKENDER	KABUL	
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan BARAL	KABUL	
Dr. Öğr. Üyesi Şule YILDIZ	KABUL	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
İŞLETME ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Onur KAYA
Öğrenci Numarası	:	Y136004033
Enstitü Anabilim Dalı	:	İşletme
Enstitü Bilim Dalı	:	Muhasebe Finansman
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Sürdürülebilir Firma Başarısı Sağlamada Muhasebe Denetiminin Rolü
Benzerlik Oranı	:	%13

İŞLETME ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

16.1.2019
İmza

Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere gsbtez@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20....
İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Gökhan BARAL

Tarih:

16.01.2019

İmza:

KABUL EDİLMİŞTİR

REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x

GİRİŞ	1
--------------------	----------

BÖLÜM 1: MUHASEBE VE DENETİM	3
---	----------

1.1. Muhasebenin Tanımı.....	3
1.1.1. İşletme Ortakları	3
1.1.2. Yöneticiler.....	4
1.1.3. Çalışanlar	4
1.1.4. Borç Verenler.....	4
1.1.5. Satıcılar ve Diğer Tedarikçiler	4
1.1.6. Devlet.....	4
1.2. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi	5
1.3. Muhasebenin Temel Kavramları.....	6
1.3.1. Kişilik Kavramı.....	6
1.3.2. Sosyal Sorumluluk Kavramı	6
1.3.3. İşletmenin Sürekliliği Kavramı	6
1.3.4. Dönemsellik Kavramı	7
1.3.5. Parayla Ölçülme Kavramı	7
1.3.6. Maliyet Esası Kavramı.....	8
1.3.7. Tarafsızlık Kavramı	8
1.3.8. Tutarlılık Kavramı	8
1.3.9. Tam Açıklama Kavramı.....	9
1.3.10. İhtiyatlılık Kavramı.....	9
1.3.11. Önemlilik Kavramı	9
1.3.12. Denetim Kavramı.....	10
1.4. Muhasebe Denetimi	10

1.4.1. Muhasebe Denetiminin Tarihi	11
1.4.2. Türkiye’de Muhasebe Denetiminin Tarihi.....	12
1.4.3. Muhasebe ve Denetim İlişkisi.....	12
1.4.4. Muhasebe Denetimine İlişkin yasal Düzenlemeler.....	13
1.4.4.1. Sermaye Piyasası Alanındaki Düzenlemeler	13
1.4.4.2. Bankacılık Alanındaki Düzenlemeler.....	17
1.4.4.3. 3568 Sayılı Yasa ile Getirilen Düzenlemeler	18
1.4.4.4. EPDK ile ilgili Düzenlemeler.....	18
1.4.4.5. Sigortacılık Alanındaki Düzenlemeler	19
1.4.4.6. Türk Ticaret Kanunu ile Getirilen Düzenlemeler.....	19

BÖLÜM 2: DENETİM TÜRLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞLETME BAŞARISI

..... **22**

2.1. Denetim Çeşitleri	22
2.1.1. Kapsamına Göre Denetim Türleri.....	22
2.1.1.1. Genel Denetim.....	22
2.1.1.2. Özel Denetim.....	22
2.1.2. Yapılış Nedenine Göre Denetim Türleri.....	22
2.1.2.1. Zorunlu (Yasal) Denetim.....	23
2.1.2.2. İsteğe Bağlı Denetim	23
2.1.3. Uygulama Zamanına Göre Denetim Türleri	23
2.1.3.1. Devamlı Denetim.....	23
2.1.3.2. Ara Denetim	23
2.1.3.3. Son Denetim	24
2.1.4. Denetçinin Statüsüne Göre Denetim Türleri.....	24
2.1.4.1. Bağımsız Denetim	24
2.1.4.2. İç Denetim	24
2.1.4.3. Kamusal Denetim	24
2.1.5. Amaçlarına Göre Denetim Türleri	25
2.1.5.1. Uygunluk Denetimi	25
2.1.5.2. Faaliyet Denetimi	25
2.1.5.3. Özel Amaçlı Denetim	26

2.1.5.4. Mali Tablolar Denetimi	26
2.1.5.4.1. Finansal Analiz Türleri	27
2.1.5.4.2. Oran(Rasyo) Analizi	27
2.2. Denetçi ve Denetmen Türleri	47
2.2.1. Bağımsız Denetçiler	47
2.2.2. İç Denetçiler	47
2.2.3. Kamu Denetçileri	48
2.3. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları	48
2.3.1. Meslek Eğitim ve Deneyim Standardı	48
2.3.2. Bağımsızlık Standardı	48
2.3.3. Meslek Dikkat ve özen Standardı	48
2.3.4. Planlama ve Yardımcıların Gözlenmesi Standardı	49
2.3.5. İç Kontrol Sisteminin İncelenmesi ve Değerlenmesi Standardı:	49
2.3.6. Kanıt Toplama Standardı	49
2.3.7. Raporlama Standartları	49
2.3.7.1. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uygunluk Standardı.....	49
2.3.7.2. Muhasebe ilkelerinde Değişmezlik Standardı	49
2.3.7.3. Yeterli Açıklama Standardı	50
2.3.7.4. Görüş Bildirme Standardı	50
2.4. Bir Bilim olarak İşletme.....	50
2.4.1. İşletme Biliminin Tarihsel Gelişimi.....	50
2.4.1.1. Ticaret Dönemi	50
2.4.1.2. Sistemli Ticarethaneler Dönemi	51
2.4.1.3. Gerileme Dönemi	51
2.4.1.4. Açıklayıcı Ticaret Bilgisi Tekniği Dönemi	51
2.4.1.5. Sistemleşme ve Gelişme Dönemi	51
2.4.1.6. Yayılma ve Derinleşme Dönemi	51
2.4.2. İşletme Nedir?	51
2.4.3. İşletme Kavramının Tarihsel Gelişimi	52
2.5. Girişim, Girişimci ve Yönetici Nedir?	54
2.5.1. Girişimcinin Temel Özellikleri ve İşlevleri	55
2.6. İşletmelerin Amaçları.....	55

2.6.1. Kar Sağlama Amacı	55
2.6.2. Topluma Hizmet Amacı.....	56
2.6.3. Uzun Dönemli Büyüme	56
2.6.4. Tüketicilere Nitelikli Mal Sunma	56
2.6.5. Çalışanlara Uygun Ücret Verme	56
2.6.6. Toplumsal Sorumluluk.....	56
2.6.7. İşletmelerin Diğer Amaçları.....	56
2.7. İşletmelerin Ülke Ekonomisi İçin Önemi	57
2.8. İşletme Başarısı Nedir?	57
2.8.1. İşletme Başarısını Etkileyen Faktörler	57
2.9. Sürdürülebilirlik Kavramının İncelenmesi.....	58
2.9.1. Sürdürülebilirliğin Ekonomik Açıdan İncelenmesi	58
2.9.2. Sürdürülebilirliğin Yönetimsel ve Kurumsal Açıdan İncelenmesi	64
2.9.3. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Unsurları	61
2.9.3.1. Sürdürülebilir Gelişme	62
2.9.3.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk.....	62
2.9.3.3. Sosyal Paydaş Teorisi.....	64
2.9.3.4. Kurumsal Hesap Verebilirlik.....	66
2.10. Sürdürülebilir İşletme Anlayışı	67

BÖLÜM 3: MUHASEBE DENETİMİ İLE İLGİLİ ÖRNEK UYGULAMA (X

A.Ş.).....	70
3.1. Firma Tarihçesi	70
3.2. Firmanın Finansal Analizi.....	70
3.2.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi	74
3.2.1.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizinin Değerlendirmesi	79
3.2.2. Yüzde (Dikey) Yöntem ile Analiz	79
3.2.2.1. Yüzde Yöntemi ile Yapılan Analizin Değerlendirilmesi	85
3.2.3. Oran Yöntemiyle Analiz	90
3.2.3.1. X A.Ş.'nin 31.12.2015 Yılı Oran Analizi Hesaplamaları.....	91
3.2.3.2. Oran Yöntemi ile Yapılan Analizin Değerlendirilmesi.....	92

SONUÇ	94
KAYNAKÇA	96
ÖZGEÇMİŞ	100

KISALTMALAR

A.B.D	: Amerika Birleşik Devletleri
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
B.D.D.K	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
Bknz	: Bakınız
E.P.D.K	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
M.Ö	: Milattan Önce
S.P.K	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.T.K	: Türk Ticaret Kanunu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odası
V.b.	: ve benzeri
Y.Y	: Yüzyıl

TABLÖLİSTESİ

Tablo 1: İşletmenin Paydaşları	65
Tablo 2: Şirket Sürdürülebilirliğinin Faydaları	69
Tablo 3: Örnek Uygulamadaki Firmanın 2011-2015 Dön. Sonu Gelir Tablosu.....	71
Tablo 4: Firmanın 2011-2015 Dönem Sonu Bilançoları.....	72
Tablo 5: Firmanın Dönem Sonu Bilançolarının Karşılaştırmalı Analizi	74
Tablo 6: Firmanın Dönem Sonu Gelir Tablolarının Karşılaştırmalı Analizi	78
Tablo 7: Firmanın Dönem Sonu Bilançolarının Yüzde Yöntemi ile Analizi.....	80
Tablo 8: Firmanın Dönem Sonu Gelir Tablolarının Yüzde Yöntemi ile Analizi.....	84
Tablo 9: Firmanın Dönem Sonu Gelir Tablolarının Eğilim Yöntemi ile Analizi	87
Tablo 10 : Firmanın Dönem Sonu Bilançolarının Eğilim Yöntemi ile Analizi	89
Tablo 11 : Firmanın Mali Tablolarının Oran Analizi.....	92

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Kurumsal Sürdürülebilirliğin Evrimi	61
---	----

Tezin Başlığı: Sürdürülebilir İşletme Başarısında Muhasebe Denetiminin Rolü	
Tezin Yazarı: Onur KAYA	Danışman: . Dr.Öğr. Üyesi Gökhan BARAL
Kabul Tarihi: 16.01.2019	Sayfa Sayısı: x(ön kısım) +100 (metin)
Ana bilim dalı: İşletme	Bilim dalı: Muhasebe Finansman
<p>Muhasebe; işletmede oluşturulan belirli dönemdeki faaliyetleri, sistemli bir biçimde kayıt ederek sınıflandıran, analiz eden ve yoruma hazır hale getiren bir süreçtir. Başka bir tanıma göre ise muhasebe ekonomik aktivitelerin sonuçlarının yorumlanması ve ölçülmesidir.</p> <p>Denetim; işletmenin faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan durum ile hedeflenen durumun karşılaştırılmasıdır. Başka bir deyişle denetim; İşletmenin faaliyetleri sonucunda işletme yönetimince belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılamadığının belirlenmesidir.</p> <p>Muhasebe Denetimi; Firmanın mali tablolarının Genel Kabul Görmüş Muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini belirlemek amacıyla kontrol edilip elde edilen bulguların düzenlenen denetim raporunda değerlendirildiği bir sistemdir.</p> <p>Başarı kelime anlamı olarak hedeflenen şeye ulaşmak olarak tanımlanırken, işletme başarısı ise, sürekliliği, büyümeyi, içinde bulunulan fiili durum ile hedeflenen durumu kıyaslamayı ifade eder.</p> <p>Sürdürülebilirlik ile ilgili bir çok tanım bulunmaktadır. Ancak genel olarak kabul görmüş tanıma göre sürdürülebilirlik; bir durum veya süreci belirsiz bir süre için devam ettirebilme kapasitesi veya yeteneği olarak tanımlanabilir.</p> <p>Sürdürülebilir işletme başarısı ise, bir işletme tarafından yakalanmış bir başarının devamlılık kazanmasıdır. Sürdürülebilir bir işletme başarısı sağlam bir muhasebe sistemine ve bu sistemin tarafsız ve kaliteli bir şekilde denetlenmesine bağlıdır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Denetim, Sürdürülebilirlik, İşletme Başarısı, Muhasebe Denetimi	

Sakarya University Graduate School of Business Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: The Role of Accounting Auditing in sustainable Company Success	
Author: Onur KAYA	Supervisor: Dr. Gökhan BARAL
Date: 16.01.2019	No of Pages: x (Prep. p.) + 100 (main body)
Department: Business	Subfield: Accounting Finance
<p>Accounting; a system in which the activities carried out in the business are recorded and classified, analyzed and finally are made ready for interpretation. According to another definition, accounting is the interpretation and measurement of the results of economic activities.</p> <p>Audit; is the comparison between the situation that emerges as the result of the activities of the business and the targeted situation. In other words, to determine whether the operator has achieved the objectives set out in the business management as a result of its activities.</p> <p>Accounting Auditing; a system in which the findings of a company are checked in order to determine whether the financial statements have been prepared in accordance with the Generally Accepted Accounting Principles, and the findings are evaluated in an organized audit report.</p> <p>Success is defined as achieving what is targeted as meaning, while if business is a success, continuity refers to growth, comparing actual situation to target situation.</p> <p>There are many definitions related to sustainability. However, according to generally accepted definition, sustainability; a situation or process can be defined as the ability or ability to continue for an indefinite period of time.</p> <p>Sustainable business success is a continuation of a business success. A sustainable business success depends on a sound accounting system and an impartial and quality audit of this system.</p>	
Key Words: Accounting, Audit, Sustainability, Company Success, Accounting Audit	

GİRİŞ

Günümüzde dünya ekonomisi üzerinde başlayan globalleşme çabaları ülkemiz ekonomisi üzerinde de etkilerini göstermiş ve gösterecektir. Ülkemizde faaliyet gösteren firmalarda meydana gelen büyüme ve gelişmeler bunun en önemli göstergesidir.

Çalışmanın Önemi

Firmalar sadece büyümek yerine bu büyümede devamlılık sağlamayı ve faaliyet gösterdikleri alanda da belirleyici ve itici bir güç olmayı hedeflemektedirler. Firmaların amacı sektörel başarıdan öte sürdürülebilir başarıyı yakalamak olmuştur. Bu çalışmada tarafsız bir denetimin sürdürülebilir bir işletme başarısına olan etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Muhasebe ve denetim kavramlarının açıklanması, Sürdürülebilirlik ve İşletme Başarısı kavramlarının tanımlanmasıdır. Ayrıca Muhasebe Denetiminin İşletmenin sektörel başarısına olan olumlu yada olumsuz etkilerini açıklamaktır.

Bu çalışmayla sağlıklı ve tarafsız bir Muhasebe Denetiminin Sürdürülebilir bir işletme başarısına olan olumlu yada olumsuz katkısı açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Konusu

Bu tez çalışmasının konusu; Sürdürülebilir İşletme Başarısında Muhasebe Denetiminin Rolü dür. Bu konu çalışmada üç bölüm olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Birinci Bölümde; Muhasebe ve Denetim kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Muhasebenin Tanımı, Muhasebenin Tarihsel Gelişimi ve Muhasebenin Temel Kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci Bölümde ise; Muhasebe Denetiminin tanımı ve tarihsel gelişimi, Muhasebe ve Denetim ilişkisi, denetim türleri ve Muhasebe Denetimine ilişkin yasal düzenlemelere değinilmiştir. Finansal Analizin tanımı ve türleri açıklanmıştır. Ayrıca İşletmenin bir kavram ve bilim olarak tanımları yapılmış, kavramsal ve bilimsel olarak tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

Ayrıca Sürdürülebilirlik kavramının tanımlaması yapılmış, sürdürülebilirlik kavramı ekonomik, yönetsel ve kurumsal açıdan incelenmiş ve sürdürülebilir işletme anlayışı açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü Bölüm örnek uygulama bölümü olarak düşünülmüştür. Bu bölümde örnek bir işletme seçilmiş; ilk kısımda işletme hakkında kısa bilgi verilmiş daha sonra işletmenin mali tabloları incelenerek Mali Analiz Yöntemleri kullanılarak analiz yapılmıştır.

Sonuç Bölümünde ise tez hakkında genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra özellikle üçüncü bölümde yapılmış olan analiz sonuçları değerlendirilmeye çalışılmış ve sürdürülebilir başarının sağlanabilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmada Kullanılan Yöntem

Bu Tezin konusu olan Sürdürülebilir İşletme Başarısında Muhasebe Denetiminin Rolü açıklanmaya çalışılırken yerli literatür taraması yapılmış, bu tarama ve araştırmalar sonucunda ulaşılan konu ile ilgili kitaplar, makaleler ve benzer içerikli Yüksek Lisans ve Doktora tezleri incelenmiştir.

BÖLÜM 1: MUHASEBE VE DENETİM

1.1. Muhasebenin Tanımı

Muhasebenin kavram olarak tanımına değinmeden önce İşletme kavramını tanımlamak gerekmektedir. Basit olarak işletme; mal ya da hizmet üreten ve/veya satan kurumlar olarak literatürde geçmektedir.

Geniş anlamda işletme; “insanların ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve/veya hizmet üreten/satan ekonomik birimdir” (Şimşek,2011:25) İşletmelerin temel amaçları karlılıktır. Dolayısıyla karlılık amacı doğrultusunda faaliyetlerini sürdürürler .

“Muhasebe kavramı her ne kadar teknik bir terim anlaşılması zor bir kavram olarak görünse de aslında hayatın her alanında ve her yaşta insan tarafından farkında olmadan kullanılan bir kavramdır. En basitinden bir aile bütçesi düzenlenirken bile muhasebe bilgisinden faydalanılır. Muhasebe; İşletmelerin faaliyetlerini belirli bir sistem içinde kaydederek sınıflandıran, analiz eden ve yoruma hazır hale getiren bir sistemdir. Başka bir tanıma göre ise muhasebe; Ekonomik aktivitelerin sonuçlarının yorumlanması ve ölçülmesidir.” (Kaygısız, 12. Basım)

“Muhasebe bir bilgi sistemidir. Bir bilgi sistemi olarak muhasebe; işletmenin bütün fonksiyonlarında ortaya çıkan değer hareketlerini izleyerek ürettiği bilgileri işletme ile ilgili taraflara sunar. Söz konusu taraflar ve muhasebe bilgilerine ihtiyaç duyma nedenleri aşağıdaki gibidir:” (Lazol,2013:3)

1.1.1. İşletme Ortakları

“İşletmeye sermaye koyarak risk alan kişilerdir. Ortaklar işletmenin en önemli hedeflerinden biri olan kar sağlama amacına iyi bir şekilde yönetilerek en kısa sürede kara ulaşmasını isterler. Ortaklar bu beklentinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ve işletmenin mali yapısının iyi olup olmadığını muhasebe raporlarından öğrenirler.” (Lazol,2013:4)

1.1.2. Yöneticiler

“İşletmenin yönetiminden sorumlu olan yöneticiler kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmenin yanı sıra işletme faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesi için Muhasebe Raporlarına ihtiyaç duyarlar.” (Feyiz,2014:14)

“Yöneticiler işletme hakkında geleceğe yönelik planlar yaparken kararlar alırken de muhasebenin sağladığı bilgilerden yararlanmak durumundadırlar.” (Akpınar,Özdemir,2012:7)

1.1.3. Çalışanlar

“Bir işletmenin çalışanlar ve varsa bağlı olduğu sendikalar, işletmenin sürekliliği aynı zamanda da karlılığı ile ilgili bilgilere ihtiyaç duyarlar. Yine bunun yanında işletmede çalışmaları halinde ücretlerini, emekli olmaları durumunda ise emeklilik ile ilgili yükümlülüklerini ödeme gücüne bakarlar. Tüm bu bilgileri elde edebilmek için de muhasebe raporlarına ihtiyaç duyarlar.” (Karabınar,2014:7)

1.1.4. Borç Verenler

“İşletmeye borç verenler verdikleri parayı vade durumuna göre ise faizini geri alıp alamayacaklarını öğrenmek için işletmenin borç ödeme gücü, nakit ve karlılık durumu gibi verileri öğrenmek için muhasebe raporlarına ihtiyaç duyarlar.” (Gücenme,2000:9)

1.1.5. Satıcılar ve Diğer Tedarikçiler

“İşletmenin mal aldığı firmalar ve işletmeye mal ve hizmet sunan tedarikçiler ,işletmenin borçlarını zamanı geldiğinde ödeyip ödeyememe gücüyle ilgilenirler. Dolayısıyla bu gücü belirlemelerini sağlayacak bilgilere ihtiyaç duyarlar. Bu bilgileri elde etmek içinde muhasebe raporlarıyla ilgilenirler.” (Karabınar,2012:7)

1.1.6. Devlet

“Devlette muhasebenin faaliyet sonuçları ile ilgili bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Devlet sunduğu mal ve hizmetlerden çok az bir bedel almasına rağmen bunları sunabilmesi için belirli bir gelire ihtiyaç duyar, bunun kaynağı da vergilerdir. İşletmenin ödemekle yükümlü olduğu vergiler muhasebe bilgilerine dayanılarak saptanır. Devlet sağlıklı bir vergi alabilmek için muhasebe işlemlerini yasal düzenlemeler aracılığı ile düzenler ve denetler.” (Ergin,2006:27)

1.2. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi

“Tarihe geri döndüğümüzde literatürde muhasebe kayıtlarının hangi dönem ve medeniyet tarafından ilk kez kullanıldığı ve tanımlandığı kesin bilinmemektedir. Ancak görüşlere bakarak ilkyazı ve sayıları kullanmaya başlayan Mezopotamya Uygarlıklarında muhasebe uygulamalarının da başladığı yönündedir. Tarihte ilk sayım- döküm işlemleri M.Ö. 3600 yıllarında Mısır’da mal takibi amacıyla yapılmıştır. Özellikle gıda maddelerinin alım satımı ile ilgili işlemlerin kayıt altına alınmaya başlanması ile birlikte Mısır’da muhasebe düzeni günlük kayıtlara yansımıştır. Ayrıca Muhasebe tarihi için diğer bir yenilik de eski Mısır’da muhasebenin bütçe ayağının oluşmaya başlamasıdır. İran’da ise eski dönemlerde ücretlerin ödemesi para ve / veya mal ile yapılması ve bu işlemlerin kayıt altına alınması ile Muhasebe ortaya çıkmıştır. Ayrıca eski Pers İmparatorluğunda da muhasebe bir denetim aracı olarak kullanılmıştır.” (Ergin,2006:19)

“Eski Yunan Medeniyetinde muhasebeye Envanter işlemleri de dahil olmuştur. Envanter maddi bir sorumluluk doğuran şekliyle ortaya çıkmıştır. Yine aynı dönemde devlet muhasebesi kavramı ortaya çıkmış ve devlet varlıkları kayıt altına alınmıştır. Bu günkü muhasebe sisteminin temelleri eski Roma döneminde birbiri ile bağlantılı farklı kayıt ortamlarının oluşturulmasıyla atılmıştır. Ayrıca yine bu dönemde ilk amortisman (yıpranma payı) kavramına rastlanılmıştır. M.S. ilk 500 yıl da sayma ve dökme kavramı gelişerek, varlıkların sınıflandırılması yapılmıştır. 14.yy sonlarında ticarin gelişmesine bağlı olarak kar kavramına yönelik muhasebe işlemleri uygulanmaya başlanmıştır. Muhasebe de denetim ilk olarak İngiltere’de uygulanmaya başlanmıştır. Bu işi uygulayan kişilere kraliyet tarafından “ Mali Denetçi” unvanı verilmiştir. Muhasebeye yönelik ilk yasal düzenleme 1850 yılına çıkarılan “ Kanunname-i Ticaret” ile olmuştur.’ Türkiye’de Muhasebe ile ilgili yayımlanan ilk çalışma 1930 yılında Prof. Zeki Velidi TOGAN’ın çalışmasıdır.” (Dabbağoğlu,2011)

“Tazminat Döneminden Cumhuriyete kadar olan dönemde yaşanan gelişmeler ve Osmanlı Devletinde tazminattan sonra iktisadi alanda yaşanan gelişmeler muhasebeyi etkilemiştir. Tazminat ile getirilen yeniliklere rağmen Osmanlı Devletinde 1860’lı yıllara kadar muhasebe uygulamalarında ya da eğitiminde herhangi bir gelişme olmamıştır. Bu dönemde devlet muhasebesinin Osmanlı’nın geleneksel muhasebe düzenine göre yürütüldüğü görülmektedir. 19.yüz yılın ikinci yarısına gelindiğinde

Osmanlı Muhasebesi çift yanlı kayıt yöntemi ile tanışmış ve bu yüz yılsonuna kadar bu yeni sisteme uyum sağlanmaya çalışılmıştır.” (Güvemli,2000:321)

Cumhuriyet döneminde ise yaşanan iktisadi gelişmeler ile birlikte kurumsallaşmaya yönelik yapılan yasal düzenlemelerden muhasebede etkilenmiştir.

1.3. Muhasebenin Temel Kavramları

Bu kavramlar muhasebe uygulamalarına yön veren, gerçekleşen bir mali olayın nasıl kayıt edileceğini, kayıt yaparken nelere dikkat edileceğini belirten kavramlardır.

Bu kısımda bu kavramlar kısaca açıklanacaktır:

1.3.1. Kişilik Kavramı

“Her işletme ortaklarından , sahiplerinden bağımsız olarak ayrı bir kişiliğe sahip olması gerekmektedir. Kişilik kavramına göre işletme hukuki ve tüzel kişiliğe sahiptir ve muhasebe işlemlerinde de ayrı bir kişilik olarak düşünülmektedir.” (Sevilengül,2000:23)

1.3.2. Sosyal Sorumluluk Kavramı

“İşletmelerde Muhasebe sisteminin uygulanmasında ve mali tabloların hazırlanıp sunulmasında tarafsız davranılmasını ve gerçeğe uygun bilgiler verilmesi gerektiğini ifade eder. Bu kavrama SPK Sisteminde ve Tek Düzen Muhasebe Sisteminde de yer almaktadır. SPK bu doğrultuda yapılacak olan açıklamaların sosyal sorumluluk bilinci ile hareket edilerek, konuyu aydınlatma ilkesine de uygun olarak yapılmasını öngörmüştür. Tek Düzen Muhasebe Sisteminde ise sosyal sorumluluk tanımı, bilgi üretiminde kişi ve gruplar ,belli yapılar harici, toplumun genel çıkarlarının ön plana alınması, tarafsız aynı zamanda da dürüst olunması vurgulanmaktadır.” (Yalkın,1998:24)

1.3.3. İşletmenin Sürekliliği Kavramı

“Bir işletme kurulurken faaliyetlerini bir vadeye bağlı kalmaksızın sürdüreceği düşüncesiyle başlar. Yani bir işletmenin faaliyetleri patronun yaşam süresi ile sınırlı değildir. Muhasebe biriminin faaliyetleri de işletme ömrünün sınırsız olduğu varsayımı ile organize edilmesi gerekir. Bu nedenle normal şartlarda işletmenin süresiz olarak faaliyetli olacağı düşünülmelidir.” (<http://www.muhasebedersleri.com>)

Özellikle rekabete dayalı ekonomide ,yaşam eğrini uzun süre sağlayacak planlama ve araştırmaların yapılması da bu kavramın kabul edilmesiyle mümkün olacaktır. Bu eylemlerin gerektirdiği harcamalarda işletmenin sürekliliği kavramı dikkate alınarak muhasebeleştirilmelidir.

1.3.4. Dönemsellik Kavramı

“Süreklilik Kavramı gereği işlemenin sınırsız olan yaşam süresinin belli dönemlere bölünmesini ve her dönemde ortaya çıkan sonuçların , diğer dönemlerden bağımsız olarak değerlendirilmesi ve buna göre kayıt edilmesini ifade eder. Bu nedenle de işletmenin devamlılığı sahipleri yada ortaklarının yaşam sürelerine bağlı değildir.” (www.ismmmo.org.tr)

Her bir dönemin faaliyet sonuçlarının kesin olarak ortaya konması için ,ilgili dönemde sağlanan gelirler ile giderlerin belirlenmesi ve bunların karşılaştırılması gerekir. İşletmenin dönem karının oluşturulmasında elde edilen gelirin hangi dönemde kayda alındığı da önemlidir.

Örneğin; gelir elde edildiği dönemden daha önce kayıt altına alınırsa bu gelir tablosunda mevcuttan fazla karlı görünmesine neden olacaktır. Eğer elde edildiği dönemden geç kayıt yapılırsa bu durumda da işletme gelir tablosunda olması gerekenden eksik gelir görünecektir. Bunun sonucu da kar oranını olması gerekenden daha az görünmesini sağlayacaktır.

1.3.5. Parayla Ölçülme Kavramı

“İşletmeler muhasebe işlemlerini ortak bir ölçü birimi olarak parayla kayıt altına almaktadırlar. Ölçme birimi olarak paranın seçilmesi; sermaye, mal ve hizmet değişimlerinde etkili ölçen ortak bir aracın para olduğunun varsayılmasıdır. Bu nedenle ekonomik faaliyetlerin sonuçları para ile ölçülmeli ve parasal değerler muhasebede kayıt altına alınmalıdır. Parayla ölçülme kavramına göre, muhasebeden beklenen planlama, kontrol ve denetleme işlemlerinde amaçlara ulaşabilmek için faaliyet hareketlerinin ortak bir ölçü birimi ile ifade edilmesi gerekmektedir. Bu ortak ölçü birimi de tüm dünyada kullanılan ortak aracı paradır.” (Lazol,2013:4)

1.3.6. Maliyet Esası Kavramı

“İşletmelerin faaliyetlerini sürdürmesi için gereken mal veya hizmetleri elde etmek için ödediği her türlü parasal değere maliyet denir. Bir varlığı alırken harcadığın parayla ifade edilen rakam, özveri yapılan değerdir. Maliyet Değeri belgelere dayandırılarak rahatça elde edilebildiği için işletme tarafından alınan varlık ve hizmetlerin, alınırken katlanılan maliyetlere göre şirket muhasebesine kaydedilmektedir. Belgeye dayalı olması sebebi ile diğer yöntemlerine göre daha güvenilirdir.” (www.muhasabedersleri.com)

Muhasebe verilerinde belgenin kesin ve kanıtlanabilir olması özellikleri oldukça önemlidir. Çünkü ortaya konan sonuçlara güvenebilmek için işletme içi ve dışı taraflar bilginin doğru ve gerçeğe dayandığını bilmek zaman zamanda görmek isterler. Muhasebeciler de kayıtlarında maliyet esasını kullanarak raporlarında nesnel ve kanıtlanabilir veri sunmuş olurlar.

1.3.7. Tarafsızlık Kavramı

“Muhasebe kayıtlarının gerçeği yansıtacak şekilde usulüne göre düzenlenmesini ve bu işlemler yapılırken tarafsız ve objektif olunması gerektiğini ifade eder. Yani Muhasebe verilerinin güvenli olmasını ifade eder. Verilerin güvenli olması işletme içi ve dışında bulunan kişiler için son derece önemlidir.” (www.karabuk.edu.tr)

Bu kavram Sosyal sorumluluk kavramının gereği gibi yerine getirilebilmesini sağlamaktadır. Sosyal Sorumluluk Kavramı ile doğrudan ilişki içindedir. Sosyal Sorumluluk tanımının hak ettiği gibi uygulanması muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan, doğru ve güvenilir olarak düzenlenmesi ile mümkün olmaktadır. Bu Kavram; Örneğin bir mal alırken ambarda görevli olan memurunun ifadesine göre değil ,verilen faturanın bilgilerine göre muhasebe kaydı yapılması gerektiğini ifade eder.

1.3.8. Tutarlılık Kavramı

“Konu kavram Muhasebe uygulamalarını kullanırken tercih edilen muhasebe politikalarının, birbirini izleyen diğer dönemlerde de değiştirilmeden uygulanmasını ifade eder. Muhasebe bilgisini kullananlar, mali verilere bakarak hem işletmenin dönemleri arasında hem de işletmeler arasında kıyaslamalar yapabilirler. Bu nedenle karşılaştırılabilirlik benzer ve farklı olanların elde edilebilmesine olanak tanıyan önemli bir kavramdır. Karşılaştırma olanağını sağlamak için Tutarlılık diğer bir isimle Değişmezlik Kavramı kabul edilmiştir. Tutarlılık kavramı; işletmede Muhasebe uygulamaları için tercih ettiği muhasebe politikalarını, izleyen

diğer dönemlerde de aynı şekilde değiştirmeden kullanarak sistemine devam etmesini ifade etmektedir.” (www.aktifonline.net)

Tutarlılık Kavrama en çok raporların analizi edilmesi ve yorumlanmasında kullanılmaktadır. Muhasebe Kayıtları yapılırken bir önceki dönemden farklı usullerin uygulanması durumunda yıl sonu raporlamalarda bir önceki dönem ile içinde bulunulan dönem arasında farklılık oluşacağından raporlar hatalı olacak ve bu durum ihtiyaç sahiplerinin hatalı karar vermelerine neden olacaktır.

1.3.9. Tam Açıklama Kavramı

“Mali Tabloların, işletme içinde hazırlanan mali verilerden faydalanacak kişi ve/veya kurumların doğru karar almalarına fayda sağlayacak düzeyde yeterli, açık ve anlaşılır durumda olmasıdır. Konu kavrama göre raporlardan yararlanacak olan kişi yada kurumlara gerekli tüm bilgiler raporla birlikte verilmelidir. (www.frntr.com) Örneğin raporda sadece borç rakamının değerlendirilerek işletmenin mali yapısıyla ilgili karara varılması yada yorum yapılması uygun değildir. Aynı zamanda borç rakamlarının vadelerinin de detaylı olarak belirtilmesi gerekmektedir. Borç miktarı aynı olduğu halde; borcun yüksek bir kısmının uzun vadeli olması durumunda mali yapıyı iyi olarak nitelendirilen bir işletme aksi halde mali açıdan dar boğaza girmiş olarak değerlendirilebilir.” (Sevilengül, 2000:27)

1.3.10. İhtiyatlılık Kavramı

Bu Kavram diğer bir ifadeyle temkinli olma anlamına da gelir. Kavram; Muhasebe uygulamalarında işletmenin karşılaşılabileceği risklerinde göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade eder.

Konu Kavram gereğince bir gelir işletme tarafından elde edildikten sonra mali verilerine eklenerek, gelir olarak kayıt edilir. Gider durumunda ise, gider ortaya çıktığı anda işletmenin hesaplarına kayıt edilir.

1.3.11. Önemlilik Kavramı

“Her hesap kaleminin kendi içinde mali tablolardan yararlanılarak yapılacak değerlendirmeleri ve alınacak kararları etkileyecek derecede önemli olduğunu ifade eder. Önemlilik bilgi fazlalığını engelleyen bir kavramdır. Bu kavram sayesinde bilgi kullanıcıları gereksiz bilgi yoğunluğundan kurtulacak ve böylece daha doğru kararlar verebileceklerdir. (Kaygısız,9)

Önemliliği etkileyen iki faktör vardır. Bunlar;

- a) Bir unsurun hazırlanan rapordaki sayısal büyüklüklere oranla büyüklüğü
- b) Raporda ele alınan unsurun yapısı

1.3.12. Denetim Kavramı

“Denetim kavramı sıklıkla karşımıza çıkan her alanda kullanılan bir kavramdır. Denetim kavramının eş anlamlısı olan bir kavramda kontroldür. Yönetim fonksiyonu olan denetim kavramı işletmenin başarısı için yapılması gereken faaliyetlerden biridir.” (Akbulut,2010:5)

“Denetim Kavramları komitesinin tanımına göre Muhasebe Denetimi; işletme olarak önceden saptanan ölçütlerin ortaya koyularak, iktisadi faaliyet ve olayların ele alınması, uygunluk derecesinin araştırılıp belli kişi yada kurumlara tarafsız olarak kanıt toplanıp ,sonuçların derlendiği bir sistemdir.” (Hesap u: Der.1999:4)

“Denetim Kavramının özelliklerini şu şekil de sıralayabiliriz:” (Kavacık,2012:70)

- a) Denetim iktisadi olan birim ya da belirlenen bir dönem için yapılmaktadır.
- b) Denetimde belirlenen ölçüler, standartlar ile denetlenen bilgi, belgeler karşılaştırılır.
- c) Denetim de önce kanıt toplama sonra kanıtların değerlendirilme süreci vardır
- d) Denetim tarafsız konusunda uzman ve tecrübeli kişilerce yapılır.
- e) Denetim bir yıl için yapılmaktadır; fakat bazı özellikli durumlarda 3, 6 aylık dönemler halinde de yapılabilir.
- f) Denetim çalışması sonucunda denetçi tarafından denetim raporu hazırlanır.

1.4. Muhasebe Denetim

“Muhasebe Denetimi; bir firmanın mali tablolarının Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine göre oluşturulduğunu saptamaya yönelik , tabloların dayanağını oluşturan kayıt, kanıt olacak belge ve diğer(arsa) detaylı ipuçları üzerinden, denetçi tarafından yürütülen süreç sonundaki bulguları oluşturulan raporda ,özeti sunan sistematik incelemidir.” (Kaval,2003:24)

Başka bir tanımda ise;

“Muhasebe Denetimi; ekonomik olan birim veya belirli bir döneme ait oluşan bilgilerin önceden saptanmış tüm kriterlere uygunluğunu araştırmak ve sonunda bir rapor sunmak için bağımsız bir uzman tarafından yapılan kanıtların toplanması ve değerlendirilmesi sürecidir .” (İren,2007:66)

Muhasebe Denetiminde amaç, firmanın muhasebesi hakkında bir yoruma, bir sonuca ulaşmaktır. Dolayısıyla firmanın muhasebesel hareketleri sonucunda ortaya çıkarılan tablolar, raporlar ,beyanlar v.b konularında doğru olup olmadığı araştırılmış olacaktır.

Bu noktadan bakıldığında Muhasebe Denetiminin amaçları ; (iren,2007:68)

- a) Sonucunda güvenilir bilgi sağlamak
- b) Muhasebe kayıt ve sisteminde varsa hata ve hileleri ortaya çıkarmak
- c) Yönetime önerilerde bulunmak

1.4.1. Muhasebe Denetiminin Tarihi

“Ninova ve Babil’de Milattan önce 3000 (MÖ:3000) yıllarında iktisadi bilgilerin denetlendiğine dair bilgiler bulunmaktadır. Sanayi Devrimine kadar kamu ve özel sektörde mali sorumluluğa sahip kişilerin dürüstlüklerine dair araştırmalar ve denetimler yapılmıştır. Sanayi Devriminden 1900 yılına kadar denetim yöntemi ve amacında farklılığa sebep olacak değişimler olmaya başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte işletmeler büyümüş işletme sahipleri işletmenin mali durum ile ilgili daha doğru bilgiler almak için yönetimi ,iş bilen alanın da uzman kişilere devretmişlerdir. Konu kişileri denetlemek için ise bağımsız uzmanlarla anlaşarak işletmeleri mali ve idari açıdan denetletmişlerdir. Denetim bir meslek olarak 19. Yüzyılda İngiltere’de önem kazanmıştır.” (Güçlü,2013:2-3)

“Burada 1880 yılında Muhasebe Uzmanlığıyla İlgili Meslek Örgütü oluşturulmuştur.1924 yılından sonra yürürlüğe giren “ Hesap Talimatnamesi” devlet muhasebesinde iki yanlı kayıt sistemi öngörülmüştür. 1927 yılında uygulamaya giren 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu da uzun yıllar devlet muhasebesine yön vermiştir. ABD’de ise bağımsız denetim konusu 1930’lu yıllarda başlamıştır. 1934 yılından itibaren de yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kanunu ile halka açık işletmelerin oluşturdukları muhasebe denetiminden geçmiş olan mali tabloları düzenli olarak belirli periyotlarda halka sunma zorunluluğu getirmiştir.” (Kayacık,2012:71)

1.4.2. Türkiye’de Muhasebe Denetiminin Tarihi

Ülkemizde Muhasebe uygulamaları ekonomik kalkınma ve sanayileşmede yeterli düzeyi yakalayamama, uygulanan ekonomik politikalar v.b. nedenlerle uzun yıllar boyunca Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanununda yer alan hükümlere göre şekillendirilmiştir.

Bağımsız denetim mesleğinin Türkiye’de ilerlemesinde önemli olan faktör finansal piyasaların önemli kurumlarından olan banka ve diğer mali kuruluşların talepleridir. 1960’lı yılların ortalarından itibaren finansal piyasada faaliyette olan bankalar ile yurt dışından fon tedariki yapan kuruluşlar bağımsız denetim yaptırmaya başlamıştır. 1970’lerden itibaren de uluslararası bağımsız denetim şirketlerinin Türkiye’de yerleşik olan üyelerinin denetime başladıkları görülmektedir.

Ülkemizde muhasebe meslek yasası ile ilgili çalışmalar 1932 yılında başlamış olsa da bağımsız denetim alanındaki ilk düzenleme Bankacılık sisteminde Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı tarafından 1987 yılında Bağımsız denetim kuruluşlarına ilişkin tebliğ ile gerçekleştirilmiştir.

Bağımsız Muhasebe Denetimi mesleği 13 Haziran 1989’da yürürlüğe giren 3568 sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Yasası ile Türkiye’de serbest meslek olarak tanımlanmış ve yerini almıştır.

“Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odası Birliği (TÜRMOB) tarafından 9 Şubat 1994 tarihinde muhasebe ve denetim standartlarını belirlemek üzere Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur.” (Kayacık,2012:72)

1.4.3. Muhasebe ve Denetim İlişkisi

“Muhasebe, dönem başındaki kısa uzun dönemli varlıklarda, yabancı ve öz kaynaklarda meydana gelen değişimleri kaydeden ve dönem başına göre dönem sonunda bu kalemlerdeki değişimleri (olumlu ,olumusz) finansal tablolar şeklinde raporlayan bir bilgi sistemidir. Bilginin doğru ,güvenilir ve kullanıcılar tarafından faydalı olarak üretilip raporlanabilmesi için ilk başta genel kabul görmüş muhasebe standartları olmak üzere, yönetim tarafından ortaya konan kuralların uygulanmasını gerektiren işletmedeki iç kontrol işleyişinin kurulmuş ve firma tarafından aktif olarak kullanılmasını gerektirir. Muhasebe ilkelerinin muhasebe sisteminin

tümünde uygulanması; tarafsız, karşılaştırılabilir, kati, süreli ve tam bilgi üretilip finansal tablo olarak raporla ortaya çıkmasına olanak verir.” (Selimoğlu,Uzay,2014:3)

“Denetim konusu muhasebenin sonucu oluşan finansal tablolarla ilgilidir. Fakat bu finansal tabloların doğru , güvenilir ve kesin sonuçlar olup olmadığını anlamak ve ulaşılan sonucun bir görüşe varılması için , muhasebe bilgi sisteminin tüm aşamalarında tüm işletmede muhasebe ilkelerine uygun işlem yapılıp yapılmadığının araştırılması gerekir. Görüldüğü gibi denetimin konusunu finansal tablolar oluşturmaktadır. Faaliyet sonucu çıkan mali tabloların doğru ,kati ve güvenilirliğini sağlamaya yarayan muhasebe ilkeleri de denetimin ölçütünü oluşturmaktadır. Muhasebe Sisteminin sonuçlarını gösteren bilanço, Gelir Tablosu gibi finansal tablolar denetimin konusunu oluştururken muhasebe ilkeleri de denetimin ölçütünü oluşturmaktadır. ‘’(Selimoğlu,Uzay,2014:4)

1.4.4. Muhasebe Denetimine İlişkin yasal Düzenlemeler

“Ülkemizde bağımsız denetim çalışmalarına ilişkin yapılan yasal düzenlemeler altı alanda görülmektedir. Bunlar : (Selimoğlu,Uzay,2014:4)”

1. Sermaye Piyasasındaki düzenlemeler
2. Bankacılık sektöründeki düzenlemeler
3. 3568 Sayılı yasa gereğince yapılan düzenlemeler
4. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) ile ilgili düzenlemeler
5. Sigortacılık alanındaki düzenlemeler
6. Türk Ticaret Kanunu(T.T.K.) ile getirilen düzenlemeler

1.4.4.1. Sermaye Piyasası Alanındaki Düzenlemeler

“Ülkemizde 1980’li yıllarda uygulanmaya başlanan Liberal Ekonomik Politikalar işletmelerin dışa açılma sürecini hızlandırmış, işletmelerin uzun vadeli fon gereksinimlerini sağlayacakları bir piyasanın oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Öte yandan yine aynı dönemde yaşanan ‘‘ Banker Skandalı’’ devletin mali piyasalarla ilgili hukuki düzenlemeler yapmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerin sonucu olarak 30 Temmuz 1981 tarihinde 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun sermaye piyasalarında faaliyette bulunan işletmelerle ilgili düzenlemeleri hukuksal temele dayandırmıştır. 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 16, 22/d ve 22/e maddeleri gereğince sermaye piyasalarında bağımsız denetim yapmaya yetkili kurum Sermaye Piyasası Kurulu’na (SPK) verilmiştir. Sermaye Piyasası

Kurulu; bankalar, sigorta şirketleri, leasing, factoring ve tüketici finansmanı şirketleri hariç, piyasa katılımcılarının raporlama şartlarına uymalarını izleme ve uygulatmadan sorumludur .” (Selimoğlu,Uzay,2014:44-45)

Sermaye Piyasası Kurulu borsada bulunan ve kamuya açık şirketler tarafından mali bilgilerin hazırlanmasını ve sunulmasını düzenleyen içerik, standartlar ilkeler ve bunların denetimine ilişkin kuralları belirleme, izleme ve uygulatma yetkisine sahiptir.

“Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine tabi olan işletmeleri aşağıdaki şekilde maddeleyebiliriz :” (Selimoğlu,Uzay,2014:45)

- a) 250’den fazla ortağı olması halinde halka açık kabul edilen şirketlerin
- b) 250’den daha az ortağın olmasına , menkul kıymetlerini halka arz ettikleri için Sermaye Piyasası kurulun denetimine tabi olan şirketler
- c) Aracı Kurumlar
- d) Yatırım Ortaklıkları
- e) Girişim Sermayesi Ortaklıkları
- f) Portföy Yönetim Şirketleri
- g) Emeklilik Yatırım Fonları
- h) Tedrici şekilde kurulan Anonim Şirketler

SPK düzenlemelerine tabi şirketler aşağıdaki yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır. Bunlar:

- a) Şirkette oluşturulan ana sözleşmelerini Sermaye Piyasası Kanununa uygun şekilde düzenlenmesi
- b) Şirketler Sermaye artırımını yanında tahvil ve finansman bonosu gibi menkul kıymetlerin halka arzında SPK’dan ön onay alma ve menkul kıymetlerin SPK ‘nun kaydına alma zorunluluğu vardır.
- c) Menkul Kıymet halka arzında bunların şeklinde, basımında, faiz ve kar payı dağıtımında SPK düzenlemelerine tabi olma ve kar payı dağıtma zorunluluğu
- d) Özel durumları kamuya açıklama zorunluluğu
- e) Şirketlerin Bağımsız denetime tabi olması zorunluluğu

“SPK tarafından bağımsız denetim konusu hakkında ilk düzenlemeler 13 Aralık 1987 tarihinde 19663 sayılı resmi gazete yayınlanarak yürürlüğe alınan ‘ Sermaye Piyasasındaki Bağımsız Dış Denetleme Hakkındaki Yönetmeliğidir.’ Ayrıca 18.12.1987 tarih ve 19668 Sayılı Resmi Gazete de yayımlanan Seri x, No:1 ‘ Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik Hükümlerine göre Sürekli Denetlemeye Tabi Ortaklık ve Kuruluşların Belirlenmesi Hakkında Tebliğ’, 02.03.1988 tarih ve 19742 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ‘ Seri X, No:2 Bağımsız Denetleme Kuruluşlarının Kamuya Duyurulması Hakkındaki Tebliğ’ ve 18.06.1988 tarih ve 19846 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri X, No:3 ‘ Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Denetçilerine ilişkin Genel Esaslar’ başlıklı tebliğlerde de bağımsız denetimle ilgili temel olan ilkeler ve kurallar oluşturulmuştur.” (Selimoğlu,Uzay,2014:46)

Kurul, 4 Mart 1996 tarihinde 22570 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri X, No: 16 sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ ile sermaye piyasası bağımsız denetim yapılmasına ilişkin ilkeleri ve kurallar yeniden derlemiştir. Bu tebliğin çıkması ile Seri X No:3 sayılı tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.

2000’li yılların başında ABD’de Enron ve Wordcom şirketlerinde yapılan muhasebe usulsüzlükleri ve denetim skandalları yatırımcıları büyük zararlara uğratmış, finansal tablolar yoluyla kamuya sunulan açıklamaların doğru olup olmadığı şüphesi arttırmış ve sermaye piyasalarında büyük çalkantılara neden olmuştur. Bu gelişmelerin sonrasında bağımsız denetim ve kamuyu aydınlatma alanlarında ABD’de yürürlüğe konulan ve tüm dünyada reform olarak görülen Sarbanes Oxley yasası ile getirilen yeni uygulamalarve düzenlemeler Sermaye Piyasası Kurulu tarafından da benimsenmiştir. Söz konusu yasada yer alan düzenlemeler Kasım 2002’de Seri X, No: 19 ‘Denetçi Bağımsızlığının Sağlanmasına İlişkin Tebliğ’ ve Seri X, No: 21 sayılı tebliğlerle ülkemizde de uygulamaya başlanmıştır.

“25 Temmuz 2002’ de ABD’ de yürürlüğe giren Sarbanes Oxley Yasası ile tereddütlerin önlenmesi ve piyasaya girecek olan yatırımcıya güven vermek amacıyla, bağımsız denetim faaliyet ve uygulamalarının gözetimi, denetçilerin bağımsız olması ve kurumsal yönetim ilkeleri gibi önemli olan konularda devrim niteliğinde yenilikler getirilmiştir.” (Selimoğlu,Uzay,2014:47)

“SPK düzenlemelerine tabi şirketler, SPK düzenlemeleri çerçevesinde hazırladıkları ve kamuya açıklanması zorunlu yıllık olarak hazırlanan finansal tabloları **Sürekli Bağımsız Denetime**, altı aylık ara dönemde oluşturulan finansal tabloları ise **Sınırlı Bağımsız Denetime**

tabidir. Ayrıca şirketler, sermaye piyasası araçlarının halka arzı aşamasında devir alma, bölünme, tasfiye gibi özel hallerde ise **Özel Bağımsız Denetime** tabi tutulmak zorundadırlar.” (Selimoğlu,Uzay,2014:48)

“SPK’nın Bağımsız Denetim Yetkisi ile ilgili olarak 2012 yılında yürürlüğe giren 6362 sayılı kanunun 62. Maddesinin birinci fıkrasında SPK’ya verilen yetkiler şunlardır:” (www.kgkuzder.org.tr)

- Sermaye Piyasasında denetim yetkisi olan bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirilmeleri çerçevesine ek şartlar belirleme yetkisi
- Sermaye Piyasasında bağımsız denetim yapacak kuruluşları listeleyerek ayrıca ilan etmeye yetkisi
- İdari Yaptırım olarak uygun olan durumlarda ‘‘ Listedenden Çıkarma’’ cezasını verme yetkisi
- Ayrıca Kalite Kontrol ve denetim çalışmaları yapma yetkisi

1.4.4.1.1. SPK Tarafından İşletmelere Getirilen Yükümlülükler

“Sermaye Piyasaları Kurulu şirketlerin oluşturduğu finansal tablolar ile kamuya yapılan açıklamaların doğru ve güvenilirliği konusunda tereddütlerin ortadan kalkması amacıyla hisse senetleri borsada işlem gören şirketlere bazı yükümlülükler getirmiştir. Bu yükümlülüklerin en önemlileri; Şirketlerin denetim komitesi oluşturması ve finansal tabloları ile yıllık raporlarını imzalama ve bildirim zorunluluğudur.” (Selimoğlu,Uzay,2014:56)

- 1. “Denetimden sorumlu Komite Oluşturmak:** Şirketlerin hisseleri borsada işlem gören ortaklıklar, kurumsal yönetim ilkelerine göre en az iki üyeden oluşan denetim komitesi kurmak zorundadırlar. Benzer zorunluluk 5411 Sayılı Bankalar Kanunu ile bankalar içinde getirilmiştir.
- 2. Finansal Tablo ve Yıllık Raporların İmza ve Bildirim Zorunluluğu:** Mali veriler sonrası oluşturulan tablo ve raporların , raporlama standartlarına uygun hazırlanması, sunulmasından ve doğruluğundan Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatı çerçevesinde işletmenin yönetim kurulu sorumludur. Fakat Finansal Tabloların şirketler tarafından bağımsız denetime tabi tutulmuş olması işletme yönetiminin sorumluluğunu hiçbir şekilde ortadan kaldırmamaktadır.” (Selimoğlu,Uzay2014:57)

1.4.4.2. Bankacılık Alanındaki Düzenlemeler

“Türkiye’de 90’lı yılların sonunda yaşanan ekonomik krizler mali piyasalarda ciddi bir tahribata neden olmuş, Uluslar Arası Para Fonu (IMF) ile imzalanan anlaşma kapsamında 1999 yılında çıkartılan 4389 sayılı Bankacılık Kanunu ile bankacılık sisteminde düzenleme, denetleme ve gözetleme yetkisi özerk bir kurum olarak yapılandırılan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kuruluna (BDDK) verilmiştir.2001 yılında ülkemizde bankacılık sektöründe yaşanan krizin ardından BDDK, bankalarda yapılacak olan bağımsız denetime ve denetimi yapacak olan kuruluşların yetkilendirilmesine ilişkin ilke ve esasları belirleyen bir dizi düzenleme yapmıştır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu yayınlamış olduğu yönetmeliklerle bankacılık sisteminde iki farklı denetimi uygulamaya koymuştur.” (Selimoğlu,Uzay,2014:59)

“**Bağımsız Denetim İlkelerine ilişkin Yönetmelik**” ile tanımlanan denetim; vergi mevzuatı hariç olmak üzere, denetlenenlerin mali tablolarının, tabi oldukları bankacılık ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde bağımsız denetim raporu düzenlemesi zorunlu tutulan tasfiye, devir, birleşme, menkul kıymetlerin halka arzı gibi özel hallerde, ilgili mevzuat hükümleri, bağımsız denetim ilkelerine ilişkin yönetmelikte düzenlenen denetim ilkeleri ve yetkili mercilerin taleplerinde belirtilen esaslar çerçevesinde denetlenmesi olarak tanımlanmıştır.

“ **Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik**” ile getirilen özel denetim ise; özel sermayeli olan bankaların yetkilendirilen bağımsız denetim şirketlerince denetime tabi tutulması ve düzenlenen raporların denetimin ilke ve esaslarına uygunluğu bakımından Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenecek ikinci bir bağımsız denetim kuruluşu tarafından incelenmesine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi olarak belirtilmiştir Bu Yönetmelik gereğince ilk özel denetim 2001 yılında yapılmıştır.

BDDK tarafından Aralık 2002 tarihinde bankalar için muhasebeleştirme ve mali raporlama açısından tek düzeni sağlamak için denetim için gerekli olan bilgi ve belgelerin doğrulanabilir şekilde elde edilebilmesi için “ Muhasebe Uygulama Yönetmeliği” yayımlanmıştır.

2006 yılında ise “Bankalarda Bağımsız Denetimi Gerçekleştirecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik” ile bankaları bağımsız

denetimden geçirecek olan denetim şirketlerinin yetkilendirilmesine, faaliyetlerine, faaliyet devamına ve mevcut yetkilerinin kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar yeniden düzenlemeye tabi tutulmuştur.

1.4.4.3. 3568 Sayılı Yasa ile Getirilen Düzenlemeler

13 Haziran 1989 tarihinde yayınlanan 3568 sayılı ‘‘ Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’’ ile muhasebecilik mesleğinin kurumsallaşma sürecinde ayrı bir dönem başlamıştır.

‘‘3568 sayılı kanun ile mesleğin içeriği, mesleğe giriş şartları mesleki staj ve meslek için yapılacak yeterlilik sınavları Yeminli Mali Müşavirlerin tasdik’ inin yetkileri, odanın ve birliklerin örgütlenmesi ile disiplin yönetmelikleri gibi konularda yenilikler yapılmıştır.’’ (Selimoğlu,Uzay,2014:61)

‘‘Kanuna göre meslek mensubu adaylarda ve mesleğe kabulde aranan genel şartlar şu şekilde sıralanabilir.’’ (Selimoğlu,Uzay,2014:63)

- a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak
- b) Medeni haklarını kullanma ehliyetinin olması
- c) Kamu haklarından yoksun olmamak
- d) Taksirli suçların hariç olduğu , ağır hapis cezası veya 5 yıldan fazla hapis veya zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma gibi tüm yüz kızartıcı suçların dahil olması yanında resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya devlet sırlarını açığa çıkarma, vergi kaçakçılığı suçlarından dolayı hüküm giymemek
- e) Memuriyetten çıkarılmış olmamaktır.

1.4.4.4. EPDK ile ilgili Düzenlemeler

‘‘Enerji piyasasında bağımsız denetime ilişkin getirilen düzenlemeler, 3 Ekim 2003 tarihinde yürürlüğe koyulan ‘‘ Enerji Piyasasında Faaliyet gösteren Gerçek ve Tüzel Kişilerin Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’’ ile sağlanmıştır. Konu yönetmelik enerji piyasasında çalışan lisans sahibi tüzel kişiler, sertifikası olan gerçek ve tüzel kişiler ile yetki belgesi olan resmi ve özel şirketlerin bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenmesi, bu denetimi yapacak olan bağımsız denetim şirketlerinin yetkilendirilmesi ve

yetkilerinin süreli yada süresiz kaldırılmasını içeren usul ve esasları içine almaktadır. Yine yönetmelik içeriğinde bağımsız denetim kuruluşların, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu kanuna dayanarak yürürlüğe konulan yönetmelik ve tebliğler uyarınca bağımsız denetim yetkisini alması şart olmuştur.” (Selimoğlu,Uzay,2014:71)

1.4.4.5. Sigortacılık Alanındaki Düzenlemeler

Sermaye Piyasasının önemli kuruluşlarından olan sigorta şirketlerinin faaliyetleri 7397 sayılı Sigorta Murakabe kanunu ile düzenlenmiştir. Bakanlık tarafından ‘’ Sigortacılık Bağımsız Denetim ilkelerine İlişkin Yönetmelik’’ 8 Eylül 2003 tarihinde yayımlanmıştır. Hazine Müsteşarlığı bu yönetmelikle sigorta şirketlerinin bağımsız denetim faaliyetlerini ve denetim işlemlerini gerçekleştirecek denetim kuruluşlarına ilişkin düzenlemelere gitmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında sigorta ve emeklilik şirketlerinde bağımsız denetim yapılmasına ilişkin yönetmelik 2008 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu yönetmeliğin amacı; Türkiye’de ve başka ülkede kurulan sigorta şirketlerinin Türkiye’deki kolu ile emeklilik şirketlerince sigortacılık ve emeklilik mevzuatı çıkaracak tüm finansal tabloları denetleyecek bağımsız denetim şirketlerinin; faaliyetlerine, yetkilendirilmelerine, bu yetkilerinin süreli veya süresiz olarak kaldırılması ve bağımsız denetim için yapılan sözleşmesinin detayı ile bağımsız denetim sözleşmesi taraflarının yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

“Söz konusu yönetmelik hükümlerine göre bağımsız denetim yapacak kuruluşların; Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme “Kurulundan da izin almış olmaları, 3568 sayılı kanuna göre ruhsat sahibi ve şirket nezdinde denetim yapmakla görevli olması, her düzeyde denetçinin Müsteşarlıkça tarafından belirlenen kurumlarca sigortacılık eğitimini bitirmeleri şarttır. Ayrıca bu yönetmelikte denetim şirketleri ile ilgili rotasyon uygulaması mevcuttur. Buna göre, şirketler aynı denetim firması ile birbirini takip eden azami yedi hesap dönemi sözleşme yapabilirler. Şirketlerin aynı denetim firması ile tekrar sözleşme imzalayabilmeleri için en az iki hesap dönemini geçmesi gerekmektedir.” (Selimoğlu,Uzay,2014:71)

1.4.4.6. Türk Ticaret Kanunu ile Getirilen Düzenlemeler

Yeni çıkan Türk Ticaret Kanununda Bakanlar Kurulunca belirlenen tüm Anonim ve Limited şirketler ile şirketler topluluğu bağımsız denetime tabi tutulmuştur. Bu

düzenlemeye göre belirlenen firmaların, finansal tabloları bağımsız denetçi tarafından uluslararası denetim standartlarına uygun Türkiye denetim standartları uyarınca denetlenecektir.

Yönetim kurulunun değerlendirmeye almış olduğu yıllık faaliyet raporunda yer alan finansal detay bilgilerin, denetlenen finansal tablolarla tutarlılığı ve gerçek duruma uygunluğu denetimin kapsamının içindedir.

“Türk Ticaret Kanununa göre denetimin kapsamı aşağıdaki şekilde olmalıdır:”

(www.muhasibeweb.com)

- a) Finansal Tablolar
- b) Yönetim Kurulunun yıllık faaliyet raporu
- c) Envanter
- d) Muhasebe
- e) İç Denetim
- f) Risklerin erken teşhisi komitesi raporu

Bir denetçinin standartlara uygun ve sağlıklı bir denetim süreci geçirebilmesi için bağımsız olması şarttır.

Denetçi ve özel denetçi, ayrıca bu kişilerin yardımcıları ile denetlemenin yapılmasına yardımcı olacak temsilciler, yaptıkları denetimi dürüst ve tarafsız bir şekilde sonuçlandırmak ayrıca şirket mahremi olması sebebi ile de bu işlemi, detaylarını sır olarak saklamakla da yükümlüdürler. Faaliyetleri sırasında denetledikleri şirketle ilgili iş ve işletme sırlarını izinsiz olarak başka bir yerde, kurumda, kişiler arasında kullanamazlar. Denetçinin şirket sırlarını saklamasının sorumluluğu sunduğu raporun tarihinden itibaren beş yıl sonra zaman aşımına uğramaktadır.

“Türk Ticaret Kanununa göre bir şirketin bağımsız denetime tabi olabilmesi için üç ölçüt belirtilmiştir. Bu üç ölçüt;” (Selimoğlu,Uzay,2014:35)

- a) Aktif toplam rakamı 40.000.000 TL ve üstü olmalıdır
- b) Net Satış Hasılat rakamı 800.000.000 TL ve üstü olmalıdır.
- c) Çalışan sayısının 200 ve üstü olanlar

“Şirketler burada belirtilen rakam ve üst sınırların en az ikisini birbirini izleyen iki hesap döneminde aşmaları halinde izleyen hesap döneminden sonra bağımsız denetime tabi olurlar. Bağımsız denetime tabi şirketler birbirini izleyen iki hesap dönemi söz konusu üç ölçütten en az ikisine ait rakamların altında kalmaları yada bir hesap döneminde ilgili ölçütlerin en az ikisinin sınırlarının %20 veya %20'nin altında olması halinde izleyen hesap döneminden sonra bağımsız denetim kapsamından çıkarılmaktadırlar.” (Selimoğlu,Uzay,2014:36)

BÖLÜM 2: DENETİM TÜRLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞLETME BAŞARISI

2.1. Denetim Çeşitleri

Muhasebe Denetim Çalışmaları çeşitli yönlerden sınıflandırılabilir. Genel olarak muhasebe denetimini; içeriği, kapsam, uygulama zamanı ve denetimi yapan kimsenin statüsü uyarınca bölümlere ayrılırlar.

2.1.1. Kapsamına Göre Denetim Türleri

Denetim çalışmaları genel ve özel olmak üzere iki ana guruba ayrılabilir.

2.1.1.1. Genel Denetim

“Şirketin faaliyet ve kayıtları dahil tüm muhasebe çalışmalarını içeren denetim faaliyetleridir. Genel denetim türünde şirketin mevcut mali yapısını ve muhasebedeki halinin gerçek ve düzgünlüğü araştırılır.” (Gürbüz,1995:14)

Bir işletmedeki faaliyetlerin tamamı mali tablolar yardımıyla özetlenir. Bu nedenle Mali Tablolar Denetimi de bir tür genel denetimdir.

2.1.1.2. Özel Denetim

Muhasebenin tamamı yerine belirlenen bir konu için yapılan ve o konuyla ilgili bir durumu, düşünceyi açıklamayı amaçlayan denetimdir. Yolsuzluk incelemesi, bazı muhasebe kalemlerinin incelenmesi gibi denetime özel amaçlı denetim denilebilir.

2.1.2.Yapılış Nedenine Göre Denetim Türleri

“Bu tür denetim, zorunlu denetim ve isteğe bağlı denetim olmak üzere iki guruba ayrılabilir.” (Gürbüz,1995:15)

2.1.2.1. Zorunlu (Yasal) Denetim

Yasal Hükümler çerçevesinde yapılan denetim çalışmasıdır. Zorunlu türünde denetimin zamanı, ne şekilde ve kimin tarafından yapılacağı kanun ve yönetmelik hükümleri ile belirlenmiştir.

İşletmelerin faaliyet konusu sebebiyle yapılmakta olan zorunlu denetime örnek bazı banka ve sigorta kuruluşlarının yaptığı denetimler gösterilebilir.

Bazı Özel durumlarda zorunlu denetime sebep olabilir. Zorunlu Denetimin Özel Şeklini oluşturan bu denetime şirketlerin tasfiye, sermaye artırımı veya azaltımı, birleşme gibi durumlarda yapılan denetimler gösterilebilir.

2.1.2.2.İsteğe Bağlı Denetim

Yasal bir zorunluluk olmamasına rağmen işletme ile alakalı farklı çıkar guruplarının isteğiyle yapılan denetim türüdür. Bu denetim çalışmasının sınırları denetim yapılmasını isteyenlerce belirlenmektedir. Ancak uygulama yönünden zorunlu denetimle bu denetim arasında herhangi bir fark yoktur.

2.1.3.Uygulama Zamanına Göre Denetim Türleri

“Uygulama Zamanına Göre Denetim Çalışmaları devamlı denetim, ara denetim ve son denetim olmak üzere üç guruba ayrılır.” (Gürbüz,1995:16)

2.1.3.1.Devamlı Denetim

Denetim yapılan işletmenin yıl boyunca muhasebe çalışmalarının incelenmesi ve gerekli hallerde muhasebe de gerekli düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu tür denetim çalışması iç denetçiler tarafından yapılır.

2.1.3.2. Ara Denetim

Cari yıl içinde belli dönemlerde yapılan denetim türüdür. Üç, altı aylık gibi kısa hesap dönemlerine ait muhasebe sonuçları denetler.

2.1.3.3.Son Denetim

Şirketin mevcut hesap dönemi kapanışlarının sonrasında yapılan çalışmalardır. Bu çalışmaya literatürde tam denetim yahut nihai denetim de denir. Denetim çalışmasına hesap döneminin bitmesine kısa bir süre kala başlansa da asıl çalışma dönem kapandıktan sonra yapılmaktadır.

2.1.4.Denetçinin Statüsüne Göre Denetim Türleri

“Konu denetim çalışmaları üç guruba ayrılabilir. Bunlar Bağımsız Denetim, İç Denetim ve Kamusal Denetimdir.” (Gürbüz,1995:16-17)

2.1.4.1.Bağımsız Denetim

Denetlenen firmayla ortaklık yada çalışan gibi her hangi bir bağı olmayan bir uzman kişinin yaptığı denetim çalışmasıdır. Bağımsız denetimin en geniş şekli şirketin Mali Tabloların Denetime tabi tutulmasıdır.

2.1.4.2.İç Denetim

İşletmenin bünyesinde görev yapan denetçiler tarafından yapılan denetim çalışmasıdır. İç Denetçiler işletmenin mali olan ve olmayan faaliyetleri inceleyerek işletmenin durumunu işletme yöneticilerine raporlar.

2.1.4.3.Kamusal Denetim

Kamu düzeni ve kamunun haklarını korumak için kamu kuruluşlarının kendi denetçilerine yaptırmış oldukları denetimlerdir. Kamusal denetim, yasal hükümlere bağlı olarak bakanlık ve diğer kamudaki kuruluşlara bağlı çalışan denetim elemanlarınca yapılmaktadır. Bu tür denetim örnek olarak vergi denetimleri verilebilir.

2.1.5. Amaçlarına Göre Denetim Türleri

Amaçlarına göre dört tür denetim türü vardır. Bunlar; Uygunluk Denetimi, Mali Tablolar Denetimi, Faaliyet Denetimi ve Özel Amaçlı Denetimdir.

2.1.5.1. Uygunluk Denetimi

“Bir firmanın mali işlemlerinin, faaliyetlerinin ve evraklarının belirlenen yöntem, kural ve/veya mevzuatlara uygunluğunu ortaya çıkarmak için incelenmesidir. Bu denetimde belirlenen ölçütler farklı kaynaklar tarafından çıkarılmıştır. Uygunluk Denetiminde amaç, denetlenmekte olan şirketin çalışanı tarafından yapılan muhasebe işlemlerinin, belli otoritelerce konulmuş olan kriterlere uygun yapıp yapılmadığını belirlemektir.” (Gürbüz,1995:12)

“Uygunluk Denetiminde belirlenmiş kriterlerden ilki firmaların kendi içyapılarındaki çalışma düzenini sağlayabilmek için oluşturdukları politika ve yöntemler yani iç kontrol prosedürleridir. Bunlara uyulup uyulmadığını belirlemek amacıyla yapılan denetim uygunluk denetimidir. Firmalarda bu tür denetimler iç denetçiler tarafından yapılmaktadır. Uygunluk Denetiminde belirlenmiş kriterlerden ikincisi ise devletin kurumları içinde kendi konuları için oluşturdukları kurallardır. Konu uygunluk denetimi ise firma haricindeki denetçiler tarafından yapılmaktadır. Kamu Kurumları ya da özel sektör firmaları da bu kapsama girmektedir. Örneğin Sayıştay denetçileri tarafından kamudaki kuruluşlarının mali hareketlerinin, oluşturulan mevzuata uygunluğuna bakılması için yapılan denetim, konu kapsamına girmektedir. Bu denetim türünde karşılaştırılan durum denetim yapılan işletme personeline yapılmış olan işlemlerdir.” (Gürbüz,1995:12)

2.1.5.2. Faaliyet Denetimi

“Faaliyet ile ilgili yapılan denetim türü 1960’lı yıllardan itibaren gelişmeye başlamıştır. Faaliyet denetimi firmanın yapmış olduğu faaliyetlerde etkin ve etken çalışıp çalışmadığını ortaya koymayı amaçlayan bir denetim türüdür. Etkinlik; firmanın amaçlarına ulaşmada elindeki kaynaklarının verimliliğini ölçme amacını taşır. Etkenlik ise; firmanın belirlediği amaçlara ulaşmada başarılı olup olmadığını ölçmeye yarar. Faaliyet denetiminin sonucunda denetim sonuçlarına göre firma yönetimine öneride bulunma işlevi de vardır. Faaliyet denetimi bu yönüyle aynı zamanda danışmanlık hizmeti gibi de görülmektedir. Faaliyet denetimi ilgi alanı işletmenin örgüt yapısı, üretim yöntemi, pazarlama ve bilgi işlem çalışmalarınıdır. Faaliyet Denetiminde kullanılan ölçütler bütçeler, oran ve sektör ortalamalarıdır.” (İren,2007:77)

2.1.5.3. Özel Amaçlı Denetim

“Özel amaçlı denetim, belirtilen bir konu hakkında karar mekanizmasına ayrıntılı bilgi vermek ve konu hakkında önerilerde bulunmak amacıyla firmanın hazırladığı hesapları ve mali tabloları incelemektir. Özel Amaçlı Denetimde amaç; belli hesapları incelemek ve yolsuzlukları ortaya çıkarmaktır. Ancak inceleme konusu sınırlandırılmış olsa bile denetim çalışmaları sınırlandırılmaz. Bu nedenle gerektiğinde tüm muhasebe sistemi incelenebilir.” (İren,2007:78)

“Başlıca özel denetim türleri şunlardır:” . (Akyel,2003:11)

- a) Bir firmanın ortaklık yapısına dahil olmadan yapılan ayrıntılı incelemeler
- b) Firmaların Satın alma, devir ve birleşmeden önce yaptıkları incelemeler
- c) Kredi tahsisi öncesi yaptırılan incelemeler
- d) Bir yolsuzluk durumunda veya ihtimalinde yapılan denetim çalışmaları
- e) Vergi incelemeleri
- f) Kamu Kurumlarınca yapılan incelemeler
- g) Mahkemeler tarafından yapılan incelemeler

2.1.5.4. Mali Tablolar Denetimi

“Günümüzde en çok başvurulan denetim türüdür. Özünde denetlenen işletmelerin finansal tabloları hakkında denetçilerin bir görüş ortaya koymalarını amaçlamaktadır. Finansal (Mali) Tabloların denetiminin tanımını şu şekilde yapabiliriz: Denetim yapılan işletmenin finansal tablolarının, mevcut durumu ve işletme faaliyetinin sonuçlarının doğru, dürüst ve tarafsız olarak yansıtılması konusunda bir görüş oluşturmaktır. Mali Tablolar Denetiminde temel amaç; Bir işletmenin finansal tabloları hakkında karar almak amacı olan kişi yada kurumların mali verilere olan güven derecesini arttırmaktır.” (Bozkurt,2012:5)

Mali Tablolar Denetiminin diğer amaçlarını ise şu şekilde sıralayabiliriz:

- a) Finansal tabloların(Mali tabloların) tutarlılık ve tam açıklama kavramına uygunluğunu sağlamak
- b) Finansal tabloların güvenilir olmasını sağlamak
- c) Denetim sonucunda hata ve hileleri ortaya çıkarmak
- d) Hata ve Hilelerin önlenmesini sağlamak
- e) Yönetime önerilerde bulunmak
- f) Finansal Tabloların karşılaştırılabilir olmasını sağlamak

2.1.5.4.1. Finansal Analiz Türleri

“Finansal Analizin 2 türü vardır:” (Ceylan,Korkmaz,2006:40)

1. Statik Finansal Analiz
2. Dinamik Finansal Analiz

2.1.5.4.1.1 Statik Finansal Analiz

Statik Finansal Analiz firmanın belli bir döneminde oluşturulan finansal verileri ile faaliyet sonuçlarının analizinin yapılmasıdır. Statik analiz yapılırken genellikle **rasyolar (Oranlar)** veya **yüzdeler yöntemi** kullanılır.

2.1.5.4.1.2 Dinamik Finansal Analiz

“Dinamik Finansal Analiz ise işletmenin mevcut dönem verilerinin geçmiş yıllarda oluşan verileri ile veya sektörde bulunan rakip işletmelerin verilerinin karşılaştırılmasıdır. Bu tür analizler için genellikle **karşılaştırmalı finansal tablolar** ve **rasyolardan** yararlanır.” (Ceylan,Korkmaz,2006:40)

Finansal Analiz yapılırken, çeşitli analiz tekniklerinde yararlanılmaktadır. Bu teknikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- a) Rasyolar veya Oranlar
- b) Karşılaştırmalı tablolara yöntemi
- c) Dikey yüzdeler yöntemi
- d) Eğilim yüzdeleri yöntemi
- e) Fon kaynak ve kullanım tablosu

2.1.5.4.2. Oran(Rasyo) Analizi

“Rasyolar veya oranlar işletmelerin finansal verilerindeki rakamlardan yola çıkarak oluşan sonuçları özetleyen ve performanslarını kullanmak için kullanılan en uygun araçlardır. Bu sayede işletmenin karlılığı, verimliliği, mali ve likidite durumu hakkında sağlıklı sonuçlara varılabilir.” (Ceylan,Korkmaz,2006:43-45)

Oran; mali tablolarında bulunan kalemlerin birbiri arasındaki ilişkiyi matematiksel olarak ortaya koymaktadır. Oran Analizi diğer analiz türlerine göre daha fazla önem kazanmıştır. Bunun nedenleri şunlardır:

- a) Banka yöneticilerinin hızlı karar vermeleri ve sonuca kısa sürede ulaşmaları için oran analizleri önemli rol oynamaktadır.
- b) İşletme dışındaki kişi ve kurumlarca oranların sonuçlarına göre ifade edilen matematiksel sonuç daha faydalı ve karar vermeye daha uygundur.
- c) Oranlar işletmenin rakamsal büyüklük ve diğer özelliklerini belli durumda ortadan kaldırdıkları için işletmelerin birbiri ile kıyaslanmasına olanak verir.

“Bilanço ve Gelir Tablosu analizinde kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir;”
(Ceylan,Korkmaz,2006:43-45)

1. Likidite Oranları
2. Mali yapı veya kaldıraç oranları
3. Faaliyet Oranları
4. Karlılık Oranları
5. Borsa Performans Oranları (Piyasa Oranları)

2.1.5.4.2.1.Likidite Oranları

Likidite işletmedeki bir varlığın kısa zamanda nakde dönme yeteneğidir. Diğer bir tanımla likidite; işletmenin kısa vadede mevcut olan borçlarını ödeme yeteneğini ifade eder. Teknik ve gerçek likidite olmak üzere iki tür likidite vardır.

Teknik Likidite; İşletmenin vadesi gelen borçlarını ödeme kabiliyetini göstermektedir.

Gerçek Likidite; İşletmenin tasfiyesi durumunda mevcut borçlarını ödeme gücünü gösteren orana denir.

Kısa vadeli olarak yapılacak analizlerde daha çok teknik likidite kullanılır.

Bir işletmenin likiditesini ölçen oranlar üç grupta incelenebilir:

1. Cari Oran

Dönen Varlıklarının Kısa vadeli borçları karşılama orandır. Kredi taleplerinde konu oran kullanılır. Cari Oranının 1,5 ya da 2 arası olması uygun kabul edilir.

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Oranın payında yer alan Dönen Varlıklar; Kasa, Banka, Menkul Kıymetler, Alacak senetleri, akreditifler ve stoklar yer alır.

Oranın payda kısmında yer alan Kısa Vadeli Borçlar ise vadesi en fazla bir yıl olan borçları ifade eder. Dolayısıyla işletmenin mali verileri sonucu Cari Oranın yüksek çıkması işletmenin kısa vadeli borç ödeme kapasitesinin yüksek olduğunu anlamına gelmektedir. Ancak cari oranın istenilenden çok yüksek olması işletme açısından olumsuz bir durumu ifade eder. Çünkü cari oranın çok yüksek olması işletmede kullanılmayan fonların olduğunu gösterir.

“Bir işletmenin Cari Oranının yeterli olup olmadığı bazı etmenlere bağlıdır. Başka bir deyişle Cari Oranı etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıda belirtilmiş ve kısaca açıklanmıştır.” (Akgüç,2006:398)

a) Dönen Varlıkların yapısı, Dağılımı:

“Dönen Varlıklar başlığı altında toplanan değerlerin hepsi aynı nitelikte değildir. Para dönen varlıklara dahil olduğu gibi paraya çevrilmesi zaman alan stoklarda dönen varlıklar içinde yer almaktadır. Bu nedenle para stok ve alacakların dönen varlıklar içindeki önemlerinin farklılıkları işletmenin kısa süreli borçlarını karşılama gücünü etkiler.” (Akgüç,2006:399)

b) İşletmenin Tedarik(satın alma) ve Satış Koşulları:

“Mal ve hizmetleri peşin satan bir işletme vadeli satış yapan işletmeye göre düşük bir cari orana sahip olabilir. Diğer taraftan kredili olarak mal alımı yapan bir işletme mal alımlarını peşin olarak yapmak zorunda kalan bir işletmeye göre daha düşük bir cari orana sahip olabilir.” (Akgüç,2006:399)

c) Dönen Varlıkların Gerçek Değeri:

“Cari Oran; Dönen Varlıkların Kısa Vadeli Borçlara oranı olduğuna göre dönen varlıkların bilançoda olduğu durumdan daha yüksek veya daha düşük gösterilmesi olumlu/olumsuz direk cari oranı etkilemektedir.” (Akgüç,2006:400)

d) Dönen Varlıklarda Olası Değer Kayıpları:

“Dönen Varlıklardan özellikle stokların değerlerinde azalma, alacakların tahsil edilememe gibi bir durumu varsa daha yüksek bir cari oranın görülmesi muhtemeldir.”
(Akgüç,2006:400)

e) Mevsimlik Hareketlerin Etkisi:

Bir işletmenin cari oranı mevsimden mevsime farklılık gösterebilir. İşletme faaliyetinin en yüksek seviyeye ulaştığı aylarda, cari oran düşük; işletmenin; stokta bulunan mallarını satıp, alacaklarını tahsil edip, borçlarını ödediği başka bir deyişle faaliyetlerinin en düşük olduğu aylarda da cari oran yüksek olabilir.

f) İşletmenin faaliyette bulunduğu işkolu:

Cari oran sektör olarak farklılık gösterebilir. Bu nedenle işletmenin cari oranının ilgili sektörde yeterli olup olmadığını belirlemek için aynı endüstri kolundaki benzer işletmelerin oranları ile karşılaştırmak yerinde olur.

Örneğin bir endüstri kolunda cari oran 3,1 ise incelenen işletmenin cari oranı 2,1 olsa bile bu oranı yeterli olarak yorumlamakla yanlış değerlendirme yapılmış olur.

g) Kısa Süreli Borçların Vade itibariyle Dağılımı:

“Cari Oranı kısa süreli borçların tutarı kadar söz konusu borçların yıl içindeki dağılımı da etkilemektedir. Diğer koşulların aynı olması kaydıyla kısa süreli borçlarının ödenmesini belirli aylara toplamış işletmeler borçların ödemesi hesap dönemi içine dengeli bir şekilde yaymış olanlara göre mali verilerine bakarak ortalamadan yüksek bir cari oranla çalışmak zorundadır.”
(Akgüç,2006:401)

h) İşletmenin Bankalarla ilişkisi:

“İşletmenin bankalarla ilişkilerinin iyi olması cari oranı olumlu yönde etkiler. Eğer bir işletmenin bankalardan tahsis edilen her an kullanabileceği bir kredi limiti varsa bu durum işletmeye daha düşük bir cari oranla çalışma olanağı sağlamaktadır.”
(Akgüç,2006:401)

i) İşletmenin Borçlarını Konsolide Etme, Erteleme veya Röfinansman Olanığı:

“İşletmenin kısa süreli olan borçlarını uzun süreli borç olarak haline dönüştürmek (konsolide etme) veya süresi gelen borçlarını ertelemek yada yeni borçlar sağlayarak eski borçlarını ödeme olanağına yani röfinansman olanağına sahipse bu durum işletmenin düşük bir cari orana sahip olmasını sağlayabilir.” (Akgüç,2006:401)

j) Stokların Devir Hızı:

Bir İşletmenin stoklarının dönüşüm çabukluğu yavaş ise bu işletmenin cari oranı daha yüksektir. Bu durumun tersi olursa yani işletmenin stok devir hızı hızlı ise bu işletmenin cari oranı daha düşüktür.

k) Alacakların Devir Hızı:

Peşin satışlar yapan ve alacaklarını tahsil edebilen bir işletmenin alacaklarının tahsil süresi kısa yani alacak devir hızı yüksektir. Bu işletmenin cari oranı düşüktür. Alacaklarının tahsil süresi fazla olan yani alacaklarını tahsil etmede güçlük yaşayan bir işletmenin alacak devir hızı düşük, cari oranı yüksektir.

l) Ticari Alacakların Senetli Senetsiz olarak Dağılımı:

“Ticari Alacaklarını senede bağlamış olan firmalar sürelerinden önce bu senetlerini iskonto ettirmek yoluyla paraya çevirmek veya alacaklara ciro etme yoluyla borçlarını ödeme olanağına sahiptir. Böyle bir olanağa sahip olan işletmelerin alacaklarının büyük kısmını senetsiz olarak ödeyen işletmelere oranla cari oranı daha düşüktür.” (Akgüç,2006:402)

m) İşletmenin Yakın Gelecekte Büyük Ödemeler Yapma Olasılığı:

Bilanço düzenlendiği tarihte cari oranı yeterli olan bir işletme eğer yakın bir zamanda büyük ödemeler yapma durumunda kalırsa bu ödemeleri yaptıktan sonra cari oranı düşük olabilir.

n) İşletmenin Satış Yaptığı Piyasanın Durumu:

Bir işletme gümrük duvarı bulunan ya da girmek için bazı hukuki şartların olduğu piyasaya yani çeşitli önlemlerle korunmuş bir piyasaya satış yapıyorsa söz konusu işletme düşük cari oranla çalışabilir.

Satışları sezonluk olan (belli aylarda yoğun) veya rekabetin şiddetli olduğu piyasalarda faaliyet gösteren firmaların cari oranları daha yüksektir.

o) Satışların Düzenliliği:

Satışları düzenli ve sabite yakın olan, büyük değişiklikler ve plan hedeflerinde aşırı sapmalar yaşamayan, yani iş riski az olan işletmelerin cari oranı düşüktür.

2. Asit Test(Likidite) Oranı:

Cari Oranı tamamlayan bir orandır. Formülü aşağıdaki gibi gösterilir.

$$\text{Asit Test Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

“Yazılan oranın Cari Orandan tek farkı kesrin payında Stoklara yer verilmemesidir. Bunun nedeni stoklara nakde dönüşünün zaman almasıdır. Başka bir deyişle stokların satışının zaman alması yani paranın işletmeye dönmemesinin borçların vadesinden sonraya kalması demektir. Asit Test Oranının 1 veya 1’den büyük olması beklenir. Oranın 1 veya 1’den büyük olması işletmenin borçlarını ödeyebileceğini gösterirken oranın 1’in altına düşmesi işletmenin kısa vadeli borçlarının ödenmesi açısından bir tehlike işareti olarak görülebilir.” (Akgüç,2006:403)

3. Hazır Değerler Oranı:

Hazır Değerler Oranı; bir işletmenin likit varlıklarının sabit nakit çıkışlarını karşılayıp karşılamadığını ortaya koyan orandır. Böylece işletmenin elindeki nakit ve diğer likit varlıklarını kullanarak ödemelerinin ne kadarlık kısmını karşılayabileceğini hesaplamaktadır.

Hazır Değerler Oranı formülle aşağıdaki gibi gösterilebilir.

$$\text{Hazır Değerler Oranı} = \frac{\text{Hazır Değerler}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

Kesrin payında kasadaki para, bankadaki mevduat ve devlet tahvilleri gibi hemen paraya dönüştürülebilen değerler yer almaktadır. Bu Oranın %20’nin altına düşmemesi istenir.

2.1.5.4.2.2. Mali Yapı veya Kaldıraç Oranları:

Finans literatüründe yabancı kaynak kullanımının kar veya zarar üzerine etkisi **Finansal Kaldıraç** olarak ifade edilir. İşletmenin toplam varlıklar üzerinden karlılığı, yabancı kaynağın maliyetinden büyükse **finansal kaldıraç olumlu küçükse olumsuz çalışır**.

“Mali Yapı oranları firmanın yüzde kaç borç ile finanse edildiğini ve borçlanmanın işletme için fayda/zararı ölçmeye yarar. Başka bir deyişle Mali Yapı Oranları işletmenin faaliyetlerinden zarar etmesi, mevcut bilançodaki varlıkların azalması veya gelecek yıllar içinde beklenen nakit akışın olmaması durumunda ,işletmenin aldığı yükümlülükleri yerine ne kadar getirebilir bunun ipuçlarını verir.” (Akgüç,2006:407)

1. Toplam Borç Oranı:

Toplam Borç oranı yabancı kaynakların toplam aktiflere oranıdır. Diğer adı kaldıraç oranı olarak da bilinir ve işletmeye borç verenlerin sağladığı fonların toplam kaynaklar içindeki yüzdesini gösterir. Oranın Matematiksel şekli aşağıdadır:

$$\text{Toplam Borç Oranı} = \frac{\text{Yabancı Kaynaklar}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

İşletmenin Borç Alma kapasitesini gösterir. Bu oranın %50 olması uygun olmalıdır. Oranın 50 den yüksek çıkması kredi veren kişi yada kurumlarca emniyet marjının az olduğunu ve işletmenin ödemeleri nedeniyle güç duruma düşme olasılığının yüksekliğini gösterir. Kredi verenler açısından konu oranın düşük olması iyi olarak kabul edilir.

“Toplam Borç oranı değerlendirmeye alırken aşağıdaki faktörlerde göz önünde bulundurulmalıdır:” (Ceylan,Korkmaz,2006:54)

- a) Satışlardaki düzenlilik
- b) Hammadde fiyatlarının karlılığı
- c) Üretilen mal ve hizmetin eski ,modası yada teknolojisi geçmiş olma olasılığı
- d) İşletmenin kullandığı Teknoloji düzeyi
- e) Tüketici kitlesinin çokluğu
- f) Endüstride / Sektördeki Rekabet
- g) Endüstriyel İlişkiler

h) İşletmenin nakit durumu

2. Toplam Borç / Öz Sermaye Oranı:

İşletmeye kredi tahsis eden kurum ya da kuruluşlar oranın düşük olmasını, işletme mevcut paydaşları ise oranın yüksek olmasını tercih ederler. İşletmeden alacağı olan kişi yada kurumlar özellikle öz sermayeyi teminat olarak gördükleri için oranın düşük olmasını tercih ederler. Oranın matematiksel şekli aşağıdaki gibidir:

$$\frac{\textit{Toplam Borçlar}}{\textit{Öz Sermaye}}$$

Bu Oranın Orta Büyüklükteki işletmeler için 1 olması uygun karşılanmaktadır. Oranın 1 den büyük olması öz kaynakla finansmanın fazla olduğunu göstermektedir.

3. Kısa Vadeli Borç/Öz Sermaye Oranı:

İşletmenin öz sermayesinin , kısa vadeli borcuna oranlanarak hesaplanmasıdır. Bulunan oranın %35 olması sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde normal olarak kabul edilir. Bu oranın matematiksel şekli aşağıdadır: (Ceylan,Korkmaz,2006:56-57)

$$\frac{\textit{Kısa Vadeli Borçlar}}{\textit{Öz Sermaye}}$$

4. Sabit Varlıklar/Öz Sermaye Oranı:

Sabit varlıklar/Öz sermaye oranı işletmenin sabit varlıkların yüzde kaçının öz kaynakla finanse olduğunu gösterir. Oranın 1 olması sabit varlıkların tamamının öz sermayeden finanse olduğunu gösterir. Oranın 1'den büyük olması sabit varlıkların daha çok borçla finanse edildiğini gösterir.

5. Faiz Karşılama Oranı:

Bu oran faiz ve vergiden önceki karın faiz tutarına bölünmesiyle bulunur. Oran, işletmenin borç faizlerini ödeme gücünü veya işletmenin ödeyeceği faizin kaç mislini kazandığını gösterir.

$$\frac{\text{Vergi Öncesi Kar} + \text{Faiz}}{\text{Faiz}}$$

6. Sabit Ödemeleri Karşılama Oranı:

İşletmelerin faiz ve anapara ödemeleri dışında kalan ödemeler bu grup içinde yer alır. Sabit Ödemeler kapsamına kira ödemeleri ve nakit çıkışı gerektirmeyen amortisman ödemeleri girer.

$$\frac{\text{Vergi Öncesi Kar} + \text{Faiz} + \text{Kira} + \text{Amortisman}}{\text{Faiz} + \text{Kira} + \text{Anapara Taksitleri(Vergi ön.)}}$$

Genel olarak gelirleri istikrarlı işletmeler için bu oranın 1,5 yada 1 olması istenir. Ancak işletme geliri istikrarlı değilse oranın yüksek olması kabul edilebilir.

2.1.5.4.2.3. Faaliyet (Etkinlik) Oranları:

“Konu oranları işletmelerin mevcut varlıklarını hangi oranda etkin kullandıklarını ölçmeye yarayan bir orandır.” (Ceylan,Korkmaz,2006:63)

1. Alacak Devir Hızı:

İşletmenin alacak tahsil hızını ve buna bağlı olarak alacak kabiliyetini ortaya koyan bir orandır. Alacak devir hızı alacakların ne kadar süre içinde nakde dönüşeceğini gösterir.

Alacak Devir Hızı formülü:

$$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ticari Alacaklar}}$$

Alacak Devir Hızının artması işletme yönetiminde yanlış giden bir sürece işaretler. Dolayısıyla alacak politikasının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Bir işletmenin Alacak devir Hızının yavaş olmasının bazı nedenleri vardır:

1. Alacak tahsilde sıkıntılarla karşılaşması

2. Rekabet gücünün olmayışı yada az oluşu
3. Şirkete uygun bir tahsilat politikasının olmaması
4. Müşteri tercihi konusunda gereken özenin gösterilmemesi

2. Stok Devir Hızı:

İşletmenin mevcut stoklarını bir yılda kaç defa satış olarak geri döndüğünü gösterir. Oranın yüksek olması işletmenin stok politikasının yüksek olduğunu gösterir.

“Stok Devir Hızı Formülü;” (Ceylan,Korkmaz,2006:62-64)

$$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Stoklar}}$$

Stok Devir Hızının düşük olması stokların sorunlu mallardan oluştuğunu gösterebilir.

İşletmelerde Stok Devir Hızının yavaşlamasının nedenleri şunlardır:

- a) Pazarlama birimi ile üretim arasında yaşanan eşgüdümsüzlük
- b) Fiyatların artacağı düşüncesiyle stoklara yapılan aşırı yatırım
- c) Emniyet stokunun firma için gerekenden fazla tutulması
- d) Modası geçmiş, artık satışı zor yada imkansız olan malların stoklar içinde gösterilmesi
- e) Dönem sonu stoğunun mevcut olan değerden yüksek gösterilmesi

Stok devir hızının yüksek olmasının sebepleri ise şunlardır:

- a) Pazarlama birimi ve üretim bölümleri arasında işbirliğinin sağlanması
- b) İşletmenin stok kalitesinin iyi olması
- c) Dönem sonu stokların olağandan düşük gösterilmesi
- d) Stokların yetersiz olması
- e) Stokların yenilenmemesi
- f) İşletmenin sipariş üzerine stoklarını hazırlaması

3. Öz Sermaye Devir Hızı:

Öz Sermaye devir hızı işletmenin öz sermayesini etkin derecede kullanıp kullanmadığını ortaya koyan bir orandır.

$$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Öz Sermaye}}$$

Bir işletmenin öz sermaye devir hızının yüksek olma nedenleri şunlardır:

- a) İşletme öz sermayesini verimli bir şekilde kullanmaktadır.
- b) Öz sermayenin yetersizliği nedeniyle büyük oranda yabancı sermaye kullanılmaktadır.

Öz sermaye devir hızının yavaş olduğunda alınacak önlemler ;

- a) Öz sermaye azaltılarak öz sermaye ile satışlar arasında dengeli bir oran kurulabilir.
- b) Satış hacmi artırılarak öz sermaye devir hızı yükseltilebilir.

4. Aktif Devir Hızı:

Aktif Devir Hızı bir işletmenin aktif kullanımını ölçer. İşletmenin varlıklarının her bir lirasının yarattığı gelir hesaplanarak Aktif Devir Hızı bulunur. Oranın yüksek olması işletmenin tam kapasiteye yakın çalıştığının göstergesidir.

Aktif Devir Hızı yavaş olan işletmeler genellikle riski yüksek işletmelerdir.

$$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Öz Sermaye}}$$

5. Döner Sermaye Devir Hızı:

“İşletmelerin döner sermaye verimliliğini ölçer. Döner Sermaye Devir Hızının yüksek olması döner sermaye verimliliğinin de yüksek olduğunu gösterir. Bu oranın düşük olması kısa vadeli borçların yüksek olduğunu gösterir. Bu durumda işletme sabit varlıklarını kısa vadeli borçla finanse etmiş demektir.” (Ceylan,Korkmaz,2006:67-68)

$$\text{Döner Sermaye Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Döner Sermaye}}$$

6. Sabit Varlıklar Devir Hızı:

Sabit Varlıklar devir hızı işletmenin sabit varlıklara yaptığı yatırımın verimliliğini ölçen bir orandır:

$$\text{Sabit Varlıklar Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Sabit Varlıklar}}$$

Sabit Değerler Devir Hızı Oranının benzer işletmelere göre zamanla düşmesi; işletmenin sabit varlıklara aşırı yatırım yaptığını ve sabit varlıkların eksik kapasitede kullanıldıklarını gösterir.

2.1.5.4.2.4. Karlılık Oranları:

Karlılık Oranları işletmelerin tüm faaliyetlerinden elde ettikleri sonuca göre başarısını ölçen oranlardır.

işletme kazancının yeterliliğini belirleyen faktörler şunlardır:

- a) Sermayenin alternatif kanallarda kullanılmasıyla kazanılan gelir
- b) İşletmenin son dönemlerde (özellikle son 3 yıl) elde ettiği karın seyri
- c) Genel Ekonomik şartlar ve ekonominin seyri
- d) Aynı sektörde faaliyet gösteren işletmelerin kar oranları

1. Brüt ve Net Kar Marjı:

“Brüt Kar Marjı; satışların etkinliğinin hangi oranda vergi ve faizle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.” (Ceylan,Korkmaz,2006:69)

Net Kar Marjı; net karda, net satışların ve satış için yapılan giderlerin etkinliğinin ölçülmesini sağlayan orandır. İşletmenin her 1 TL’lik satıştan elde ettiği net karı gösterir.

$$\mathbf{Brüt Kar} = \frac{\mathbf{Brüt Kar}}{\mathbf{Satışlar}}$$

$$\mathbf{Net Kar} = \frac{\mathbf{Net Kar}}{\mathbf{Satışlar}}$$

2. Yatırımla ilgili Oranlar:

Yatırımdaki karlılık ile yatırım için kullanılan kaynakların arasındaki ilişkiyi oransal olarak hesaplar. Matematiksel formülü aşağıdadır:

$$\frac{\mathbf{Net Kar}}{\mathbf{Öz Sermaye}} = \frac{\mathbf{Net Kar}}{\mathbf{Satışlar}} \times \frac{\mathbf{Satışlar}}{\mathbf{Öz Sermaye}}$$

2.1.5.4.2.5. Borsa Performans Oranları:

Borsa performans oranı olarak bilinen oranlar; Fiyat/Kazanç Oranı, Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı, Pay başına kazanç oranı ve kar payı verim oranıdır.

1. Fiyat/Kazanç Oranı:

Hisse Senedi Fiyat kazanç oranı hisse senedinin borsa işlem fiyatı ile hisse başına kazanılan değer oranlanmasıyla hesaplanır. (Akgüç,2006:453)

$$\frac{\mathbf{Hisse Senedi Borsa Değeri}}{\mathbf{Hisse Başına Kazanç}}$$

Oranın Yüksekliği hisse senetlerinin borsa değerlerinde aşırı şişkinliği gösterebilir.

2. Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı:

“İşletmenin piyasa değerinin öz kaynaklarının kaç katı olduğunu gösterir. Bu oran sektör ortalamasının üzerinde olduğunda hisse senedinin değerli olduğu ve bu hisse senetlerinin satılması gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Eğer bu oran sektör ortalamasının altında ise hisse senedinin ucuz olduğu ve alınması gerektiği şeklinde yorumlanır.” (Ceylan,Korkmaz,2006:71-72)

$$\frac{\mathbf{Hisse Senedi Borsa Değeri}}{\mathbf{Hisse senedinin defter değeri}}$$

3. Pay Başına Kazanç Oranı:

Pay Başına Kazanç Oranı veya hisse senedi başına kar oranı, işletmenin her bir hisse başına elde ettiği karı gösterir. Bu oranın yüksek olması istenir.

$$\text{Pay Başına Kazanç Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Hisse Senedi sayısı}}$$

4. Kar Payı Verim Oranı:

Kar Payı veya temettü verim oranı hisse senedine ödenen bedelin karşılığında elde edilen verimliliği gösterir. Oranın matematiksel ifade şekli aşağıdadır:

$$\text{K. Payı Verim Oranı} = \frac{\text{H. senedi başına kar payı}}{\text{Hisse Senedi Borsa Fiyatı}}$$

2.1.5.4.2.6. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi:

“Karşılaştırmalı Tablolar Analizi, bir firmanın en az iki dönemine ilişkin mali tabloların birbirini izleyen yıllara göre karşılaştırmalı olarak hazırlanması ve hazırlanan tablolarda bulunan her bir kalemin zamanla göstermiş oldukları değişikliklerin (olumlu/olumsuz)incelenerek sonucun değerlendirilmesidir.” (İsmaioğlu,2016:26)

Bu analiz türünde mali verilerde yer alan değerlerin yıllar itibariyle karşılaştırılarak analizi yapılır. Bu nedenle konu tablolara Karşılaştırmalı Tablolar Analizi denir. Bu karşılaştırma bilanço ve gelir tablosunda yer alan hesaplardaki artış ve azalışlar hem rakamsal hem de oransal olarak gösterilmesi şeklinde olur.

Karşılaştırmalı Tablolar Analizinin avantajı; finansal analizi çalışmasına konu olan firmanın olumlu yönleri hakkında bir kanıya varılmasıdır. Karşılaştırmalı Tablolar Analizinde hesaplamalar hem tutar hem de yüzde olarak karşılaştırılmaktadır. Sadece tutara ya da yüzde değişimlerine bakılması firma açısından bazı kalemlerin yanlış yorumlanmasına sebep olabilir.

2.1.5.4.2.7. Karşılaştırmalı Tabloların Düzenlenmesi:

“Karşılaştırmalı Tablolar; en az iki dönem olmanın yanında , cari dönemle bir birçok dönemi içerecek şekilde düzenlemede yapılabilir. Finansal Tabloların iki

dönemli karşılaştırılması durumunda cari dönem, bir önceki dönemin verileri ile karşılaştırılır ve tablo buna göre düzenlenir.” (İsmaioğlu,2016:27)

Karşılaştırmalı Tabloların ikiden fazla hesap dönemi içerecek şekilde düzenlenmesi halinde;

- a) İlk yıl temel alınır ve karşılaştırmalar ilk yıla göre yapılır. (Sabit Baz Yöntemi)
- b) Her yıl kendisinden önce gelen yıllarla karşılaştırılır. (Değişken Baz Yöntemi)

2.1.5.4.2.8. Karşılaştırmalı Tabloların Analiz Edilmesi ve Yorumlanması:

“Karşılaştırmalı Tabloların hazırlandıktan sonra hesaplarda çıkan artış veya azalışların incelenip (tutar ve yüzde olarak) tahminler yürütülerek şirket hakkında değerlendirmeler yapılması gerekmektedir. Analiz ve yorum yapılırken, kalemlerde oluşan değişimlerin nedenleri araştırılarak elde edilen bulgular firmanın mevcut durumu da düşünülerek değerlendirilir ve firmanın gelişim yönü, gidişatı, sektördeki yeri hakkında sonuçlara varılır.” (İsmaioğlu,2016:32)

Karşılaştırmalı Tablolar Analizinde artış veya azalışlar değerlendirilirken, yüzdesel olarak analizlerde özellikle ülkenin enflasyon oranı da göz önüne alınmalıdır. Özellikle yüksek enflasyon olan hesap dönemlerinde finansal tabloların önce enflasyon oranına göre düzeltilmeli daha sonrada düzeltilmiş olan tabloların analizi yapılmalıdır.

“Bu analiz yapılırken; Bilanço analizinde dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Bu Noktalar şunlardır:” (İsmaioğlu,2016:32)

- a) Dönen Varlıklar ile Kısa Vadeli Borçlar kalemlerindeki değişimler
- b) Dönen Varlıklar ile Duran Varlıklar hesaplarındaki Değişimler
- c) Yabancı Kaynaklar ile Öz sermaye hesaplarındaki değişimler
- d) Duran Varlıklar ile Öz Sermaye hesaplarındaki değişimler
- e) Duran Varlıklar ile Devamlı Sermaye hesaplarındaki değişimler
- f) Stoklar ile satışlardaki değişimler
- g) Ticari Alacaklar ile Satışlardaki değişimler
- h) Ticari Alacaklar ile Ticari Borçlar arasındaki değişimler
- i) Maddi Duran Varlıklar ile stoklar arasındaki değişimler

“Gelir Tablosu Analizinde dikkat edilmesi gereken noktalar ise şunlardır.”
(İsmailoğlu,2016:33)

- a) Brüt ve net satışlardaki değişimler
- b) Satılan Malın Maliyetindeki değişimler
- c) Faaliyet Gideri ve Karındaki Değişimler
- d) Diğer faaliyetlerden olağan Gelirler ve karlar, diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar ile finansman giderlerindeki değişiklikler
- e) Olağan kardaki değişiklikler
- f) Olağan dışı gelir ve karlar ile Olağan dışı gider ve zararlardaki Değişimler
- g) Dönem Karı ve Dönem Net karı kalemlerindeki değişimle

2.1.5.4.2.9. Yüzde Yöntemi ile Analiz:

“Yüzde yöntemi ile analiz diğer bir ifadeyle Dikey Yüzdeler Yöntemi ile analiz tekniği firmaların finansal yapısını ve faaliyet sonuçlarını incelemek için kullanılır. Bu yöntemde tek bir dönemin mali verilerine uygulama yapıldığı için statik bir analiz türü olarak görülmektedir. Bilançoların yüzde yöntemine göre analizinde; incelenecek döneme ait bilanço verilerine ihtiyaç duyulur. Analiz üç sütunda yapılır. Birinci sütuna bilanço tutarlarını, ikincisine ise her kalemin kendi grup toplamındaki oranı yazılır. Üçüncü sütuna ise her kalemin bilanço toplamı içindeki oranı yazılır. Böylece bilançonun her kaleminin mutlak değerlerini, kendi grupları içindeki ve genel toplam içindeki ağırlığını yüzdesel ve rakam olarak görmek mümkün olur. Gelir Tablosunun yüzde yöntemine göre analizinde ise bilançodaki gibi yöntem uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle net satışlara 100 değeri verilerek gelir tablosundaki diğer kalemler bu rakama göre net satışlara oranlanır.” (İsmailoğlu,2016:34)

2.1.5.4.2.10. Yüzde Yöntemi ile Düzenlenmiş Tabloların Analizi ve Yorumlanması:

“Yüzde yöntemine göre hazırlanmış bilançolar analiz edilirken; varlıkların dağılımının, kaynakların dağılımının ve varlıklar ile kaynaklar arasındaki ilişkilerin göz önünde bulundurulması gerekir. Yüzde Yöntemi ile hazırlanmış gelir tablolarının analizinde ise; özellikle satılan malın maliyeti, faaliyet giderleri, diğer faaliyetlerden olan gelir ve karlar, diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar, finansman giderleri ve dönem net karının net satışlara oranındaki değişiklikler dikkate alınır.” (İsmailoğlu,2016:38)

2.1.5.4.2.11. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz (Trend Analizi):

“Finansal tablolardaki her kalemin uzun bir süre içinde değerlendirilmesi, birbirini izleyen yıllara göre gösterdikleri değişimlerin ortaya konması eğilim yüzdeleri yöntemi ile yapılır. Bu yöntemde önce herhangi bir yıl finansal verileri baz olarak alınarak, bu yılda bulunan bir hesap kalemi değeri 100 kabul edilir. Diğer yıllardaki değişikliklerde baz alınan yılın yüzdesi olarak değerlendirilir. Burada baz alınan yıl seçilirken normal bir yıl olmasına dikkat edilmelidir. Baz olarak seçilen yıl orta düzeyde bir yıl olmamalıdır. Eğilim Yüzdeleri ile analizin amacı; birbirleri ile ilişkili olan hesap kalemlerindeki değişimlerin uzun dönemlerde birbiri ile etkileşimlerini incelemektir.” (İsmailoğlu,2016:39)

2.1.5.4.2.12. Finansal Tabloların Eğilim Yüzdeleri Yöntemine Göre Düzenlenmesi:

“Mali Tabloların Eğilim Yüzdeleri Yöntemine göre düzenlenmesinde yapılacak ilk iş, inceleme döneminin uzunluğuna karar verilmesidir. İnceleme döneminin uzunluğu yapılacak yorumun faydalı olmasını sağlayacaktır. İnceleme Döneminin Uzunluğu belirlendikten sonra baz alınacak yıl belirlenir. Baz alınacak yıl her açıdan normal olan ve olağan dışı bir durumun hesaplara etki ettiği bir yıl olmamalıdır. Aksi durumda elde edilecek sonuçların doğruluğu azalır. Daha sonra yapılacak işlemler şunlardır:” (İsmailoğlu,2016:40)

- a) Yukarıda bahsedilen niteliklere sahip herhangi bir yıl baz yıl olarak seçilir.
- b) Baz yıla ait mali tabloların her kalemi 100 olarak kabul edilir.
- c) Diğer yıllardaki her kalem baz yıla (100'e) bölünerek eğilim yüzdesi bulunur.

Eğilimlerin karşılaştırmasında, her hesabın gösterdiği eğilimin saptanması ve eğilimler arası farkın belirlenmesi gerekir.

Yüksek Enflasyonun olduğu ekonomik dönemdeki finansal tablolar, cari dönemdeki finansal tabloların düzenlendiği tarihte olan paranın satın alma gücüne göre düzeltilmelidir

2.1.5.4.2.13. Finansal Tabloların Eğilim Yüzdeleri Yöntemine Göre Analiz Edilmesi ve Yorumlanması:

“Eğilim Yüzdeleri firmanın faaliyetlerini dönemler /yıllar itibariyle ortaya çıkardığı için yüzdelerin değerlendirilmesinde iş kolu ortalamaları, geçmiş döneminin ve planlanan dönem verilerinden yararlanılmalıdır. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile yapılmış analiz yorumlanırken

birbirleriyle ilişkili olan hesaplardaki eğilimlerin birbirleri ile karşılaştırılarak yorumlanması daha sağlıklı bilgiler vermesi bakımından uygun olacaktır.’’ (İsmailoğlu,2016:43)

Eğilim Yüzdeleri Analizi yorumlanırken birbirleriyle ilişkilendirilebilecek kalemler şunlardır:

- a) Dönen Varlıklar ile Kısa Vadeli borçların gösterdiği eğilim
- b) Dönen Varlıklar ile Duran Varlıkların göstermiş olduğu eğilim
- c) Duran Varlıklar ile Öz Sermayenin göstermiş olduğu eğilim
- d) Stoklar ile satışların göstermiş oldukları eğilim
- e) Satışlar ile ticari alacakların göstermiş oldukları eğilim
- f) Satışlar ile Ticari Alacakların göstermiş oldukları eğilim
- g) Satışlar ile Satılan Malın Maliyetinin göstermiş olduğu eğilim
- h) Brüt satış karı, esas faaliyet karı, olağan kar ve net karın göstermiş oldukları eğilim

Anlaşıldığı üzere karşılaştırma ikili hesap ve hesap grubu ile bölümler halinde birbirlerini (doğrudan veya dolaylı) etkileyecek şekilde seçilir. Etkilenme sonuçlarına göre bir hesabın eğiliminin diğer hesap eğilimine yaptığı etki sebebi ve etki yönü dikkate alınıp, firmanın bugün meydana gelen finansal durumu belirlenerek (şartların aynen devam edeceği varsayılarak) geleceği için tahminler yapılır.

2.1.5.4.2.14. Fon Akım (Kaynak ve Kullanım) Tablosu:

Fon Terimi uygulamada genellikle üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Bunlar; para ve para benzeri, net işletme sermayesi, en geniş anlamda ise; bir şirketin üçüncü kişilerle olan ilişkileri sonucu doğan tüm mali olanakları göstermektedir. (Akgüç,2006:342-346)

Fon Akım Tablosu; belirli bir zaman diliminde firmanın sağladığı mali kaynakları ve bunların kullanıldığı yerlerini belirtmek suretiyle işletmenin belli dönemdeki yatırım ve finansman faaliyetlerini özetleyerek, finansal durumda oluşan olumlu olumsuz değişimleri açıklar.

Amacı; diğer mali tablolarda göremediğimiz fon akımını dikkate alarak faaliyetlerin sonucunda yaratılan ve ek finansman olarak elde edilen mali olanakların nerde kullanıldığını, kaynakların nerelere ayrıldığını açıklar.

Fon Akımı Tablosunun Mali Tablo kullanıcılarına sunduğu bazı sonuçlar şunlardır:

- a) Net işletme sermayesinde artışın nasıl finanse edildiği
- b) Hesap döneminde ne tutarda borç alındığı
- c) Bu düzeyde borçlanmanın hangi nedenden dolayı kaynaklandığı
- d) Yeni duran varlık edinimlerinin nasıl fonlandığı
- e) Sermaye artışı ile sağlanan kaynakların nerelerde kullanıldığı
- f) Yüksek karlılığa karşın kar dağıtımının niçin düşük düzeyde kaldığı
- g) Firmanın zararda olmasına karşın varlık artışını nasıl sağladığı

Gibi soruların cevapları fon akım tablosunun incelenmesi sonucu elde edilebilir.

2.1.5.4.2.15. Fon Akımı Tablosunun Düzenlenme Kuralları:

“Fon Akımı Tablosu düzenlenirken dikkat edilmesi gereken kurallar şunlardır:”
(Akgüç,2006:347-348)

- a) Fon Akımı Tablosu Bilanço ve Gelir Tablosu gibi temel mali tablolarla birlikte sunulur.
- b) Fon Akımı tablosu düzenlenirken fonun hangi anlamda kullanılacağı belirtilir.
- c) Fon Akım Tablosunda olağan faaliyetlerden sağlanan fonlar, olağan faaliyetlerden kaynaklanan fon kullanımları diğer fon kullanım ve kaynak yerlerinden ayrı olarak gösterilir.
- d) Firmanın olağan faaliyetleri dışında kalan faaliyetlerden elde ettiği fonlar veya kullandığı fonlar önemli oranlara ulaşması halinde fon akımı tablosunda belirtilir.
- e) Bir varlığın diğer bir varlık türüyle veya bir kaynağın diğer bir kaynakla değiştirilmesi biçiminde ortaya çıkan finansal işlemler, firmanın finansman ve yatırım faaliyetlerinin bir bölümü olduğu için fon akım tablosunda yer alır.
- f) Fon Akım Tablosunda amaçlanan faydanın sağlanabilmesi için her işlemin yatırım finansman yönü farklı şekilde yer almalıdır. Örneğin bir duran varlığın alınmasının neden olduğu fon çıkışları ayrı, satılmasından sağlanan fon girişleri ayrı açıklanmalıdır.
- g) Brüt değişmelere tabloda yer verilmelidir.
- h) Karı etkileyen fakat nakit fon hareketi doğurmayan hareketlerde tabloda açıklanmalıdır.

2.1.5.4.2.16. Fon Akım Tablosunun Analizi:

“Fon akım tablosu analizinde mevcut hesap döneminde firmanın kaynaklarının tamamına yüz verilerek , ayrı ayrı fon kaynaklarının toplam içindeki yüzdesi bulunarak hesaplanır. Hesaplama fon akım tablosunu yüzde olarak ifade etmek bütün fon kaynaklarını ve kullanılan alanları ortaya koyduğu gibi ,aynı firmaya ait izleyen hesap dönemlerine ait fon akım tablolarını uygun şekilde karşılaştırmak hatta fon akımları yönünden firmaların birbiriyle karşılaştırmasına da imkân tanır.” (Akgüç,2006:353-354)

Firmanın fon akım tablo analizinde kaynaklarla, kaynakların kullanım alanları arasında uygunluk olup olmadığına bakılmalıdır. Uygunluk terimi ile; fonların harcandığı varlıkların niteliği ile rakamları ve sürelerinin uyumlu olması anlatılmak istenmiştir. Başka bir deyişle finansmanda uygunluk ilkesi; firmanın duran varlıklarını uzun vadeli kaynaklarla buna karşılık dönen varlıkların ise kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse etmesinin uygun olduğu ifadesidir.

“Duran Varlıklarla dönen varlıkların süreklilik gösteren bölümünün, uzun süreli kaynaklarla fonlanması gereği mevcut hesap kalemlerinin sağladığı nakit akışı süresi ile ilgilidir. Duran Varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmesi, işletmeye para girişi oluşmasında kısa süreli yabancı kaynakların geri ödenmesi zorunluğu olduğu için sakınca yatmaktadır. Fon Akımı Tablosu belirli bir hesap süresince oluşan bütün işlemleri ve fon akım durumunu göstermemekte olup ancak dönem içindeki değişimleri ortaya çıkarmaktadır. Özetle Fon Akımı Tablosu, bilanço ve gelir tablosunda ilk bakıldığında kolaylıkla ortaya çıkarılmayan fon akışını çıkaran, mali analiz yaparken yorumu kolaylaştıran, oranları kullanarak analize katkı sağlayan ve firmanın geleceğine ilişkin fon gereksinimini tahminlere dayanarak hazırlayan bir analiz aracıdır.” (Akgüç,2006:355)

2.2. Denetçi ve Denetçi Türleri

“Denetçi; Mesleki bilgisi ve deneyimi yüksek , mesleğine gereken özeni gösterebilen kişilikli, ahlaklı, tarafsız ve bağımsız olarak denetim çalışmasını yürüten kişidir.” (Terman,2011:46-47)

Denetçiler;

- a) Bağımsız Denetçiler
- b) İç Denetçiler
- c) Kamu Denetçileri

Olarak üçe ayrılır.

2.2.1. Bağımsız Denetçiler

Mesleği denetçilik olan , denetim yaptığı firmadan ücret alan kamu yada başka bir kuruma bağlı olmayan kişilerdir.

2.2.2. İç Denetçiler

İç Denetçi kavramından önce iç denetim kavramını tanımlamak gerekir. İç Denetim; Bir örgütün risk yönetim ve kontrolünü sağlayan ayrıca kurumsallık süreçlerini değerlendirmek ve şirketin amaçlarına ulaşmasında yardımcı olan bir süreçtir.

İç Denetçi; iç denetimi gerçekleştirdikleri bağlı oldukları özel ya da kamu kurumunu denetleyen kişilerdir.

İç Denetçilerin yapması gereken faaliyetleri;

- a) Finans ve muhasebe kontrollerinin ve diğer faaliyetlerle ilgili kontrollerin yeterli olup olmadığını gözden geçirerek değerlendirmek
- b) Faaliyetlerin oluşturulan politikalara, uygulamalara, işlemlere ve şemalara uygunluğunu denetlemek
- c) Yönetimin hazırladığı bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini denetlemek
- d) Verilen sorumlulukların yerine getirilip getirilmediğini araştırmak

- e) Denetlenen işlemler hakkında varsa iyileştirme yöntemleri de barındıran rapor hazırlayarak yönetime sunmak

2.2.3. Kamu Denetçileri

“Kamu Denetçileri devlette maaşlı çalışan kamu adına denetim yetkisine sahip olan kamu ve özel işletmelerin yasa, yönetmeliğe uygunluğuna bakan, devletin ekonomik politikasına ve kamu yararına uygunluk derecesini denetleyen kişilerdir.” (Selimoğlu,2014:14)

2.3. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları

Bu bölümde denetçinin kaliteli bir denetim yapmasına ve sonuçlandırmasına yardımcı olacak ve uyulması gereken Denetim Standartları kısaca açıklanacaktır.

2.3.1. Mesleki Eğitim ve Deneyim Standardı

Bu standart denetim, gerekli olan eğitimi almış deneyimli bağımsız muhasebe uzmanlarınca yapılmasını öngörür.

2.3.2. Bağımsızlık Standardı

Bağımsızlık Standardı bir denetçinin serbest meslek mensubu olarak tarafsız ,tutarlı ve dürüst çalışmasını öngörür.

Denetçi denetim işinde hem işletmelere hem de bilgi kullanıcılarına hizmet ettiğinden her iki tarafa karşıda tarafsız davranmasını ve sadece mesleğinin gereklerini yerine getirmesini gerektirir.

2.3.3. Meslek Dikkat ve özen Standardı

Bu standart denetçinin denetimi bütün dikkatini vererek gerekli özeni göstererek yapmasını ister. Bu durum denetçinin işini şevkle yapmışını ve karşılaşabileceği beklenmedik durumlara karşı her an uyanık olması gerektiğini gösterir.

2.3.4. Planlama ve Yardımcıların Gözlenmesi Standardı

Bu standart, denetçinin çalışmalarını planlaması ve ekibinde çalışan yardımcılarının yaptığı işleri izlemesini ve onların iyi bir şekilde yetişmesini sağlaması gerektiğini belirtir.

2.3.5. İç Kontrol Sisteminin İncelenmesi ve Değerlenmesi Standardı:

Bu Standart, denetçinin denetlenecek işletmenin iç kontrol sisteminin güvenilirliğinin incelenmesinin ve değerlendirilmesi gerektiğini belirtir.

2.3.6. Kanıt Toplama Standardı

Bu standart; mali tablolar hakkında bir görüş sunabilmek için yapılan denetim boyunca bulguların açıklanmasına dayanak olacak yeterli kanıtların toplanmasının gerektiğini belirtir.

2.3.7. Raporlama Standartları

Raporlama Standartları değerlendirmeye ilgili standartları içerir ve denetlenen işletmenin sistemi ile ortaya koyduğu mali tablolar hakkında denetçinin hüküm vermesine, bir sonuca ulaşmasına yardımcı olur.

Raporlama Standartları şu dört standardı içerir:

- a) Genel Kabul Görmüş Muhasebe ilkelerine uygunluk standardı
- b) Muhasebe ilkelerinde değişmezlik standardı
- c) Yeterli Açıklama Standardı
- d) Görüş Bildirme Standardı

2.3.7.1. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uygunluk Standardı

Bu Standart; işletmenin denetlenen mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe standart ve ilkelerine uygunluğunun denetim raporunda değinilmesi gerektiğini belirtir.

2.3.7.2. Muhasebe ilkelerinde Değişmezlik Standardı

Bu Standart; geçmiş dönemlerde işletmede uygulanan muhasebe ilkelerinin mevcut dönemde de yapıldığının incelenmesini ve bu durumunun da denetim raporunda belirtilmesi gerektiğini belirtir.

2.3.7.3. Yapılan Açıklama Standardı

“Bu Standart; Denetim Raporunda harici bir durum belirtilmediği müddetçe Mali Tablolarda bilgi olarak sunulan açıklamanın yeterli kabul edileceğini belirtir. Denetim işleminde mali tablolarda yer alan dipnot ve açıklamalar da mevcut denetim kapsamındadır. Açıklamalarında hazırlanan denetim raporunda belirtilir.” (www./temelmuhasebe.weebly.com)

2.3.7.4. Görüş Bildirme Standardı

“Görüş Bildirme Standardına göre bir Denetim Raporunda;” (Selimoğlu,2014:16-18)

- a) Denetim Raporu ya mali tabloların tümü üzerinden bir görüşü ya da bu konuda belirli bir görüş bildirilemeyeceğine dair bir açıklamayı içermelidir.
- b) Görüş geniş ve detaylı olarak açıklanamıyorsa sebebi belirtilmelidir.
- c) Mali Tablolarla birlikte denetim yapan kişinin adı yazılacaksa, incelemenin içeriği ve sorumluluk derecesi raporda belirtilmelidir.

2.4. Bir Bilim olarak İşletme

“İşletmelerin kurulmasından mal ve hizmet üretimine, finansmanından pazarlamasına ve örgüt yönetimine kadar işletmelerin parasal olan olmayan tüm yapısını içinde barındıran bilimdir”. (Karalar,2005:3)

2.4.1. İşletme Biliminin Tarihsel Gelişimi

“İşletme Biliminin tarihsel gelişimine ilişkin dönemler 6 aşamada ele alınabilir.” (Karalar,2005:10)

2.4.1.1. Ticaret Dönemi

Ticaretin ve hesap tutmaya ilişkin faaliyetlerin doğuşunu içine alan bu dönem 1675’e kadar gelmektedir.

2.4.1.2. Sistemli Ticarethaneler Dönemi

1675-1804 yılları arası Sistemli Ticarethaneler Dönemi olarak kabul edilir. Bu Dönemde ticari işletmelerin süreçleri sistem içinde incelenmeye başlanmıştır.

2.4.1.3. Gerileme Dönemi

Bu Dönem tüm 19. Yüzyılı kapsamaktadır. Ticaret ve sanayi ile uğraşanların teknik bilgiyle daha çok ilgilenerek, işletme ekonomisine ilgisiz kalmaları işletme biliminde gerileme yaşanmasına neden olmuştur.

2.4.1.4. Açıklayıcı Ticaret Bilgisi Tekniği Dönemi

1898-1910 yılları arasındaki dönemi kapsar. Bu dönemde ticari bilgilerin öğretildiği birçok bağımsız yüksek ticaret okulu açıldığı görülür.

2.4.1.5. Sistemleşme ve Gelişme Dönemi

1912-1926 yıllarını içine alan sistemli büyük eserler ortaya çıkmıştır. Bu zamana kadar elde okunan bilgiler belli bir sisteme bağlanmış ve işletme ekonomisi bilgisi bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır.

2.4.1.6. Yayılma ve Derinleşme Dönemi

Yeni ve büyük eserlerin oluşturulmasıyla başlayan dönem 1926 dır. İşletme Biliminin günümüze kadar uzanan ve konuların ayrışarak derinleştirildiği, kapsamının genişletildiği çalışmaları içeren dönemdir.

2.4.2. İşletme Nedir?

“İşletme Kavramının tanımına değinmeden önce piyasadaki ekonomik karar birimlerini kısaca açıklamak gerekmektedir.” (İren,2007:10-11)

Piyasadaki Ekonomik Karar Birimleri Şunlardır:

- a) Ev Halkı
- b) Devlet
- c) İşletme

a) **Ev Halkı:** Mal ve Hizmet tüketen bu nedenle piyasaya daimi olarak tüketim malları almak amacıyla çıkan kesimdir.

b) **Devlet:** Ev Halkının aksine hem mal ve hizmet alıp tüketen hem de mal ve hizmet üreterek piyasaya müdahil olan ünedir.

c) **İşletme:** Piyasada hem alıcı hem de satıcı rolündedir. Üreteceği mal ve hizmet için tedarik piyasalarından gerekli üretim malları, ara malları ve üretim faktörlerini satın alırken, üretim sonucu elde ettiği mal ve hizmetleri alıcılara arz eder.

Bir başka tanıma göre ise işletme; İnsan ihtiyaçlarını gidermek ve kazanç sağlamak amacıyla ekonomik ürün ve hizmetleri üretmek ve/veya pazarlamak için çalışan bir örgüttür.

2.4.3. İşletme Kavramının Tarihsel Gelişimi

“Günümüz anlamında bir işletme kavramına ulaşmak insanlığın başlangıcından günümüze kadar geçen çeşitli aşamaların sonucunda olmuştur. Günümüzden 500.000 yıl önce her tarafı yontulmuş keskin sivri araçlar yapılmış bunlarla özel iş araçları elde edilmiştir. Yeni araçların üretilmesi avcılığın gelişmesini sağlamıştır. Diğer yandan insan aynı toprak parçasından daha fazla ürün elde etmeye başlamış böylece tarım gelişmeye başlamıştır. Böylelikle ilk toplumsal iş bölümü insanlığın tarım ve hayvancılıkta uzmanlaşmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. İlk toplumsal iş bölümünü kapsayan yüz yıllarda işletme olarak adlandırılabilir çalışmaları çok sınırlı olarak bu dönemde başlamıştır.” (Karalar,2005:14)

“İşletmenin birim olarak gelişmesinde 6 aşamada bahsedilmektedir:”
(Karalar,2005:15-16)

- a) İlkel Aşama
- b) Tarımsal Aşama
- c) Zanaatkarlık Aşaması
- d) Lonca Aşaması
- e) Ev İşçiliği Aşaması
- f) Fabrika Aşaması

a) İlkel Aşama:

İlkel toplumlarda ürünler ticaret yapacak kadar bol değildi. İnsanlar maddeleri doğada bulunduğu biçimiyle kullanırlardı. Zaman içinde göçebe bir hayat tarzı başladığından bu aşamada kişiler sadece kendilerine yetecek kadar ürün tedarik ettiğiinden değişime uygun ürünler az olmuştur.

b) Tarımsal Aşama:

İnsanların yoğun bir şekilde doğayı ekip biçmeye başlamasından sonra daha çok ve daha iyi ürünün nasıl elde edileceği doğal koşullarda öğrenilmiştir. İnsanlar zamanla kendi ihtiyaçlarından fazla ürün elde etmeye başlamışlardır. Böylelikle kişiler kendileri için ihtiyaç olanları birbirleri ile ürün değişimi yaparak sağlamışlar ayrıca kendi kullanımları için araç ve eşya yapmaya zaman bulmuşlardır. Araç yapanların bir bölümü bu yolla yüksek gelirler elde etmişlerdir.

c) Zanaatkarlık Aşaması:

Zanaatkarlık; el ve kas gücüyle üretmek anlamındadır. Farklı güçlerle çalışan makinalar bulunmadan önce insan çabasıyla hammaddelerin bitmiş mallara dönüştürülme aşamasına zanaatkarlık aşaması adı verilmektedir. Bu Sistemde işletmelerde gelişim başlamıştır.

d) Lonca Aşaması:

İngiltere’de zanaatkarlık aşamasında kendini gösteren lonca sistemi işletme yönünden özel bir önem taşır. Loncalar orta çağda tüccarlar ve zanaatkarlarca örgütlenmişlerdir.

Tüccarların içlerinde oluşturdukları ticaret birliklerinin amacı, tüccarların ortak çıkarlarını korumak için iş birliği sağlamaktır. Bu çabalarla çalışma saatleri, üretilen malın niteliği, niceliği ve fiyatı da denetlenebiliyordu.

Belirli bir süre sonra ticaret loncalarının yerini zanaatkar loncaları almaya başlamıştır. Bir zanaatkar loncası, aynı işi yapan el becerisine sahip insanların oluşturduğu örgüttür.

Loncalar nitelikli standartları belirler, ürünlerin satış kurallarını düzenler, ücret düzeyleri ve çalışma saatlerine ilişkin düzenlemeler oluştururlardı.

e) Ev İşçiliği Aşaması:

Bu aşama zanaatkar loncalarının yaptığı anlaşmalar neticesinde ortaya çıkmış bir aşamadır. Ev İşçiliğinde üretim yeri yine işçinin kendi evdir. Bu aşamada yeni bir iş adamı türü ortaya çıkmıştır. Buna girişimci adı verilmektedir. Zanaatkarlık aşamasında zanaatkar hammaddesini kendi sağlar üretimi kendi evinde yada dükkanında gerçekleştirir ve ürünü kendi satardı. Ev işçiliğinde ise girişimci hammaddeyi alıp üretim yapıp ve satmak için satın alır ancak üretim yapmak için zanaatkarı kiralar.

f) Fabrika Aşaması:

İngiltere’de 1760’ların başında bir dizi buluş yapılması ve endüstriyel güç olarak kullanılması üretimde devrim yaratmıştır. Bir defa da birden fazla iplik bükebilen makinenin üretilmesi bundan bir süre sonra da buharın ve buharlı makinenin bulunması ve endüstriye uygulanması mekanik güç kullanımını üst düzeye çıkarmıştır.

Özet olarak bu dönemde işletmecilik çağdaş bir yapı olarak başlamış; bilimsel yöntemlerle araştırma çabaları hızlanmıştır. Fabrika aşaması günümüzde otomasyonlaşmış bir üretim ve tekniklerle bilgisayar ve robot kullanımına ulaşmıştır.

2.5. Girişim, Girişimci ve Yönetici Nedir?

İşletme Kavramıyla doğrudan ilişkili olan ve işletme örgütünün oluşmasını sağlayan kavramlardan olan girişim, girişimci ve yönetici kavramları kısaca burada açıklanacaktır. (Karalar,2005:35-37)

Girişim; Başkalarının ihtiyaçlarını sürekli olarak gidermek üzere, pazarı olan ve pazarda fiyatı olan ekonomik mal ve/veya hizmetleri ortaya çıkarmak ve kar sağlama amacını ile kurulan bir işletmedir. Girişim kavramı işletme kavramına göre biraz daha geniş anlamı düşünülse de günümüzde artık bu iki kavram aynı anlama gelmektedir.

Girişimci; Kişilerin gereksinim ve isteklerini giderecek mal ve hizmet üretimi amacıyla, üretim faktörlerinin birleştirilmesini sağlayan, kar amacıyla risklerin tümünü üstlenen kişidir.

Yönetici; Kar ve riski başkalarının üzerindeyken , mal yada hizmet üretmek için üretim öğelerini tedarik eden ve bunları belirlenen hedeflere ulaştırma amacını yöneltten kişidir.

2.5.1. Girişimcinin Temel Özellikleri ve İşlevleri

“Burada Girişimcinin temel özellikleri ve işlevleri kısaca anlatılacaktır.”
(Karalar,2005:57)

Girişimcinin Temel Özelliklerine şöyle sıralayabiliriz:

- a) Üretim Amaçlarını sağlayıp üretime yöneltme
- b) Varsa riskleri üstlenme

“Girişimcinin İşlevleri ise şunlardır:” (Karalar,2005:58)

- a) Yeni ürünler ortaya çıkarmak yada bilinen ürünlerin niteliklerini deęiřtirmek
- b) Yeni üretim yöntemleri bulup uygulamak
- c) Endüstride yeni ve gelişmiş örgütlenmelere gitmek
- d) Yeni pazarlar keşfedip açılmak
- e) Yeni girdi kaynaklarını işletmeye kazandırmak
- f) Yönetim ile çalışanlar arasındaki ilişkileri güçlendirmek
- g) İşletme ile devlet arasındaki ilişkileri güçlendirmek

2.6. İşletmelerin Amaçları

“İşletmelerin Temel Amacı; İnsanların ihtiyacı olan ürün yada hizmetleri üreterek ve/veya pazarlayarak topluma değer sağlamaktır. Bu temel amacının yanında bu amacı gerçekleştirmesini sağlayacak diğer amaçları da şu şekilde sıralayabiliriz:”
(Karalar,2005:55-56)

2.6.1. Kar Sağlama Amacı

İşletmenin bir bakıma temel amacı da sayılabilecek amacı kar sağlamaktır. Her İşletme kar elde etmek için faaliyetlerine başlar. Kar; İşletmenin belirli dönemde elde ettiği toplam gelir ile yine aynı dönemdeki toplam giderleri arasındaki pozitif farktır.

Kar üzerinden işletmede yapılabilecek değerlendirmeler 4 aşamada ele alınır. Bunlar:

- a) Kar işletmelerin faaliyetlerini değerlendirme aracıdır.
- b) Kar işletme için bir denetleme aracıdır.
- c) Kar çalışanları özendirici ve motive edici araçtır.

d) Kar gelişimin, büyümenin ve sürekliliğin aracıdır

2.6.2. Topluma Hizmet Amacı

İşletmeler toplumun birer bireyi olarak topluma genellikle olumlu katkıda bulunurlar. Ancak işletmelerin amacı toplum için hizmet olmamakla birlikte sağladıkları iş olanaklarıyla bu amaçlarını da gerçekleştirmiş olurlar.

2.6.3.Uzun Dönemli Büyüme

İşletmeler bakıldığında uzun vadede maksimum kara ulaşmayı hedeflerler. Bunun temelinde de varlıklarını sürdürmeleri , büyümeleri ve gelişmelerini sağlarlar.

2.6.4.Tüketicilere Nitelikli Mal Sunma

İşletmelerin tüketicilere nitelikli olarak mal vermeleri, tüketicilerin aldıkları hizmetin kaliteli olması kar amacını olumlu yönde etkileyen bir çabadır.

2.6.5. Çalışanlara Uygun Ücret Verme

İşletmelerin verimli çalışma için çalışanlarına yüksek ücret ödemesi, işletmelerdeki çalışma koşullarını daha sağlıklı duruma getirmesi önemli bir noktadır.

2.6.6.Toplumsal Sorumluluk

İşletmeler farklı çıkar grupları arasında dengeli olmak zorundadır. İşletmelerin bu denge koşullarını oluşturması, işletmeye ilişkin toplumun bakış açısını olumlu kılar böylece işletmelerin uzun vadeli yaşamalarını artar.

2.6.7. İşletmelerin Diğer Amaçları

“Toptancı ve perakendeci olarak faaliyet gösteren işletmelerin amaçları şunlardır:”
(Karalar,2005:59)

- a) Tüketicilerin isteklerini karşılayacak mal ve hizmetleri etkin olarak sunmak
- b) Karlı üretim yapmak
- c) Çalışanların sağlığını korumak ve moralini düzenlemek
- d) Toplumla iyi ilişkiler kurmak
- e) Devletle iyi ilişkiler geliştirmek
- f) İşletmenin ve karın büyümesini sağlamak

g) Çevrenin korunmasını sağlamak

2.7. İşletmelerin Ülke Ekonomisi İçin Önemi

“Bir ekonomik karar birimi olan işletmelerin ülke ekonomisinin can damarı olduğu yatsınamaz bir gerçektir. Bir ülkenin ekonomik gücü o ülkedeki firmaların başarı oranlarıyla doğru orantılıdır. Yani bir ülkedeki firmalar ne kadar sağlıklı ve başarılı faaliyet gösteriyorsa ülke ekonomisine katkıları da o kadar olumlu olmaktadır. Firmalar tasarruf sahiplerinin tasarruflarını atıl durumdan çıkarmalarını sağlamaları (Tasarruf sahiplerinin hisse senedi tahvil olarak yastık altındaki paralarını ekonomiye kazandırmaları), bölgelerin ekonomik gelişmelerine katkıda bulunmaları gibi işlevler açısından da önemlidir. Ayrıca firmaların insanların iş taleplerini karşılama ve yeni iş yerleri açarak istihdama katkıda bulunma gibi sosyal boyutları da vardır.” (İren,2006:12)

2.8. İşletme Başarısı Nedir?

“Başarı kelime anlamı olarak hedeflenen şeye ulaşmak olarak tanımlanabilir.” (İren,2006:14)

İşletme Başarısı ise; sürekliliği, büyümeyi içinde bulunulan fiili durum ile hedefleri kıyaslayabilmeyi ve firma değerini arttırmak için en kısa yolu belirleyebilmeyi ifade eder.

2.8.1. İşletme Başarısını Etkileyen Faktörler

“Klasik Anlayışa göre firmaların başarısı emek, toprak, sermaye ve girişimci gibi üretim faktörlerinin başarılı bir şekilde bir araya getirilmesiyle sağlanabiliyordu. Ancak günümüzde üretim faktörlerinin başarılı bir şekilde bir araya getirilmesi başarıyı etkilemekte ancak garantilememektedir. Günümüzde üretim faktörlerinin yanında başarıyı etkileyen faktörler olarak kalite, teknoloji ve imaj olarak sınıflandırılabilir. Bu faktörlerin dışında müşteri odaklı çalışması da firmanın başarısında gereklidir.” (İren,2006:15)

“Bu açıklamalar ışığında firmaları başarıya götüren faktörler şu şekilde sıralanabilir:
”(İren,2006:16)

- a) İnsana yatırım yaparak çalışanların yeteneklerini ortaya çıkarmak ve geliştirmek için yardımcı olmak
- b) Çalışanların yeteneklerini azami ölçüde kullanabilmek
- c) Karar alma sürecine mümkün olduğu kadar farklı görüşleri katabilmek ve karar verirken bu görüşleri önemsemek
- d) Çalışanlar arasında takım ruhunu geliştirmek
- e) Doğru, yerinde ve zamanında karar alabilmek

2.9. Sürdürülebilirlik Kavramının İncelenmesi

“İşletme açısından sürdürülebilirlik kavramı; işletme konseptinin değişmesiyle birlikte 20. Y.Y’ın başlarından bu yana gelişme gösteren ve uluslar arası düzeyde literatüre girmiş bir kavramdır. İşletmelerde sürdürülebilirlik ekonomik anlamda karlılık ve büyüme odaklıyken kurumsal yönetim çerçevesinde sürdürülebilirliğin boyutları sosyal ve çevresel faktörleri de barındıran geniş bir yelpaze halini almaktadır.” (Öztürk,2014:7)

“Bir işletme yönetimi açısından sürdürülebilirlik ise; ‘İşletmenin faaliyetlerini süresince belirledikleri sosyal ve çevresel konularda şirketin stratejinin yanında karı da düşünerek karşılık verme şekli olarak tanımlanmaktadır. Şirketlerin sürdürülebilir bir yapıya sahip olabilmeleri için sürdürülebilir kar elde etmeleri temel şarttır. Ancak kar tek başına şirket sürdürülebilirliği için yeterli değildir. Şirketlerin ekonomik sürdürülebilirliğinin yanında kurumsal ve sosyal unsurlarında sürdürülebilirliğini sağlaması gerekmektedir.” (Öztürk,2014:18)

2.9.1. Sürdürülebilirliğin Ekonomik Açıdan İncelenmesi

“Parasal yönden bir işletmenin hareket ve faaliyetlerini belirlemede yüksek derecede etkili olan amaçlardır. Yöneticiler bu amaçları çalışanlara yol göstermek ve faaliyet sonuçlarını kontrol etmek maksadıyla kullanırlar. İşletmelerin ekonomik amaçları şu şekilde sıralanabilir.” (Öztürk,2014:19)

- a) Verimli olmak: işletme faaliyetlerden maksimum faydayı sağlayabilmek için maliyetleri azaltan ve gelirleri arttıran tedbirleri alarak mevcut durumu olumlu hale getirmek
- b) Satış Hasılatı: Belirli bir dönem de sağlanan satış miktarını ve sonucunda elde edilen geliri arttırmak

- c) Pazar Payı: Mevcut yeni pazarlardan yeni müşteriler elde ederek , müşteri sayısını arttırmak
- d) Kapasite Kullanımı: işletme kapasite kullanımını mevcut fiziki, mali ve beşeri kaynaklardan en etkin ve verimli şekilde faydalanmak
- e) Mamul Farklılaştırma: Mevcut ve yeni pazarlar için ürün çeşitlerini farklılaştırıp arttırmak
- f) Likidite: İşletmenin çalışması için gerekli sermayesini arttırmak ve yapacağı yeni yatırımlar için işletmenin ihtiyaç duyacağı sermaye miktarını karşılayacak para imkanlarına sahip olmak
- g) Net Kar: Faaliyetler sonucunda elde edilen bir dönemki gelirler ve giderler arasındaki olumlu fark
- h) Devir Hızı: net varlıkların devir hızını arttırmak
- i) Yenilik Yapabilme: Araştırma ve geliştirme faaliyetlerini arttırarak ham madde ve üretim süreçleri hakkında düşünceler geliştirerek uygulamak
- j) Satışlarda mevsimsel ve dönemsel dalgalanmalara sebep olan olaylara karşı tedbirler almak

“Yukarıda belirtilen ekonomik amaçlar işletmenin sürdürülebilirliğinin temelini oluşturmaktadır. Buna göre işletmenin sürdürülebilirliği için sürdürülebilir kar sağlanmalı ve bu kar büyüme için kullanılmalı; diğer yandan sağlıklı ve dinamik bir sistem kurularak işletmenin varlığı uzun dönem korunmalıdır. Şirket sürdürülebilirliğinin ekonomik sistem üzerindeki etkileri ekonomik kalkınma, işsizliği azaltma, ekonomik istikrar ve ekonomik göstergelerin iyileştirilmesi olarak sıralanabilir.” (Öztürk,2014:19)

2.9.2. Sürdürülebilirliğin Yönetimsel ve Kurumsal Açıdan İncelenmesi

“İşletme Yönetimi açısından sürdürülebilirlik; işletmenin karlılığına, büyüme potansiyeline ve esnekliğine bağlıdır. Ancak son yıllarda işletmenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için yalnızca bu faktörlerin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple sosyal açıdan sürdürülebilirlik kavramı ekonomik büyüme ve kar maksimizasyonunun bir alternatifi olarak ortaya çıkmıştır. Geleneksel yönetim anlayışında şirketlerin yönetimi sonucu sadece ortaklara hesap verirken kurumsal sürdürülebilirlik de hesap verebilirlik kapsamı genişlemiştir.” (Öztürk,2014:32-34)

Bu nedenle Kurumsal Sürdürülebilirlik kavramına kısaca değinecek olursak; kurumsal sürdürülebilirlik; bir ülkede bulunan, ekonomik bir amaca sahip kuruluşların, geleneksel

büyüme kuramlarından farklı, her türlü riski minimuma indirmeyi sağlayarak kuruluşları geleceğe sağlıklı olarak aktaran bir yönetim anlayışıdır.

2010 yılında Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler sözleşmesinin farklı ülke ve yerlerde çalışan 766 şirketin CEO'su üzerine yapılan araştırmanın sonuçlarına göre şirketleri kurumsal sürdürülebilirlik konusunda teşvikte bulunan faktörler şu şekilde sıralanmıştır:

- a) Atan mal değeri ve güven ve itibarın şirket karlılığını arttırması
- b) Personel motivasyonu yükselterek kar marjını arttırmak
- c) İşletmelerin mevcut piyasada itibarının yükselmesiyle birlikte kalifiye iş gücü istihdamının kolaylaşması
- d) Toplumun gözünde elde edilen meşruiyetlerden dolayı rakiplere karşı artan rekabet üstünlüğü
- e) Uluslararası yatırım şirketlerinden finansal destek sağlamanın kolaylaşması
- f) Bilinçli tüketicilerin artması ile birlikte işletme taleplerindeki değişiklikler

Kurumsal Sürdürülebilirlik kavramının gelişiminde kurumsal yönetim ilkelerinin önemli etkisi bulunmaktadır.

Kurumsal yönetim ilkeleri işletme sahipleri ile menfaat sahipleri arasındaki uyumu sağlayan genel ilkelerdir. Bu ilkeler altı başlık halinde sıralanmıştır:

- a) Etkin bir kurumsal yönetim için temel sağlanması
- b) Hissedarların hakları ve temel mülkiyet işlemleri
- c) Hissedarlara eşit muamele
- d) Paydaşların yönetimdeki rolü
- e) Bilgilendirme ve şeffaflık
- f) Yönetim kurulunun sorumlulukları

Türkiye'de kurumsal yönetim kavramının gelişimi için Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurumsal yönetim ilkelerini dört başlık altında toplamıştır. Bunlar;

Eşitlik: Pay sahiplerinin haklarının korunması ve eşit muamele yapılması

Şeffaflık: Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık

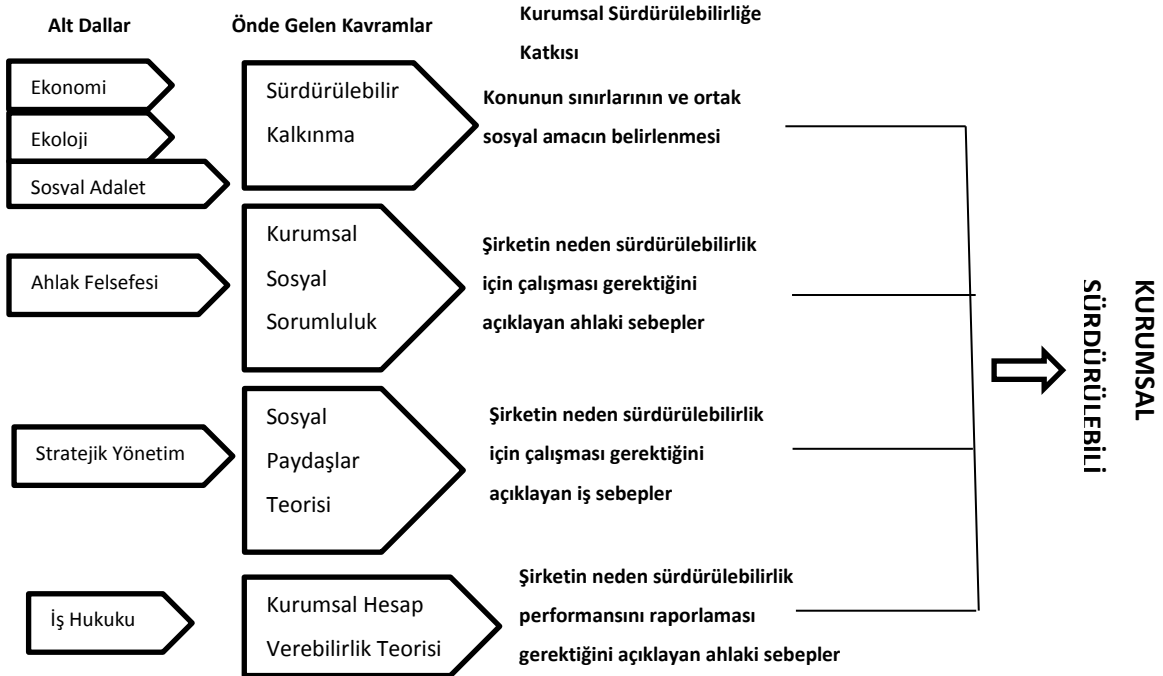
Hesap Verilebilirlik: Menfaat sahiplerinin menfaatlerinin korunması

Sorumluluk: Yönetim kurulunun fonksiyonu, görev ve sorumluluklarının belirlenmesi

2.9.3. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Unsurları

“İşletmelerin toplumda daha fazla rol almaları, sürdürülebilir gelişmenin iş dünyasında fazlasıyla değinilmesine yol açmıştır. Günümüzde işletmeler ekonominin üretken yapısı olması sebebi ile işletmelerin desteği olmadan toplumda sürdürülebilir bir gelişme olmayacağı kabul edilmektedir. Bu nedenle kurumsal sürdürülebilirlik diğer adıyla sürdürülebilir gelişme; işletmelerin yalnızca ekonomik değer ortaya koyması ve yaşam standartlarını değiştiren mal ve hizmet üretmesi yanında faaliyetler nedeniyle yol açtıkları sosyal yada çevre içindeki problemleri azaltmak amacıyla çalışmalarını yani kurumsal sürdürülebilirlik anlayışını benimsemelerini gerekli kılar. Kurumsal Sürdürülebilirlik yaklaşımının gelişimi ile birlikte şirketlerin sürdürülebilirliği ile ilgili düşünceler kar ve büyüme odaklı olmaktan uzaklaşarak kurumsal sürdürülebilirliğin unsurlarına doğru yoğunlaşmaktadır. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir.” (Öztürk,2014:36)

- Sürdürülebilir Gelişme
- Kurumsal Sosyal Sorumluluk
- Sosyal Paydaş Teorisi
- Kurumsal Hesap Verebilirlik

Şekil 1: Kurumsal Sürdürülebilirliğin Evrimi

Kaynak: (Öztürk, a.g.e. s:37)

2.9.3.1. Sürdürülebilir Gelişme

“Sürdürülebilir Gelişme ekonomik büyümeyi çevre koruma ve sosyal eşitlik ile dengeleyen; ekonomi, sosyal, adalet, çevre bilimi, işletme yönetimi, siyaset bilimi ve hukuku da içine alan daha kapsamlı bir konudur. Bu kavrama göre; ekonomik olarak büyümenin sürdürülebilmesi için sosyal ve çevresel faktörlerinde sürdürülebilir olması gerekmektedir. Bilindiği gibi toplumun çevrenin zarar görmesi uzun dönemde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasını olumsuz yönde etkileyecektir.” (Öztürk,2014:36)

Genel Kabul görmüş tanıma göre sürdürülebilir gelişme; gelecek nesillerin gereksinimleri karşılama için gereken özeni göstererek, bugünün ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan gelişmedir. Bu tanım işletme açısından değerlendirildiğinde, kısa vadede yüksek kar elde etmeyi amaçlamak yerine işletmenin faaliyetlerinin devamlılığını sağlayacak yeterlilikte bir kar rakamına ulaşabilmek ve bu karı sürdürebilmek esastır. Bu karın üzerinde elde edilen karlar ise paydaşlarla paylaşılmalıdır.

2.9.3.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk; bir işletme yada kurumun, kaynaklarını toplumun kazanımlarını geliştirmek amacıyla istekli ve bilinçli bir şekilde kullanılması olarak ifade edilebilir. Diğer bir tanıma göre sosyal sorumluluk; işletmenin ekonomik ve yasal olan koşullara, iş ahlakına, işletme içinde ve çevresindekilerin beklenti ve çıkarlarını gözeterek uygun bir çalışma strateji ve politikaları güdümesidir. Bir başka tanıma göre sosyal sorumluluk; işletmelerin kendi amaçlarını gerçekleştirmek için toplumun ahlaki değerlerine sadık kalmaları ve sahip oldukları kaynaklarını toplumun gelişmesinde kullanılması olarak tanımlanabilir

“İşletmelerin kurumsal ve sosyal sorumluluklarında belirli bir standart bulunmakla birlikte, kurumsal sosyal sorumlu olabilmenin genel çerçevesini çizebilmek için uyulması gereken bazı kurallar bulunmaktadır. Bu kuralları sıralayacak olursak;” (Öztürk,2014:37)

1. İşletmeler kurumsal ve sosyal sorumluluk faaliyetlerinde bulunmadan önce sosyal sorumluluklarının neler olduğunu belirlemelidir.

2. İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluğundaki başlıca kıstası ekonomik sorumluluktur. Dolayısıyla bu sorumluluğun yerine getirilebilmesi için işletmenin kar elde etmesi gerekmektedir.
3. İşletmeler yol açtıkları olumsuz sosyal etkileri düzeltmekle sorumludur.
4. İşletmeler buldukları konumda değişen iş çevresine göre sorumluluklarını güncellemelerinin yanı sıra farklı yer ve zamanlarda değişen beklentilere uygun olarak kurumsal ve sosyal sorumluluklarını gözden geçirmelidirler.
5. İşletmeler kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinde bulunmaları için kamu politikalarını yakından takip etmelidir.
6. İşletmeler kar elde etmek amacıyla kurulan kuruluşlar olsalar da aynı zamanda sosyal oluşumlardır ve var olmaları, toplumun işletme faaliyetlerine devam etmesi konusundaki istekliliğine bağlıdır. İşletmelerin bu istekliliğin sürekliliğini sağlayabilmeleri için kar elde etme amaçlarının yanında kurumsal sosyal sorumluluk içinde bazı kurallara uymaya zorlanmaktadır.

“Kurumsal sosyal sorumluluk ilkeleri adı verilen bu kurallar aşağıdaki gibi sıralanabilir.” (Öztürk,2014:38-39)

- i. Toplumun çıkarlarını ön planda tutmak
- ii. Tarafsız olmak
- iii. Hesap verebilir olmak
- iv. Şeffaf olmak
- v. Açık ve anlaşılabilir olmak

Kurumsal sosyal sorumluluk işletmenin kendi çıkarlarına yanında kamu yararını da gözetmesi anlamına gelmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluğun işletmeler için önemli halde olması yaşanan yoğun rekabet , bilinçlenen tüketiciler , bilgi teknoloji dalında yaşanan ileri gelişmeler, sivil toplum kuruluşlarının toplumdaki değişen baskıcı yapısı ve karının bir kısmını toplum için harcamayan firmaların ürünlerine olan talebinde azalması etkilidir.

“İşletmelerin sürdürülebilirliği açısından kurumsal sosyal sorumluluk, işletmenin hem kendisinin hemde toplumun günümüzdeki ve gelecekteki refahını çeşitli iş ve sosyal faaliyetlerle koruması ve geliştirmesine yönelik yükümlülüğü olarak

görülmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluğa önem veren firmaların başlıca kazanımları şu şekilde sıralanabilir:” (Öztürk,2014:37-38)

1. Şirket imajı ve ününe pozitif etki sağlar
2. Çalışanların motivasyonunu, sürekliliğini ve yeni işe alımlardaki şirket cazibesini arttırıcı etki yapar
3. Maliyetlerin azalmasını sağlar
4. Yüksek Pazar payı ve buna bağlı olarak satışların artması ile gelir artışı sağlar
5. Risk yönetimine ve risklerin azalmasına olumlu etki sağlar.

2.9.3.3. Sosyal Paydaş Teorisi

“Paydaş; firmanın hedeflerini başarmasını etkileyen veya bu başarılarından etkilenen kişi veya guruplardır. Paydaş Teorisinin amacı ise rekabet avantajı sağlayarak işletmenin paydaşlarıyla olan ilişkisini kuvvetlendirmektir. Bu sayede şirket sürdürülebilirliği için uygun bir zemin hazırlanmış olacaktır.” (Öztürk,2014:43-44)

Sadece kar amacına odaklanan ve bir tek hissedarlarına karşı sorumlu olan hissedarlar teorisine karşın, paydaş teorisi işletmelerin tüm paydaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmesini savunmaktadır.

Tablo 1
İşletmenin Paydaşları

ŞİRKET PAYDAŞLARI
Çalışanlar
Özel İlgilenenler
Çevreciler
Tedarikçiler
Hükümetler
Yerel Toplumsal Örgütler
İşletme Sahipleri
Tüketici Dernekleri
Tüketiciler
Rakipler
Medya

Kaynak: (Öztürk, a.g.e. s:44)

“Tablo 1’de işletmelerin paydaşları geniş bir çerçevede ele alınmıştır. İşletmenin tablo 1’de yer alan tüm paydaşlara karşı az yada çok sorumluluğu bulunmaktadır. İşletmenin bu sorumluluklarının farkında olması ve tüm paydaşlara eşit muamele yaparak tümünün çıkarlarını koruması işletmenin sürdürülebilirliği için son derece önemlidir. Sosyal Paydaş Teorisi, şirketlerin kısa dönemli karlılık yerine faaliyetlerini uzun dönemde sürdürülebilir bir karlı büyüme için teşvik etmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek içinse işletmelerin sadece yatırımcılarına değil tüm paydaşlarına; yani tüketicilere, müşterilere, tedarikçi, çalışan ve sivil

toplum kuruluşlarını da içine alan bir karşı da sorumlulukla faaliyetlerini sürdürmelerini ifade etmektedir.” (Öztürk,2014:44)

Katılım ve bağlılık gibi kavramları vurgulayan aynı zamanda güven, yenilik ,yaratıcılık gibi rekabet unsurlarının oluşumunu sağlayan paydaş yaklaşımı işletmeler için son önemli bir konu olmasının yanı sıra kurumsal sürdürülebilirliğin önemli unsuru olarak görülmektedir. Sosyal Paydaş Teorisinin işletme sürdürülebilirliğine katkısı, işletmeyi sürdürülebilir gelişmeye yönlendiren argümanların artırılmasıdır.

2.9.3.4. Kurumsal Hesap Verebilirlik

“Hesap Verebilirlik Kavramı, kurumsal yönetim ilkelerinde de yer alan kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesi ile örtüşmektedir. Bu ilkeye göre şirket faaliyetlerinin sonuçları paydaşlara da iletilmelidir. Şirket faaliyetlerinin sonuçlarından kasıt sadece finansal performans değil aynı zamanda sosyal ve çevresel performansta kast edilmektedir.” (Öztürk,2014:46-47)

Hesap Verebilirlik Kavramı bir kişi yada kurumun kendi faaliyetlerinden dolayı açıklama yapması, detay verebilmesi ,gerektiğinde kanıtlaması ve rapor vermesi anlamına gelmektedir.

Kurumsal hesap verebilirliğin sürdürülebilirliğe olan katkısı, şirket yöneticileri ile toplum arasındaki ilişkinin özünün oluşmasına yardımcı olmasıdır. Bu da şirketlerin mali performanslarının yanında sosyal performanslarını da raporlaması gerektiğini desteklemektedir.

Kurumsal Hesap Verebilirlik Kavramı şirketlerin niçin topluma ekonomik, sosyal ve çevresel konularda bilgi aktarılması gerektiğini açıklamaktadır. Kurumsal Hesap Verebilirlik kapsamında, ekonomik performansın yanında çevresel ve sosyal performansında raporlanması hesap verebilirliğin sosyal yönünü oluşturmaktadır.

Paydaşların bilgisine sunulan raporlar yalnızca ekonomik faaliyetlerden kaynaklanan sonuçlardan değil, aynı zamanda işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında yapılan faaliyetlerindeki performansının ne ölçüde başarılı olduğu konusunda da bilgi verici kapsamda olmalıdır.

2.10. Sürdürülebilir İşletme Anlayışı

“Sürdürülebilirlik tanımsal ifadesi ile devamlılığı sağlanabilecek sistem ve süreçlerin bir araya gelmesi ile oluşabilecek bir kavramdır. Sistem ise belirli parçalardan oluşan; bu parçalar arasında belirli ilişkiler olan ve bu parçaların dış çevreyle olması gereken ilişkisini ele alan bir bütündür. Sistem fiziksel olan yada olmayan, kendi aralarında ilişki ve etkileşimde olan, bir veya birden fazla amaca yönelik öğeler kümesidir. Sistem belli girdileri alarak ve bunlar üzerinde çeşitli işlemler yaparak belli çıktılara dönüştürür. Süreç ise belirlenen sonuca götüren kademeli değişim, sona doğru ilerleyen faaliyetler ve işlemler dizesi olarak tanımlanabileceği gibi; belirli bir amacı gerçekleştirmek için başlangıçtan sonuna kadar birbirine bağlı aşamalardan oluşan bir bütün olarak tanımlanabilir. Bir bütün olarak düşünülen sistemlerin başında Sürdürülebilir İşletme Yönetimi gelmektedir.” (Tunçluer,2011:68-69)

Son yıllarda işletmelerde sürdürülebilirlik anlayışını devam ettirebilmeleri için çevre koruma bilincinin arttığı görülmektedir. Bu çerçevede kaynakların verimli kullanımı, atıkların geri dönüştürülmesi, çevre dostu paketleme gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır. Çevre Korumanın sürdürülebilir işletme anlayışı ile bu kadar bağlantılı olması tüketicilerden gelen taleplerle doğru orantılıdır.

Her Firma faaliyet bölgesinin çevresel koşullarından ve çevreyi korumak için alınan önlemlerden etkilenmektedir. Son yıllarda özellikle ciddi ve sorunsuz bir ekonomik büyümenin sonucunda çevre kirliliği önemli ölçüde artmıştır. Ekolojik dengedeki mevcut bozulmanın farkına varan bir çok ülke , sebep olan firmaların faaliyetlerinin sınırlandırılmasına ve durdurulmasına karar vermektedir.

“Türkiye’de sürdürülebilirlik konusunda şirketlere yol göstermek ve şirketlerin sürdürülebilirlik politikalarını paydaşlar arasında yaygınlaştırmak amacıyla 2010 yılında Türk İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği ile iş birliği içerisinde “ BİST Sürdürülebilirlik Endeksi” projesi başlatılmıştır. Bu tarihten itibaren BİST’de işlem gören 26 şirket sürdürülebilirlik raporu yayınlamaya aktif katkı sağlamışlardır. Yine aynı proje kapsamında “ Türk İş Dünyasında Sürdürülebilirlik Uygulamaları Raporu” yayınlanarak; Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Raporda yer alan 215 şirketin %95’i faaliyetlerinin sürdürülebilirlik ile yakından ilgili olduğunu belirtmiştir. Ancak bu şirketlerin sürdürülebilirlik konusu ile ilgili faaliyetleri arasında sosyal ve çevresel konularla ilgili çalışmaların son sıralarda yer aldığı anlaşılmıştır.” (Öztürk,2014:15)

Sürdürülebilirliğin sağlanması işletme düzeyinde ne kadar önemliyse makro düzeyde de o derece önemlidir. Çünkü toplum ve devlet, toplumun yararına hizmet veren organizasyonların sürekliliğini amaçlar. Okul ve hastane gibi kamu hizmeti veren kurumların sürekliliği toplum ve devlet tarafından ne kadar istenirse özel kuruluşların sürekliliği konusunda da o derece hassasiyet gösterilmelidir. Çünkü sürekliliğini sağlayabilen organizasyonların sayıca fazlalığı ekonomik açıdan da sağlıklı bir ekonominin göstergelerinden biri olacaktır.

Sürdürülebilir özellikteki şirketlerin sayısındaki artış ekonomik sistemi geliştireceği gibi işletme ve paydaşları da bundan çeşitli faydalar sağlayacaktır.

İşletmenin paydaşları arasında devlet, toplum, işletme sahipleri, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, kurumlar ve rakipler sayılabilir. Şirketler toplum ihtiyaçlarını karşılamak üzere faaliyetlerini ve yükümlülüklerini yerine getirirken aynı zamanda toplumun refah düzeyine katkı sağlar. Bu bağlamda şirketlerin başlıca hedefi yüksek verim sağlamak ve tüm paydaşlarının refahını arttırmaktır.

Tablo 2
Şirket Sürdürülebilirliğinin Faydaları

EKONOMİK SİSTEME	PAYDAŞLARA
Ekonomik Kalkınma	Devlet için vergi kaynağı
İşsizlikte azalma	Şirket için iç kaynak
Ekonomik istikrar ve iktisadi politikaların uygulanabilirliği	Ortaklar için kar
Diğer Ekonomik göstergelerde iyileşme	Çalışanlar için gelir kaynağı
	Toplum için sosyal fayda

Kaynak: (Öztürk, a.g.e. s:16)

“Şirket Sürdürülebilirliğinin ekonomik sistem ve paydaşlar üzerindeki faydaları tablo 2’de özetlenmeye çalışılmıştır. Buna göre; şirket sürdürülebilirliğinin ekonomik sistem üzerindeki etkileri; ekonomik kalkınma işsizliği azaltma, ekonomik istikrar ve ekonomik göstergelerin iyileştirilmesi olarak sayılabilir. Paydaşlar üzerindeki etkileri ise; devlet açısından vergi gelirleri için kaynak sağlanması, şirket için, kaynak yaratılması ortaklar için kar payı alınması, çalışanlar için gelir kaynağı yaratılması toplu içinse, sosyal fayda sağlanması olarak sıralanabilmektedir.” (Öztürk,2014:16)

“Şirket sürdürülebilirliği karların uzun dönemli sürdürülebildiği ve buna paralel olarak büyümenin de sürekli bir faaliyet haline geldiği bir ortamda mümkün olabilmektedir. Kar ve Büyüme hedefi sürdürülebilirlik için gerek şart olmasına rağmen yeter şartı oluşturamamaktadır. Sürdürülebilirlik için yeter şart kar ve büyümenin yanında sosyal ve çevresel faktörlerinde göz önünde bulundurulmasıyla ilgilidir .Bu sebeple sürdürülebilir şirket yapıları ekonomik sistemi olduğu kadar sosyal ve çevresel faktörleri de geliştirici barındırmaktadır. Uzun ömürlü, güçlü, kurumsal ve sürdürülebilir özellikteki işletmelerin olduğu bir ülkede bu şirketlerin sosyal ve çevresel kültürlere katkıları da azımsanmayacak düzeyde olacaktır.” (Öztürk,2014:17)

BÖLÜM 3: MUHASEBE DENETİMİ İLE İLGİLİ ÖRNEK UYGULAMA(X A.Ş.)

Bu bölümde X A.Ş. Firmasının tarihçesine kısaca değinilecek ve finansal analiz teknikleri kullanılarak firmanın Mali Analizi yapılacaktır.

3.1. Firma Tarihçesi

“2002 yılında faaliyete geçen Firma Sakarya'nın Akyazı ilçesinde bulunmaktadır. Üretimini 110.000 m2 lik açık alanda, 45.000 m2 kapalı alanda sürdürmekte olup fabrikada en son teknoloji ile üretim yapılmaktadır.” (İsmailoğlu,2016:56)

Firma ihtiyaca göre haftanın 7 günü çalışmakta ve 16 ülkeye ihracat yapmaktadır. Firma tek çatı altında saatte 220.000 lt üretimiyle Türkiye ve çevre ülkelerin en büyük içecek tesisi olarak bilinmektedir. Ürünleri Amerika'dan, Fransa'ya, İngiltere'den, Ürdün'e kadar ihraç edilmekte bunun sonucunda yılda 40.000 bardak ürünü yurt dışında tüketilmektedir.

“X A.Ş. yeni ürünler ile kendini sürekli geliştirmektedir. ‘Bu çabaları sonucunda işletme Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasında 329. sırada bulunmaktadır.” (İsmailoğlu,2016:57)

Firmanın bu bölgede kurulmuş olmasının en önemli sebebi otoyolun yanında bulunması yani fabrika yeri seçiminde en önemli faktörlerden biri olan ulaşım kolaylığının bulunmasıdır. Diğer bir faktör ise Türkiye meşrubat tüketiminin en yoğun olduğu bölgenin Marmara Bölgesi olmasıdır.

3.2. Firmanın Finansal Analizi

Bu Kısımda Firmanın 2011-2015 yıllarındaki Mali Tabloları incelenerek firmanın finansal analizi yapılacaktır.

Finansal Analize başlamadan önce X A.Ş'nin 2011-2015 yıllarına ait Dönem Sonu Gelir Tabloları Tablo1' de, yine aynı döneme ait Dönem Sonu Bilançoları Tablo2' de gösterilmiştir.

Tablo 3**X A.Ş'nin 2011-2015 Dönem Sonu Gelir Tabloları**

KALEMLER	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
A. BRÜT SATIŞLAR	234.400.542,24	231.428.597,23	229.572.139,71	226.850.648,42	223.236.195,95
B.SATIŞLARDAN İNDİRİMLER(-)	4.927.550,50	4.130.244,45	4.669.807,84	4.282.703,10	4.021.945,51
C. NET SATIŞLAR	229.477.984,74	227.999.352,78	225.002.331,87	222.567.945,32	219.214.250,44
D. SATIŞLARIN MALİYETİ(-)	181.482.390,90	178.466.079,17	176.868.622,81	175.863.388,96	172.957.572,36
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	47.995.593,84	48.633.273,61	48.315.709,06	46.704.556,36	46.256.678,08
E. FAALİYET GİDERLERİ(-)	18.750.468,36	18.864.995,57	17.979.773,18	17.691.738,24	17.290.137,36
FAALİYET KARI veya ZARARLARI	29.245.125,48	30.268.278,04	30.335.935,88	29.012.818,12	28.966.540,72
F. DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	7.820.563,67	7.407.413,62	5.359.377,94	5.032.127,43	4.530.126,72
G. DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLARI(-)	4.620.044,90	4.163.060,76	3.038.249,75	2.644.720,45	2.697.702,19
H. FİNANSMAN GİDERLERİ(-)	7.636.301,18	7.267.997,52	5.723.313,54	6.282.813,05	6.018.732,07
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	24.809.343,07	26.244.633,38	26.933.750,53	25.177.412,05	24.780.233,18
I. OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	1.058.332,55	964.349,01	891.248,45	808.975,89	760.675,64
J. OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARARLARI(-)	12.570.439,51	12.026.488,63	9.724.059,20	118.132.230,10	7.825.952,94
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	13.297.236,11	15.162.493,76	18.100.939,78	14.113.164,84	17.714.955,88
K. DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ. YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIĞI(-)					
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	13.297.236,11	15.182.496,76	18.100.939,78	14.113.164,84	17.714.955,88

Tablo 4
X A.Ş.'nin 2011-2015 Dönem Sonu Bilançoları

AKTİF	BİLANÇO				
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
1. DÖNEN VARLIKLAR					
A. HAZİR DEĞERLER	7.032.490.08	7.096.169.58	6.449.901.72	6.903.362.77	6.324.955.02
B. MENKUL KIYMETLER	21.104.320.00	22.285.650.00	25.277.100.00	19.055.625.00	13.821.200.00
C. TİCARİ ALACAKLAR	94.759.594.57	97.480.212.55	90.645.694.81	73.869.574.03	64.407.158.81
D. DİĞER ALACAKLAR	21.006.516.32	21.484.131.74	19.997.887.12	16.513.949.38	24.873.981.31
E. STOKLAR	33.303.741.24	33.738.733.68	36.479.357.43	34.839.433.17	24.971.505.36
F. GELECEK AYLARA AİT GİDER VE GELİR TAHAK.	547.924.65	577.157.69	724.867.47	840.411.47	903.344.63
G. DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	7.619.524.57	6.941.587.97	8.942.208.69	8.859.700.35	8.081.975.72
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	166.380.223.43	182.662.055.24	188.517.017.24	160.882.056.17	143.384.120.85
2. DURAN VARLIKLAR					
A. TİCARİ ALACAKLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
B. DİĞER ALACAKLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
C. MALİ DURAN VARLIKLAR	10.000.000.00	250.000.00	250.000.00	250.000.00	250.000.00
D. MADDİ DURAN VARLIKLAR	121.405.732.92	122.134.200.57	122.274.448.90	121.682.775.17	122.235.018.78
E. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	195.482.900.64	196.703.279.42	196.955.324.93	197.229.263.03	197.481.308.94
F. ÖZEL TÜKENMEYEN TABİ VARLIKLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
G. GELECEK YILLARA AİT GİDER VE GELİR TAHAK.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
H. DİĞER DURAN VARLIKLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	326.888.633.56	319.087.479.99	319.479.773.83	319.162.038.20	319.966.327.72
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	493.268.856.99	501.749.535.23	507.996.791.07	480.044.094.37	463.350.448.57

PASİF	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
1. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					
A. MALİ BORÇLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
B. TİCARİ BORÇLAR	28.729.287.44	39.318.121.59	54.143.976.78	49.998.045.51	50.987.976.73
C. DİĞER BORÇLAR	272.311.48	465.572.80	279.417.26	318.264.00	917.785.18
D. ALINAN AVANSLAR	16.521.98	30.564.57	13.709.69	35.856.40	17.606.24
E. ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	674.109.99	969.074.40	896.785.38	993.572.05	1.403.881.88
F. BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	652.568.00	507.349.13	705.972.24	391.726.45	690.156.98
G. GEL. AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAK.	713.218.28	817.777.70	727.024.16	518.582.75	1.281.151.37
H. DİĞER KISA VAD. YABANCI KAYNAKLAR	921.248.18	679.311.56	863.277.78	746.316.10	570.626.94
KISA VAD. YABANCI KAY. TOPLAMI	31.979.265.35	42.787.771.75	57.630.163.29	53.002.363.26	55.869.184.82
2. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR					
A. MALİ BORÇLAR	34.097.800.00	32.954.900.00	32.499.500.00	33.137.500.00	31.829.600.00
B. TİCARİ BORÇLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
C. DİĞER BORÇLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
D. ALINAN AVANSLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
E. ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
F. BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
G. GEL. YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAK.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
H. DİĞER UZUN VAD. YABANCI KAYNAKLAR	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
UZUN VAD. YABANCI KAY. TOPLAMI	34.097.800.00	32.954.900.00	32.499.500.00	33.137.500.00	31.829.600.00
3. ÖZ KAYNAKLAR					
A. ÖDENMİŞ SERMAYE	200.000.000.00	200.000.000.00	200.000.000.00	200.000.000.00	200.000.000.00
B. SERMAYE YEDEKLERİ	157.849.000.00	157.849.000.00	157.849.000.00	157.849.000.00	157.849.000.00
C. KAR YEDEKLERİ	87.903.29	87.903.29	87.903.29	87.903.29	87.903.29
D. GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	65.111.554.26	49.929.060.50	31.828.120.72	17.714.655.88	0.00
E. GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI(-)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
F. DÖNEM NET KARI/ZARARI	13.297.236.11	15.182.493.76	18.100.939.78	14.113.164.84	17.714.955.88
ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI	436.345.693.66	423.048.457.55	407.865.963.79	389.764.724.01	375.651.859.17
PASİF VARLIKLAR TOPLAMI	502.422.759.01	498.791.129.30	497.995.627.08	475.904.587.27	463.350.643.99

3.2.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi

Önceki bölümlerde teorik olarak verilen bilgiler ışığında X A.Ş.'nin 2011-2015 yıllarındaki bilanço ve gelir tabloları üzerinden karşılaştırmalı tablolar analizi yapılmış ve bu analizin sonuçları aşağıdaki Tablo 5 ve Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 5

X AŞ.'nin Dönem Sonu Bilançolarının Karşılaştırmalı Analizi

X. A.Ş.	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	ARTIŞ-AZALIŞ		ARTIŞ-AZALIŞ		ARTIŞ-AZALIŞ		ARTIŞ-AZALIŞ	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	2011 İLE 2015		2011 İLE 2014		2011 İLE 2013		2011 İLE 2012	
I.DURAN VARLIKLAR						FARK %		FARK %		FARK %		FARK %	
A. HAZIR DEĞERLER	7.0324.00.58	7.034.169.58	8.443.501.72	8.003.352.77	6.324.555.02	707.535.06	11,19	771.254.56	12,59	176.866.70	1,88	578.357.75	9,14
B. MENKUL KIYMETLER	21.184.330.00	22.285.650.00	25.277.100.00	18.055.625.00	53.421.200.00	7.583.136.00	53,27	8.484.450.00	51,24	35.455.300.00	52,99	5.234.423.00	37,87
C. TİCARİ ALACAKLAR	34.753.594.57	97.430.210.55	90.645.634.81	78.000.574.00	84.407.356.81	30.352.237.36	47,13	33.072.861.74	51,35	25.738.338.00	48,74	15.432.217.22	24,01
D. DİĞER ALACAKLAR	21.006.516.32	21.338.733.68	19.037.887.12	16.513.549.38	26.873.581.31	-3.867.458.88	-15,55	2.289.940.57	-13,63	-6.876.054.18	-13,60	-8.300.031.53	-23,61
E. STOKLAR	22.303.761.25	22.738.733.68	26.475.357.43	24.839.432.17	34.871.505.36	-2.687.754.30	-19,85	1.232.171.58	-4,94	1.507.852.07	6,04	-132.072.19	0,53
F. GELCEK AYLAR AİT GİDERLER VE GELİR	547.824.53	577.157.69	724.507.47	540.411.47	502.344.53	-356.415.55	-39,34	226.186.84	-25,04	-178.732.06	-18,78	-62.533.05	-5,97
G. DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	7.516.524.53	5.941.547.57	8.942.366.68	8.852.700.35	8.051.875.72	-452.451.15	-5,72	1.140.387.75	-54,11	810.136.17	10,55	777.724.83	9,52
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	174.454.421.45	179.753.549.21	178.516.355.24	156.532.045.12	142.384.355.75	31.008.802.79	21,37	38.315.330.45	-25,33	35.532.536.43	24,56	13.497.726.42	9,41
II. DURAN VARLIKLAR													
A.TİCARİ ALACAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

B.DİĞER ALACAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C.MALİ DURAN VARLIKLAR	10.00.000.00	250.060.00	250.000.00	250.000.00	250.000.00	8.750.000.00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D.MADDİ DURAN VARLIKLAR	121.425.732.92	122.134.200.67	122.274.440.90	121.632.775.17	122.235.018.78	-743.285.00	3.500.00	-100.812.11	-0,03	39.428.12	0,83	-532.243.82	-0,45
E.MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	196.432.050.54	196.700.279.42	195.555.324.93	137.220.288.03	137.431.308.94	-998.408.30	-0,51	-773.025.52	-0,39	-326.584.01	-0,27	-252.040.21	-0,13
F.ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,51	0,00		0,00		0,00	
G.GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
H.DİĞER DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	327.958.633.56	219.097.686.69	315.479.374.83	352.162.043.20	318.956.327.72	8.002.305.34	2,50	-875.847.83	-0,37	-436.355.83	-0,55	-304.204.52	-0,25
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	599.433.755.01	488.701.138.30	437.905.627.07	476.044.400.32	463.350.646.47	38.072.108.54	2,42	35.443.487.83	7,65	34.545.035.50	7,43	12.622.441.50	2,74
X. A.Ş.	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	ARTIŞ-AZALIŞ		ARTIŞ-AZALIŞ		ARTIŞ-AZALIŞ		ARTIŞ-AZALIŞ	
PASİF	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	2011 İLE 2015		2011 İLE 2014		2011 İLE 2013		2011 İLE 2012	
1.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						FARK %		FARK %		FARK %		FARK %	
A.MALİ BORÇLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	-1,54
B.TİCARİ BORÇLAR	28.729.287.44	38.318.121.59	54.543.576.79	49.955.045.51	50.987.978.73	-22.254.591.29	-43,65	-11.689.357.34	32,88	3.155.030.05	6,19	-589.333.12	
*Diğer Ticari Borçlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	-55,32
C.DİĞER	272.311	453.572	279.417	318.264	917.785	-	-	-	-	-	-	-	33,11

BORÇLAR	.45	.00	.25	.00	.16	643.47 3.86	70 .3 0	452.21 2.36	49 .2 7	638.3 67.51	69,5 6	599.2 21.26	
D.ALINAN AVANSLAR	18.821. 04	55.588. 57	13.709. 69	35.055. 40	17.656. 34	- 1.054.2 5	- 6, 15	12.458. 33	73 .5 6	- 3.896 .55	- 22,1 3	17.45 0.16	- 28,23
E.ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜKLER	674.108 .55	957.074 .4	156.785 .38	383.673 .06	1.403.3 81.88	- 727.77 1.59	- 51 .6 8	- 634.80 7.48	- 30 .9 7	- 507.0 00.50	- 36,1 2	- 410.3 08.83	- 43,24
F.BORÇ VE GİDER KARŞILIK LARI	652.566 .00	507.343 .13	706.972 .24	381.728 .45	630.156 .58	- 32.550. 39	- 5, 45	- 128.59 7.55	- 26 .4 9	18.81 5.26	2,54	- 258.4 30.53	- 55,72
G.GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	753.286 .28	817.777 .10	727.024 .16	616.582 .75	1.351.1 51.37	- 587.93 3.09	- 64 .3 3	- 453.37 2.67	- 36 .1 7	- 554.1 27.21	- 62,2 5	- 462.5 58.52	
H.DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	825.346 .18	679.311 .56	863.277 .72	786.316 .10	570.526 .54	358.61 0.24		101.64 4.62	10 .0 5	202.6 53.84	51,3 3	315.5 35.36	- 37,30
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	31.878. 251.35	42.297. 771.78	52.628. 183.28	57.141. 564.36	55.858. 157.30	- 23.689. 925.95	85 .4 4	- 13.081. 456.55	23 .4 1	1.261 .975. 98	3,15	- 2.727. 627.9 4	-4,30
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR													
A.MALİ BORÇLAR	34.097. 800.00	32.954. 900.00	32.499. 500.00	33.138. 500.00	33.138. 500.00	2.268.2 00.00	7, 13	1.125.2 00.00	3, 54	553.0 00.00	2,10	1.137. 900.0 0	4,11
B.TİCARİ BORÇLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	
C.DİĞER BORÇLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	
D.ALINAN AVANSLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	
E.BORÇ VE GİDER KARŞILIK LARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	
F.GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00	0,00	0,00	
G.DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00		0,00	
UZUN VADELİ YABANCI	34.097. 000,00	32.954. 500.00	32.499. 500.00	33.132. 500.00	33.132. 500.00	2.268.2 00.00	7, 13	1.125.2 00.00	3, 54	553.0 00.00	2,10	1.137. 900.0 0	4,11

KAYNAKLAR TOPLAMI													
<u>III. ÖZKAYNAKLAR</u>													
A.ÖDENMİŞ SERMAYE	200.000.000.00	200.000.000.00	200.000.000.00	200.000.000.00	200.000.000.00			0,00		0,00		0,00	
B.SERMAYE YEDEKLERİ	157.549.000.00	157.849.000.00	157.549.000.00	157.549.000.00	157.549.000.00	0,00	0,00	0,00		0,00		0,00	
C.KAR YEDEKLERİ	87.903.28	87.903.28	87.000.28	87.903.28	87.903.28	0,00		0,00		0,00		0,00	
D.GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	65.111.554.26	48.328.050.50	31.928.125.72	17.314.555.88	17.314.555.88	0,00	-24.94	49.029.50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E.GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	65.511.554.28	1? ,1 ?	0,00		0,00		0,00	
F.DÖNEM NET KARI (ZARARI)	13.287.236.11	15.152.482.76	18.106.839.78	14.112.104.04	14.112.104.04	0,00		-2.532.652.12	-14,33	358.583.00	2,15	-3.601.701.04	-20,33
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	436.345.603.56	425.548.457.55	437.855.363.78	380.766.024.01	380.766.024.01	-4.417.718.77		47.395.538.38	12,52	32.254.764.82	8,53	14.113.164.34	3,76
PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI	502.422.755.01	405.754.128.30	407.386.527.07	476.044.000.37	476.044.000.37	60.593.834.49	8,43	25.443.432.63	7,65	34.643.590.00	7,43	12.693.441.00	2,74

Tablo 6**X A.Ş'nin Dönem Sonu Gelir Tablolarının Karşılaştırmalı Analizi**

X.A.Ş.	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	2011-2015		2011-2014		2011-2013		2011-2012	
						FARK	%	FARK	%	FARK	%	FARK	%
A.BÜRÜT SATIŞLAR	234.400.542.24	231.629.507.23	229.572.139.71	226.850.648.42	223.236.195.95	11.104.246	5,00	8.393.401.24	3,76	6.335.963.76	2,64	3.514.452.47	1,02
B.SATIŞLARDAN İNDİRİMLER (-)	4.022.557.50	4.530.244.45	4.569.807.84	4.282.703.10	4.021.945.51	900.411.00	18,33	503.234.34	12,44	547.562.33	13,32	356.757.53	0,42
C.NET SATIŞLAR	229.477.904.74	227.099.362.75	228.002.331.87	222.567.945.32	219.214.250.44	10.243.734.30	4,47	3.885.102.34	3,50	5.768.081.43	2,64	3.563.696.65	1,03
D.SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	181.482.393.90	178.466.079.17	176.666.622.81	175.863.388.96	172.957.572.36	8.624.818.54	4,78	5.501.104.11	3,18	3.738.058.45	2,16	2.505.815.60	1,43
BÜRÜT SATIŞ KARI veya ZARARI	47.995.593.84	48.633.273.61	46.315.709.06	46.704.666.30	46.256.678.08	1.738.916.38	3,62	2.376.595.53	5,14	3.018.030.00	4,45	447.878.38	0,67
E.FAALİYET GİDERLERİ (-)	18.750.466.36	18.364.995.57	17.979.773.18	17.691.730.24	17.290.137.36	1.450.331.00	7,28	1.374.058.21	6,22	600.635.82	3,93	401.600.18	2,00
FAALİYET KARI veya ZARARI	29.245.129.48	30.268.278.04	33.336.935.88	29.012.518.12	25.966.540.72	278.184.76	0,55	1.361.737.32	4,41	1.346.365.16	4,73	45.277.43	0,16
F.DİĞER FAALİ OLAĞAN GELİR ve KARLAR	7.820.563.67	7.407.413.62	5.359.377.94	5.032.127.43	4.520.125.72	3.240.434.03	47,07	2.877.246.50	63,51	828.351.22	18,31	502.000.71	11,53
G.DİĞER FAALİ OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR (-)	4.620.044.90	4.163.060.76	3.038.249.75	2.644.720.45	2.697.702.19	1.932.342.71	41,51	1.465.358.57	54,32	343.543.56	12,62	-52.581.34	-1,16
H.FİNANSMAN GİDERLERİ	7.636.301.18	7.267.997.52	5.723.313.54	6.282.813.05	6.015.732.07	1.617.500.11	21,58	1.243.245.45	24,50	-235.418.53	-4,31	244.550.31	4,39
OLAĞAN KAR ve ZARAR	24.000.343.07	26.244.663.38	26.833.750.53	25.117.412.05	24.780.233.18	29.169.53	0,12	1.444.400.20	5,91	2.165.517.35	4,65	557.174.37	1,34
I.OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.053.332.55	964.349.01	891.248.45	808.975.89	760.675.64	237.656.91	28,53	203.573.37	24,78	135.572.81	17,17	40.000.25	0,35
J.OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR(-)	12.570.433.51	12.026.455.63	9.724.059.20	11.513.223.10	7.825.952.94	4.744.425.57-	37,34	4.200.535.55	53,47	1.836.100.36	24,35	3.507.270.10	10,33
DÖNEM KARI ve ZARARI													
K.DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ. YASAL YÜKÜML.KARŞILIKLARI (-)	13.297.236.11	15.182.493.76	18.100.939.78	14.112.164.54	17.714.955.88	4.417.219.77	-33,32	-2.532.402.12	-14,33	305.003.30	2,18	-3.601.782.04	-20,33

DÖNEM NET KARI veya ZARARI	13.29 7.236. 11	15.182.4 93.76	18.100.9 39.78	14.112.1 64.54	17.714 .955.8 8	4.417.21 9.77	- 33,3 2	- 2.532. 402.1 2	- 14,3 3	305.0 03.30	2,18	- 3.601. 782.04	- 20, 33
----------------------------	-----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-----------------------	------------------	----------------	---------------------------	----------------	----------------	------	-----------------------	----------------

3.2.1.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizinin Değerlendirmesi

Karşılaştırmalı Tablolar Analizi gereği X A.Ş.'nin 2011 yılındaki değerleri baz alınarak yapılan analize ait sonuçlar Tablo:5 ve Tablo:6'da verilmiştir.

Bu tablolar incelendiğinde; firmanın dönen varlıklarının baz alınan yıla göre artış göstermektedir. Buna karşılık kısa vadeli yabancı kaynakların durumuna bakıldığında ise dönen varlıklara göre daha dalgalı bir durum söz konusudur. Yani kısa vadeli yabancı kaynaklar 2012 de azalmış, 2013'te artış eğilimine girse de 2014 ve 2015'te baz yıla göre azalış gösterdiği görülmüştür.

X A.Ş.'nin satışları temel alınan yıla göre her yıl artış göstermektedir. Bu Durum firma açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Firmanın satışlarının düzenli olarak artması firmanın faaliyetlerini düzenli olarak devam ettirdiğini göstermektedir.

İlgili firmanın verileri incelendiğinde baz yıla göre ticari alacaklarının arttığı, ticari borçlarının ise azaldığı görülmektedir. Bu durum firmanın borç ödeme gücünün iyi olduğunu ancak alacaklarını tahsil kabiliyetinin borç ödeme gücüne oranla iyi olmadığını göstermektedir.

Bu sonuçlar incelendiğinde X A.Ş.'nin baz alınan yıla göre her yıl olumlu yönde ilerlediği ve yukarı yönlü bir eğilimde olduğu görülmektedir.

3.2.2. Yüzde (Dikey) Yöntem ile Analiz

X A.Ş.'nin Finansal Tablolarının daha önce verilen teorik bilgiler ışığında yüzde yöntemi ile analizi yapılmış ve bu analize ait sayısal veriler Tablo 7 ve Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 7

X A.Ş'nin Dönem Sonu Bilançolarının Yüzde (Dikey) Yöntemiyle Analizi

x. A.Ş.	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ
AKTİF	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
1.DÖNEN VARLIKLAR										
A. HAZIR DEĞERLER	7.032.433,08	7.098.165,53	7.449.901,72	6.803.352,77	6.324.355,52	100,00	108,14	101,98	152,59	175,19
B. MENKUL KIYMETLER	21.154.333,00	22.288.650,00	25.277.180,09	19.055.625,00	13.521.200,00	100,00	127,47	182,89	161,24	153,27
C. TİCARİ ALACAKLAR	34.758.894,57	97.400.218,95	90.865.484,95	73.169.574,03	64.635.358,81	100,00	124,03	140,74	151,35	147,13
D. DİĞER ALACAKLAR	21.???57,32	31.434.131,74	19.357.967,13	18.513.949,38	24.878.851,31	100,00	88,39	00,43	86,37	84,45
E. STOKLAR	22.352.741,26	23.538.733,53	26.479.357,43	24.835.432,13	54.571.535,36	100,00	98,47	100,04	95,86	73,32
F. GELCEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR	547.824,55	677.157,98	724.507,47	840.411,67	923.344,53	100,00	??,03	8,21	74,96	72,66
G. DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	7.013.524,57	7.941.587,97	2.942.306,65	8.859.700,25	8.051.875,73	100,00	100,52	110,55	45,83	94,25
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	174.454.121,45	173.703.640,25	174.576,35	158.995,045,17	143.386,318,75	100,00	100,47	124,50	195,33	121,87
II. DURAN VARLIKLAR										
A.TİCARİ ALACAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
B.DİĞER ALACAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C.MALİ DURAN VARLIKLAR	10,00,00?.00	250.000,00	200.00,00	250.000,00	250.000,00	100,00	100,00	100,00	100,00	4000,00
D.MADDİ DURAN	121.845,732,92	122.154,202,57	122.274,448,50	121.682,775,17	122.235,018,78	100,00	53,85	100,00	??,92	98,89

VARLIKLAR										
E.MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	156.482.308.66	196.703.273.42	1??,855.324.??	107.229.288.03	187.458.302.94	100.00	93,87	??,73	?9,65	0.00
F.ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR	0,00	0,00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
G.GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	0,00	0,00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
H.DİĞER DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	327.9??,813.56	3???.487.450.00	398.479.771.83	319.???.043.23	3???.348.127.72	100.00	89,75	89.85	59.73	102.50
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	502.422.755.01	4???.701.180.30	487.996.677.07	426.044.0??,37	463.350.64?,47	156.00	102,34	107.47	107.55	108.48

X.A.Ş.	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ
PAŞİF	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
<u>I.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR</u>										
A.MALİ BORÇLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
B.TİCARİ BORÇLAR	28.725.287.44	39.316.121.58	54.142.174.78	48.874.045.01	50.987.978.73	100,00	94,06	104.15	77,11	58,35
C.DİĞER BORÇLAR	372.311.48	465.572.80	279.417.25	318.264.00	917.325.16	100,00	34.58	36,44	56,73	29,48
D.ALINAN AVANSLAR	18.821.98	30.564.57	13.703.35	35.056.60	57.506.24	100,00	199.51	77,87	173,60	83,54
E.ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	674.108.99	308.074.40	894.735.38	992.573.05	1.403.381.55	100,00	70,77	83,88	00,03	48,02

F.BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	652.566.00	507.349.13	705.972.24	201.725.46	890.154.98	100,00	56,36	102,44	73,51	94,53
G.GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	713.216.28	817.717.70	727.024.16	618.582.75	1.281.151.37	100,00	48,28	86,75	03,83	55,67
H.DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	521.246.18	679.311.56	863.277.78	784.319.50	570.454.54	100,00	187,80	151,20	119,05	181,64
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	31.028.241.35	43.767.371.75	57.621.163.28	53.141.574.36	55.808.187.70	100,00	45,1	163,15	36,45	57,24
II.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR										
A.MALİ BORÇLAR	34.637.800,00	32.954.500,00	32.498.500,00	33.137.500,00	32.858.500,00	100,00	104,11	102,10	103,54	107,12
B.TİCARİ BORÇLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
C.DİĞER BORÇLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
D.ALINAN AVANSLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E.BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
F.GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G.DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAM	34.637.800,00	32.954.500,00	32.498.500,00	33.137.500,00	31.029.500,00	100,00	104,17	102,10	103,54	107,12
III. ÖZKAYNAKLAR										
A.ÖDENMİŞ SERMAYE	200.000.000,00	200.000.000,00	200.000.000,00	200.000.000,00	200.000.000,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
B.SERMAYE YEDEKLERİ	157.842.000,00	157.842.000,00	157.842.000,00	157.842.000,00	157.842.000,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
C.KAR YEDEKLERİ	87.903.29	87.903.29	87.903.29	87.903.29	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
D.GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	65.111.354.25	49.829.060.50	31.828.120.72	17.714.355.88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E.GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
F.DÖNEM NET KARI (?)	13.287.236.83	15.182.493.76	18.100.539.78	14.113.164.34	57.714.900.88	100,00	72,67	102,18	85,76	75,06
ÖZKAYNAKLAR	434.345.6	423.948	407.085.9	389.763.9	375.131	100,00	103,	104,5	112,4	115,1

TOPLAMI	92.54	.637.55	63.70	24.01	.859.14	0	76	3	2	6
PASİF		498.391	497.980.8	475.844.0	463.35.	100,0	102.	107.4	107.8	108.4
KAYNAKLAR	502.422.7	.125.30	27.03	48.37	645.47	0	74	8	5	3
TOPLAMI	55.01									

Tablo 8**X A.Ş.'nin Dönem Sonu Gelir Tablolarının Yüzde (Dikey) Yöntemiyle Analizi**

X.A.Ş.		BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ
	31.12.2015	NET SATIŞLARA ORANI %	31.12.2014	NET SATIŞLARA ORANI %	31.12.2013	NET SATIŞLARA ORANI %	31.12.2012	NET SATIŞLARA ORANI %	31.12.2011	NET SATIŞLARA ORANI %
A.BÜRÜT SATIŞLAR	234.400.542.24	102 %	231.629.597.23	102 %	229.572.139.71	102 %	226.850.640.42	102 %	223.236.195.95	102 %
B.SATIŞLARDAN İNDİRLİMLER (-)	4.922.557.50	2 %	4.530.244.45	2 %	4.569.807.84	2 %	4.282.703.10	2 %	4.021.945.51	2 %
C.NET SATIŞLAR	229.477.984.74	100 %	227.099.352.75	100 %	226.002.331.87	100 %	222.567.945.32	100 %	219.214.250.44	100 %
D.SATIŞLARI N MALİYETİ (-)	181.482.390.90									
BÜRÜT SATIŞ KARI veya ZARAR I	43.995.593.84	79 %	178.466.079.17	79 %	136.666.622.81	79 %	175.863.388.96	79 %	172.957.572.36	79 %
E.FAALİYET GİDERLERİ (-)	18.750.466.36	21 %	48.633.273.61	21 %	46.315.709.06	21 %	46.704.666.30	21 %	46.256.678.08	21 %
FAALİYET KARI veya ZARAR I	29.245.125.48									
F.DİĞER FAALİ. OLAĞAN GELİR ve KARLAR	7.820.563.67	13 %	30.268.278.04	13 %	30.336.935.88	13 %	29.012.518.12	13 %	25.966.540.72	13 %
G.DİĞER FAALİ. OLAĞİDER ve ZARARLAR (-)	4.620.044.90		7.407.413.62	3 %	5.359.377.94	2 %	5.032.127.43	2 %		2 %
H.FİNANSMAN	7.636.301.18	3 %	4.163.060.76	2 %	3.038.249.75	1 %	2.644.720.45	1 %	4.520.125.72	1 %

GİDERLERİ										
I.OLAĞAN KAR ve ZARAR	24.808.343.07	2 %	7.267.997.52	3 %	5.723.313.54	3 %	6.282.813.05	3 %	2.697.702.19	3 %
I.OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	1.053.332.55	3 %	26.244.663.38	12 %	26.833.750.53	12 %	25.117.412.05	11 %	6.015.732.07	11 %
J.OLAĞANDIŞI GİDER ve ZARARLAR(-)	12.570.439.51	11 %	964.349.01	0 %	891.248.45	0 %	808.975.89	0 %	24.780.233.18	0 %
DÖNEM KARI ve ZARARI	13.297.236.11	0 %	12.026.455.63	5 %	9.724.059.20	4 %	11.513.223.10	6 %	760.675.64	4 %
K.DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASA.YÜKÜM KARŞ.(-)										
DÖNEM NET KARI veya ZARARI	13.297.236.11	6 %	15.182.493.76	7 %	18.100.939.78	8 %	14.112.164.54	6 %	17.714.955.88	8 %

3.2.2.1. Yüzde Yöntemi ile Yapılan Analizin Değerlendirilmesi

Yüzde Yöntemi ile yapılan analiz birden fazla döneme de uygulanabilmektedir. Ancak tek bir yıla ait veriler üzerine uygulandığında daha verimli sonuçlar elde edildiğinde ilgili firmanın 2011 yılı verilerine göre yapılan yüzde yöntemi analiz sonuçları Tablo:7 ve Tablo:8'de verilmiştir.

İlgili tablolar incelendiğinde ilgili firmanın varlıklarının 2011 yılında %31'nin dönen varlıklardan kalan kısmının ise duran varlıklardan oluştuğu görülmektedir. Analizi yapılan firma bir üretim işletmesi olduğu için bu durum uygun olarak değerlendirilebilir.

2011 yılında kaynakların %12'sini kısa vadeli borçların, %7'sini uzun vadeli borçların ve kalan kısmını da öz sermayenin oluşturduğu görülmektedir. Diğer yıllar

incelendiğinde firmanın kısa vadeli borç oranı azalmış, öz sermaye oranı artmıştır. Bu veriler ışığında işletmenin kaynaklarının çoğunu öz sermayesini kullanarak elde ettiği görülmektedir. (İsmailoğlu,2016:65)

Tablo 9**X A.Ş'nin Dönem Sonu Gelir Tablolarının Eğilim Yöntemiyle Analizi**

X.A.Ş.	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	
A.BÜRÜT SATIŞLAR	234.400.542.24	231.629.597.23	229.572.139.71	226.850.648.42	223.236.195.95	105,00	103,76	102,84	101,52	100,00
B.SATIŞLARDAN İNDİRİMLER (-)	4.922.557.50	4.530.244.45	4.569.807.84	4.282.703.10	4.021.945.51	122,39	112,64	113,62	106,48	100,00
C.NET SATIŞLAR	229.477.984.74	227.099.352.75	226.002.331.87	222.567.945.32	219.214.250.44	104,58	103,00	102,56	101,53	100,00
D.SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	181.482.390.90	178.466.079.17	136.666.622.81	175.863.388.96	172.957.572.36	104,83	103,18	102,16	101,68	100,00
BÜRÜT SATIŞ KARI veya ZARARI	43.995.593.84	48.633.273.61	46.315.709.06	46.704.666.30	46.256.678.08	103,76	105,14	104,45	100,97	100,00
E.FAALİYET GİDERLERİ (-)	18.750.466.36	18.364.995.57	17.979.773.18	17.691.730.24	17.290.137.36	108,45	100,22	103,00	102,32	100,00
FAALİYET KARI veya ZARARI	29.245.125.48	30.268.278.04	30.336.935.88	29.012.518.12	25.966.540.72	100,96	104,49	104,73	100,16	100,00
F.DİĞER FAALİ. OLAĞAN GELİR ve KARLAR	7.820.563.67	7.407.413.62	5.359.377.94	5.032.127.43	4.520.125.72	172,63	163,51	118,31	111,08	100,00
G.DİĞER FAALİ. OLAĞAN GİDERLER ve ZARARLAR (-)	4.620.044.90	4.163.060.76	3.038.249.75	2.644.720.45	2.697.702.19	171,26	154,32	112,62	95,04	100,00
H.FİNANSMAN GİDERLERİ	7.636.301.18	7.267.997.52	5.723.313.54	6.282.813.05	6.015.732.07	126,86	120,76	95,09	104,39	100,00
OLAĞAN KAR ve ZARAR	24.808.343.07	26.244.663.38	26.833.750.53	25.117.412.05	24.780.233.18	100,12	105,91	108,09	101,36	100,00
I.OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	1.053.332.55	964.349.01	891.248.45	808.975.89	760.675.64	139,13	126,78	117,17	106,33	100,00
J.OLAĞAN DIŞI GİDERLER ve ZARARLAR (-)	12.570.439.51	12.026.455.63	9.724.059.20	11.513.223.10	7.825.952.94	100,83	153,67	124,25	150,85	100,00
DÖNEM KARI ve ZARARI	13.297.236.11	15.182.493.76	18.100.939.78	14.112.164.54	17.714.955.88	75,05	85,70	102,18	79,67	100,00

K.DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜML ÜLÜK KARŞILIK LARI (-)										
DÖNEM NET KARI veya ZARARI	13.297.2 36.11	15.182.4 93.76	18.100.9 39.78	14.112.1 64.54	17.714.9 55.88	75,08	85,70	102,18	79,67	100 ,00

Tablo 10

X A.Ş.'nin Dönem Sonu Bilançolarının Eğilim Yöntemiyle Analizi

X.A.Ş.	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	BİLANÇO	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	EĞİLİM YÜZDELERİ	
AKTİF	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	21.12.2012	31.12.2011
I.DURAN VARLIKLAR										
A. HAZIR DEĞERLER	7.032.433,08	7.098.165,53	7.449.901,72	6.803.352,77	6.324.355,52	111,99	112,99	101,38	100,34	100,00
B. TİCARİ ALACAKLAR	21.154,33	22.288,65	25.277,18	19.055,62	13.521,20	143,27	101,24	102,99	137,87	100,00
C. MENKUL KIYMETLER	34.758,89	97.400,21	90.865,48	73.169,57	64.635,35	143,52	101,39	100,74	126,01	100,00
D. DİĞER ALACAKLAR	21.006,51	31.434,13	19.357,96	18.513,94	24.878,85	84,43	84,37	82,10	66,39	100,00
E. STOKLAR	22.352,74	23.538,73	26.479,35	24.835,43	54.571,53	53,32	85,66	100,04	88,67	100,00
F. GELCEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR	547.824,55	677.157,98	724.507,47	840.411,67	923.344,53	88,66	74,05	82,21	53,03	100,00
G. DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	7.013,52	7.941,58	2.942,30	8.859,70	8.051,87	84,28	85,66	110,99	100,62	100,00
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	174.454,12	173.703,64	174.576,35	158.995,04	143.386,31	121,07	128,37	124,50	109,61	100,00
II. DURAN VARLIKLAR										
A. TİCARİ ALACAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
B. DİĞER ALACAKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00
C. MALİ DURAN VARLIKLAR	10.000,00	250.000,00	200.000,00	250.000,00	250.000,00	4.000,00	100,00	100,00	100,00	100,00
D. MADDİ DURAN VARLIKLAR	121.845,73	122.154,20	122.274,44	121.682,77	122.235,01	83,35	53,85	100,00	88,88	100,00
E. MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	156.482,30	196.703,27	177.855,32	107.229,28	187.458,30	83,45	93,87	93,73	59,37	100,00
F. ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
G. GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
H. DİĞER DURAN VARLIKLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	327.907,81	377.487,45	398.479,77	319.377,04	372.348,12	103,60	99,73	88,69	93,75	100,00
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	502.422,75	411.701,18	487.996,67	426.044,02	463.350,64	438,41	102,34	107,48	147,74	100,00

3.2.2.1.1. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Yapılan Analizin Değerlendirilmesi

X A.Ş.'nin Mali Tablolarının Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile yapılan analizinin sonuçları tablo:9 ve tablo:10'da verilmiştir.

Tablo:9 ve tablo:10 incelendiğinde; ilgili firmanın dönen varlıklarının artış eğiliminde olduğu kısa vadeli borçlarının ise azalış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum firmanın faaliyetlerini iyi bir şekilde sürdürdüğünü ve borç ödeme gücünün gayet iyi olduğunu göstermektedir. Firmanın Ticari Alacaklarının da azalış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu da firmanın alacaklarını tahsil kabiliyetinin ve gücünün iyi olduğunu göstermektedir.

Firmanın faaliyet durumunu anlayabilmeye yardımcı olacak kalemlerden biri de satışlar kalemidir. X A.Ş.'nin satışlar kalemi incelendiğinde; satışların artış eğilimin de olduğu görülmektedir. Bu kalem ile aynı doğrultuda hareket eden stoklar kalemine bakıldığında ise aynı oranda azalış gösterdiği görülmektedir. Bu durum firma satışlarının gayet iyi olduğunu ayrıca stok yönetiminin de aynı oranda iyi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; X A.Ş.'nin Eğilim Yüzdeleri Analizinin sonuçlarına genel olarak bakıldığında bu analizden olumlu olarak çıktığı söylenebilir.

3.2.3. Oran Yöntemiyle Analiz

Oran analizinde kullanılan bazı oranların hesaplamaları Matematiksel İşlemlerle X A.Ş.'nin 31.12.2015 tarihli Bilanço ve Gelir Tablosu bilgileri dikkate alınarak hesaplanmıştır.

3.2.3.1. X A.Ş.'nin 31.12.2015 Yılı Oran Analizi Hesaplamaları

$$\text{Cari Oran} = \frac{174.454.121}{31.979.261} = 5,45$$

$$\text{Asit Test Oranı} = \frac{174.454.121 - 22.303.741}{31.979.261} = 4,75$$

$$\text{Hazır Değerler Oranı} = \frac{7032,490}{31.979.261} = 0,21$$

$$\text{Toplam Borç Oranı} = \frac{31.979.261 + 34.097.800}{502.422.755} = 0,13$$

$$\text{Toplam Borç – Öz Sermaye Oranı} = \frac{301.040.767}{201.381.988} = 1,49$$

$$\text{Kısa Vadeli Borç – Öz Sermaye Oranı} = \frac{31.979.261}{201.381.988} = 0,15$$

$$\text{Aktif Devir Hızı} = \frac{229.477.984}{201.381.988} = 1,14$$

Diğer Oranların 5 yıllık göstergeleri Tablo 11' de gösterilmiştir.

Tablo 11**X A.Ş. Mali Tablolarının Oran Analizi**

Finansal Oranlar	2015	2014	2013	2012	2011
Cari Oran	5,45	4,20	3,10	2,95	2,57
Asit-test Oranı	4,25	3,65	2,64	2,48	2,12
Nakit Oranı	0,88	0,69	0,55	0,49	0,36
T. Borç/ Toplam Aktif	0,13	0,15	0,18	0,18	0,19
Toplam Borç/Öz Sermaye	1,49	0,18	0,22	0,22	0,23
Alacak Devir Hızı	2,42	2,33	2,48	2,79	3,40
Stok Devir Hızı	10,29	9,57	8,50	8,96	8,78
Aktif Devir Hızı	1,14	0,46	0,45	0,47	0,47
Net Kar Marjı	0,06	0,07	0,08	0,06	0,08
Öz Sermaye Karlılığı	0,03	0,04	0,04	0,04	0,05
Aktif Karlılığı	0,03	0,03	0,04	0,03	0,04

3.2.3.2. Oran Yöntemi ile Yapılan Analizin Değerlendirilmesi

X A.Ş' ye Finansal Analiz Yöntemlerinden Oran Analizi yönteminden yararlanılarak yapılan Finansal Analizin 5 yıllık verilere göre (2011-2015) sonuçları incelendiğinde ortaya çıkan durum şu şekilde özetlenebilir:

Cari Orana bakıldığında genel kabul gören oran 2 dir. İlgili firmanın bu orandaki durumu ise 2011-2012 yıllarındaki (2011; 2,57 2012; 2,95) verileri kabul edilebilir düzeyde değerlendirilirken 2013 yılından itibaren (2013; 3.10, 2014; 4.20, 2015;5.45) her yıl artış gösteren bir durum ortaya çıkmıştır (bkz: Tablo:11).

Cari Oranın kabul edilebilir düzeyde yüksek olması işletme açısından iyi olarak değerlendirilebilir. Bu Durum firmanın kısa vadeli borçlarını ödeme gücünün yüksek olduğunu gösterir. Ancak X A.Ş'ye bakıldığında 2011-2012 yıllarındaki durum (2011;2.57 2012; 2.95) olumlu olarak değerlendirilebilirken 2015 yılındaki veriye bakıldığında (5.45) bu oran işletme çok yüksek olarak değerlendirilebilir. Bu durum işletmenin elinde kullanılmayan fonlarının olduğunu gösterir ve kontrol edilmelidir.

Asit-Test Oranı cari oranın tamamlayıcısıdır. Bu oranın genel olarak 1 veya 1'den büyük olması istenir. Oranın 1'den büyük olması işletmenin borçlarını ödeme gücünün yüksek olduğunu gösterirken 1'in altında olması ise borçların ödenmesi açısından bir tehlike işareti olarak değerlendirilebilir. Ancak bu oranın sektörel bazda değerlendirilmesi en uygun olanıdır. Çünkü bazı sektörlerde 1 oranı yeterli görülmektedir. Örnek firmamıza bakıldığında; (2011: 2.12 - 2012: 2.48 - 2013: 2.64 – 2014: 3.65 – 2015:4.25) Asit-Test Oranı çok iyi olarak değerlendirilebilir. Firmanın borç ödeme gücü yıllar geçtikçe artmaktadır.

Hazır Değerler Oranı İşletmenin Likit Varlıklarının düzenli nakit çıkışlarını karşılayıp karşılamadığını araştıran bir orandır. Böylece işletmenin kasasını ve diğer likit varlıklarını kullanarak ne kadar ödeme yapacağı görülebilir. Genel olarak bu oranın %20'nin altına düşmemesi istenir.

X A.Ş'nin 2015 yılı oranına bakıldığında %21 gibi bir rakam görülmektedir. Genel Kabul gören orana bakılarak işletme açısından iyi bir durum olduğu düşünülebilir olsa da genel kabul gören değere çok yakın olduğundan kontrol edilmesi gereken bir durum olarak değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Nakit Oran firmanın kısa vadeli borçlarını ödeyebilmek için ne kadar nakdinin olduğunu gösterir. Genel kural olarak nakit oranın 1 olması kabul edilebilir bir göstergedir. Örnek firmamızın verileri incelendiğinde bu oranın 2011 yılında (0,36) oldukça düşük olduğu görülürken diğer yıllarda (2012: 0.49 2013: 0.55 2014: 0.69 2015: 0.88) artarak 2015 yılında istenilen değere yaklaştığı görülmektedir. 5 yıllık nakit oranını değerlendirecek olursak firmanın nakit olarak ödeme gücünün çokta iyi olmadığı ancak son yıllarda artış gösterdiği ve bu durumun iyiye gidiş olarak değerlendirilebilir.

Kaldıraç Oranları incelendiğinde firmanın genel olarak varlıklarının yarısını borçla, diğer yarısını ise öz sermaye ile finanse ettiği görülmektedir. Bu doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Bu durum firmanın finansal risklere karşı korunmasını sağlar.

Yapılan analiz sonucunda firmanın sermaye yapısının dengeli olduğu, faaliyetlerinin verimli olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Ekonominin temel taşlarından olan firmalar belli bir amaç ve hedef doğrultusunda kurulurlar. Bu amaç ve hedeflere ulaşabilecek şekilde de idari yapılarını oluşturmak durumundadırlar.

Firmaların belirlemiş oldukları bu amaç ve hedeflere ulaşabilmeleri için muhasebe sistemlerini de bu amaçlar doğrultusunda oluşturmaları gerekir. Daha sürecin başında muhasebe sistemlerini ne kadar sağlam ve doğru oluştururlarsa hedeflerine ve amaçlarına ulaşmaları da o kadar kolay olacaktır.

Günümüzde muhasebe anlayışı; sadece geçmişe dönük bir defter e kayıt sistemi olmaktan öte firmanın faaliyetleri ve bunların sonuçları hakkında bilgi alınan bir bilgi sağlama aracı haline gelmiştir. Günümüzde sadece firmanın muhasebe verilerine bakılarak firmanın geçmişi, şuan ki durumu ve hatta gelecekteki durumu yani önceden belirlenmiş dönemlik yada birkaç yıllık hedeflere ulaşıp ulaşılamayacağı hakkında bilgi sağlamaktadır. Böylece edinilen bu bilgiler sayesinde yaşanması muhtemel riskler ve sıkıntılar önceden tespit edilerek önlemler alınabilmektedir.

Firmalar ve firmaların bilgi sundukları çevreler açısından bu kadar önemi artan bir muhasebe sisteminin denetiminin de çok kaliteli, günümüz koşullarına uygun ve tarafsız bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Kamusal olarak zorunlu yapılan denetimin yanında işletme sahiplerine ve paydaşlarına sağlıklı ve doğru bir bilgi akışının sağlanabilmesi için yapılan firma içi denetiminde en az kamusal denetim kadar doğru ve tarafsız yapılması gerekmektedir. Bu denetimin tarafsız olabilmesi için; iç denetimi yapacak olan denetçilerin firmayla yada firma sahibi yada üst yönetimi ile herhangi bir maddi yada manevi bağlarının olmamasına dikkat edilmelidir. Böyle bir bağın olması durumunda denetimi yapan denetçiler kendi menfaatlerini düşünerek olan durumu raporlarına yansıtmayacak, firmanın olduğundan daha iyi yada daha kötü görünmesini sağlayarak bilgi talep edenlerin yanılmalarına neden olacaklardır. Bu durum kişilerin yatırım düşüncelerini olumlu yada olumsuz etkileyecektir.

Bu çalışmada da anlatmaya çalıştığımız gibi kaliteli ve tarafsız bir denetim işletme başarısının sürekliliğini arttırmaktadır. Çünkü kaliteli denetim demek sağlık, doğru ve

gerçek veri demektir. Elde edilen ve bilgi toplayıcılarla paylaşılan doğru, tarafsız ve gerçek veriler işletme başarısının da devamlılığını arttırmaktadır. Doğru ve tarafsız bilgiler sayesinde işletme hisselerine olan talepler artmakta, bu durumda işletmenin başarısını ve bu başarının sürekliliğini arttırmaktadır.

Bu tez çalışmasının hazırlanabilmesi için yapılan araştırmalar neticesinde toplanan bilgiler ve edinilen tecrübeye baktığımızda bir işletmenin devamlı sürdürülebilir bir başarı sağlayabilmesi, kaliteli bir muhasebe yapısına ve bu kaliteli yapının tarafsız ve sağlıklı bir şekilde denetlenmesine bağlıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Atmaca Metin (2004), MeslekYüksekokullarında Muhasebe Eğitimi AlanÖğrencilerin İş Dünyasında MuhasebeMesleğinde Çalışmaya Karşı Tutumları,*Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 24, Ekim, s. 171-179.
- Akgüç Öztin, (2006) ‘*Mali Tablolar Analizi*’, Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akpınar Onur, Özdemir Ekrem, (2012) ‘*Genel Muhasebe İlkeler & Uygulamalar*’, Detay Yayıncılık.
- Banar Kerim, (2013) ‘*Genel Muhasebe I*’, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bozkurt Nejat, (2012) ‘*Bağımsız Denetim Eğitimi Ders Notları*’, Marmara Üniversitesi.
- Bozkurt Nejat, (1998) ‘*Muhasebe Denetimi*’, Alfa Basım.
- Ceylan Ali, Korkmaz Turhan (2006) ‘*İşletmelerde Finansal Yönetim*’, Ekin Basım Yayın.
- Çelik Adnan, Şimşek M. Şerif, (2015) ‘*İşletme Bilimine Giriş*’, Eğitim Yayın Evi.
- Dabbağoğlu Kadir, (2011) ‘*Muhasebe Teorisi Fonksiyonel Yaklaşım Kontrol, Kayıt, Raporlama Analizi*’, Türkmen Kitabevi.
- Ergin Hüseyin, (2006) ‘*Muhasebeye Giriş*’, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları.
- Feyiz Mehmet Ali, (2014) ‘*Genel Muhasebe*’, Ekin Basım Yayın.
- Güçlü Faruk, (2013) ‘*Muhasebe Denetimi (İlkeler ve Teknikler)*’, Detay Yayıncılık.
- Gürbüz Hasan, (1995) ‘*Muhasebe Denetimi*’, Bilim Teknik Yayın Evi.
- Güvemli Oktay,(2000) ‘*Türk Devletleri Muhasebe Tarihi Tazminat’tan Cumhuriyet’e*’ 3. Cilt’ , İstanbul Yayınları.
- Karalar Rıdvan, (2005) ‘*Genel İşletme*’, Yorum Matbaası.
- Karabınar Selahattin, (2007-2012-2014) ‘*Genel Muhasebe*’, Sakarya Yayıncılık..
- Kaval Hasan, (2003) ‘*Muhasebe Denetimi*’, Akademik Yayınlar.
- Lazol İbrahim, (2013) ‘*Genel Muhasebe*’, Ekin Basım Yayın.
- Lazol İbrahim, (1998) ‘*Genel Muhasebe*’, Ekin Yayınları.

Maliye Hesap Uzmanları Derneği,(1998) ‘*Denetim İlke ve Esasları*’, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları.

Selimoğlu Kardeř Seval, (2014) ‘*Muhasebe Denetimi*’, Gazi kitabevi.

Sevilengül Orhan, (2000) ‘*Genel Muhasebe*’, Gazi Kitabevi.

Tunçluer Handan, (2011) ‘*Sürdürülebilirlik, Kalkınma, Pazarlama, Mutlak Organik Tekstil*’, Tunçluer Yayınevi.

Yalkın Koç Yüksel, (1998) ‘*Genel Muhasebe İlkeleri Uygulaması*’, Turhan Kitabevi.

Tezler

- Akbulut Halim, (2010) “*Muhasebe Denetiminin Etkinliğini sağlamada Denetim Komitesinin Rolü: Bağımsız Denetim firmalarına Yönelik bir Araştırma*”, Doktora Tezi Afyon Kocatepe Üniversitesi
- Akyel Nermin, (2003) “*Mali Tabloların Bağımsız Denetiminde İç Kontrol Sisteminin Yeri ve Bir Uygulama*” Sakarya Üniversitesi
- İren Gülcan, (2007) “*Firma Başarısızlıklarını önlemede Muhasebe ve Muhasebe Denetiminin Rolü*”, Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi
- İsmailoğlu Sinem, (2016) “*İçecek Sektöründe Finansal Analiz Cola Turka Örneği*”, Yüksek Lisans Projesi Sakarya Üniversitesi
- Kayacık İlknur, (2012) “*Aracı Kurumlarda Bağımsız Denetim Uygulaması*”, Yüksek Lisans Tezi İstanbul Ticaret Üniversitesi
- Öztürk Erkan, (2014) “*Durağanlık Analizi Yöntemiyle Şirket Karlarının Sürdürülebilirlik Durumunun İncelenmesi*”, Doktora Tezi Sakarya Üniversitesi
- Terman Özgür, (2011) “*Elektronik Bilgi Ortamında Bilgisayarlı Denetim Programcılığı aracılığıyla Muhasebe Denetimi ve Cap Uygulaması*”, Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi

Web Siteler

<https://www.frmtr.com/ekonomi-iktisat-isletme-istatistik/805464-isletme-ve-muhasebe-temel-kavramlar.html> Erişim Tarihi: 14/09/2017

http://www.kgkuzder.org.tr/upload/files/Turkiyede_Bagimsiz_Denetimin_Gelisimi.pdf
Erişim Tarihi :20/09/2017

<https://www.frmtr.com/ekonomi-iktisat-isletme-istatistik/805464-isletme-ve-muhasebe-temel-kavramlar.html> Erişim Tarihi: 25/09/2017

<http://www.muhasebedersleri.com/genel-muhasebe-2/muhasebenin-temel-kavramlari.html> Erişim Tarihi: 30/09/2017

<http://www.ismmmo.org.tr/html.asp?id=4003> Erişim Tarihi: 10/10/2017

http://web.karabuk.edu.tr/muratyildirim/H1_ISL107.pdf Erişim Tarihi: 11/10/2017

<http://www.muhasebedersleri.com/genel-muhasebe-2/muhasebenin-temel-kavramlari.html> Erişim Tarihi: 23/11/2017

<http://temelmuhasebe.weebly.com/genel-kabul-goumlruuml351-denetim-standartlar305.html> Erişim Tarihi: 17/11/2017

https://www.muhasebeweb.com/5520_2017-Yilinda-Bagimsiz-denetime-tabi-olacak-sirketler.html Erişim Tarihi: 15/11/2017

ÖZGEÇMİŞ

07.01.1986 tarihinde Bursa'nın Yenişehir ilçesinde doğan Onur KAYA; 1993-2001 yılları arasındaki ilköğrenimini Bursa'nın İznik ilçesindeki Selçuk İlköğretim okulunda tamamladı. Lise öğrenimini ise 2001-2005 yılları arasında İznik Anadolu Lisesinde tamamladı. 2010 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinden mezun oldu. 2010 yılının Aralık ayında Orman Genel Müdürlüğü Sakarya Orman Bölge Müdürlüğü'nde memuriyet görevine başladı. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim dalı Muhasebe ve Finansman Bilim dalında Yüksek Lisans Eğitimine başladı. Halen Sakarya Orman Bölge Müdürlüğü'ndeki görevini sürdürmekte olup, Yüksek Lisans Eğitimine devam etmektedir.